Αριθ. αυ. 132902

ΝΕΟΛΟΓΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
Π. Α. Ζ.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Διευθυντής Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. — ΤΕΥΧΗ 1 — 52

1891—1892.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1892.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

ΕΤΟΣ Α'. ΚΥΡΙΑΚΗ, 15 Δεκεμβρίου 1891. ΑΡΙΘ. 8.

ΝΕΟΛΟΓΟΥ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ.

Τιμᾶται γρ. ἀργ. 2. *Τιμᾶται γρ. ἀργ. 2.*

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Ι. ΘΟΥΦΥΡΑΔΗΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 15 Δεκεμβρίου 1891.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις.—Οἱ γάμοι τῆς Σοφίας Παλαιολόγου.—Ἐκδρομὴ εἰς Βαβυλῶνα.—Ποικίλα.—Αἱ ρωσσικαὶ Μεγαλοπόλεις.—Οἱ Ρῶσσοι ἐν Ἀσίᾳ.—Ὁ Πλάστης Προγόνων (διήγημα).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Καὶ κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ γενικὴν ἔποψιν ζήτημα εἶναι ἀναμφιρίστως τὸ ἐμπορικόν, ὅπερ ἐπισπᾶται τὴν γενικὴν προσοχὴν συνεπείᾳ καὶ τῶν συναφῶν αὐτῷ πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων, τῶν ὑποδειχθέντων μὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως Καπρίβι, ἐξαγγελθέντων δὲ μετὰ στόμφου ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων. Ρητῶς ἐκηρύχθη ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ συνθῆκαι, αἱ προσκομισασαι τῷ κ. Καπρίβῃ τὸν τοῦ κόμητος τίτλον, ἀποβλέπουσιν εἰς τε τὸ συσφίγξαι τοὺς ἐμπορικοὺς δεσμοὺς τῶν συμβαλλομένων μερῶν, καὶ εἰς τὸ κρατύναι τὰς πολιτικὰς σχέσεις τῶν συμμάχων. Ἡ πολιτεία τοῦ κόμητος Καπρίβι, ἡ τοσοῦτον ἐκθειασθεῖσα ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος ἐν πολλαῖς περιστάσεσιν, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ δημαρχείου ἐν Τελτὼφ ἐπηνέθη, ὅτε ἡ Α. Μ. οὐ μόνον κατέδειξεν ὅτι ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἠδυνήθη νὰ εἰσαγάγῃ τὴν χώραν εἰς νέαν ὁδὸν καὶ νὰ ἐγκαινίσῃ πολιτείαν, ἐφ' ᾗ μετὰ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ἄλλοι πλεῖστοι χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, ἀλλὰ καὶ προέπιεν εἰς ὑγείαν τοῦ κόμητος Καπρίβι. Ὁ προκάτοχος τούτου σπανίως ἠξιώθη τοιούτων ἐγκωμίων ἐπὶ τῇ ἀσημάντῳ ἀφορμῇ συμποσίων, καίτοι τὰς μεγίστας ἀπέδωκεν ὑπηρεσίας τῇ χώρᾳ αὐτοῦ, τῇ ἐκπεσούσῃ πράγματι ἀπὸ τοῦ κολοφῶνος τῆς δόξης αὐτῆς ἅμα τῇ παραγκωνίσει τοῦ ἀναδείξαντος τὴν Γερμανίαν μεγάλου φιλοπάτριδος· ἀλλ' οὐκ ἀληθῆ πάντα τὰ διατυμπανιζόμενα τυγχάνουσι καὶ ἥκιστα οἱ λοιποὶ ἀγάλλονται λαοὶ ἐπὶ τῇ ἐγκαινισθείσῃ ἐμπορικῇ πολιτικῇ παρὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως κόμητος.

Αἱ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀκουσθεῖσαι διαμαρτυρίαι ἔν τε τῇ αὐστριακῇ βουλῇ καὶ ἐν τῇ ἰταλικῇ ἐπανελήφθησαν μετὰ μείζονος σφοδρότητος καὶ ἔξοχοι ῥήτορες ἐπειράθησαν ν' ἀνασκευάσωσι τὸν κόμητα Καλνόκην καὶ τὸν μαρκήσιον Ρουδίνην, διαταθέντας ὅτι αἱ ὑπογραφεῖσαι συνθῆκαι ἔνθεν μὲν ἐξασφαλίζουσι τὰ συμφέροντα τῶν συμβαλλομένων χωρῶν καὶ μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν πρόοδον τῆς τε βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας, ἔνθεν δὲ παγιοῦσι τὴν ὑψισταμένην συμμαχίαν ἐν Εὐρώπῃ, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινῆς ἐν τῇ ἠπείρῳ ταύτῃ ἡσυχίας καὶ εἰρήνης. Ὁ κ. Γρὲγρ ἐν τῇ αὐστριακῇ βουλῇ, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, ἐγενίκευσε τὴν συζήτησιν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἔθιξεν ἀμέσως τὸ ζήτημα τοῦ μετὰ τῆς Αὐστρίας συνδυασμοῦ τῆς Βοημίας καί, κατακρίνων τοὺς ἀπ' αἰώνων ὑφισταμένους δεσμούς, διεξεδίκησεν ἰσοτιμίαν πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ περιφρούρησιν τῶν δικαίων τῶν Βοημῶν, σφόδρα ἀθετουμένων ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν τῶν λοιπῶν στοιχείων. Ὁ λόγος τοῦ κ. Γρέγρ, ἥκιστα ὑπολειπόμενος τὴν σφοδρότητα τοῦ κ. Λοῦγέρ, ἐπιτεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ σωματείῳ κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Καπρίβι, ἅτε παριδόντος τὰ ἐν τῇ συμμάχῳ μοναρχίᾳ στοιχεῖα, ἐξαιρέσει τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ οὐγγρικοῦ, μεγάλην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καθ' ἅπασαν τὴν Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν ὡς καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Πρὸ τῆς ἐν τῇ μοναρχίᾳ καταστάσεως, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν διαφόρων αὐτῆς φύλων, ἀγωνιζομένων νὰ διεκδικήσωσι τὰ δίκαια αὐτῶν καὶ νὰ τύχωσι τῆς ἀνεξαρτησίας εἰ μὴ ἐν πᾶσι τοὐλάχιστον ἐν τῇ διοικήσει, ἡ τοῦ κ. Γρὲγρ ἀξίωσις εἶναι τὰ μάλα σημαντική, ἅτε ἀναζέουσα παλαιὰς πληγὰς καὶ ἐξεγείρουσα τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Βοημῶν, ἀδυνατούντων νὰ λησμονήσωσι τὴν ἐπὶ Φερδινάνδου τῆς Αὐστρίας ἐπιδίκασιν τοῦ θρόνου τῶν Ἰωγελόνων εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς δυνάμεως ταύτης τῷ 1547 καὶ τὴν καταπάτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ἣν μάτην ἐπειράθησαν ν' ἀνακτήσωνται ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ματθίᾳ παραβιάσει τῶν προνομίων τῆς Βοημίας. Τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, κάλλιστα καθορῶντες καὶ οἱ ἐν Βερολίνῳ λάβροι κατὰ τοῦ κ. Γρὲγρ ἐπετέθησαν καὶ καθήψαντο αὐτοῦ φοβεροῦ πανσλαυϊσμοῦ, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ βεβαίως τοῦ ὅτι ἡ τοιαύτη διαμαρτυρία δύναται καὶ διὰ πραγμάτων νὰ ἐκδηλωθῇ ἢ τοὐλάχιστον νὰ γενικευθῇ κατὰ τρόπον, διακυβεύοντα οὐ μόνον τὸν ἐμπορικὸν σύνδεσμον τῶν συμμάχων κρατῶν ἀλλὰ καὶ δυσχερῆ καθιστῶντα καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολιτικῶν σχέσεων ἐπὶ τῶν βάσεων, τῶν καθοριζομένων ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς τριπλῆς συμμαχίας. Ἤδη τὰ σπουδαιότερα τῶν ὀργάνων τοῦ βερολινείου τύπου φοβερᾶς ἤρξαντο ἐκστρατείας ἐναντίον τοῦ νεοτσέχου πολιτεύτοῦ καὶ τὴν κατάρριψιν τῶν

ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ ἀγωνίζονται νὰ ἐπενέγκωσι διὰ τοῦ δίψοχρισμοῦ ὅτι ἡ Βοημία μεγάλης ἀπολαύει ἐλευθερίας, ὅτι ἡ τῆς ἰδίας γλώσσης διδασκαλία ἐλευθέρα τυγχάνει, ὅτι πολλὰ καὶ ἄριστα ὑπάρχουσι τὰ τσεχικὰ γυμνάσια καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τούτων τὸ βοημικὸν πανεπιστήμιον, ὅπερ μετὰ μεγάλης λειτουργεῖ τάξεως καὶ κανονικότητος ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιὰν τοῦ Καισαροβασιλέως. Τὰ ὄργανα ταῦτα, ἐπιτείνοντα τὴν κατὰ τοῦ κ. Γρέγρ καταφοράν, ἀνατρέχουσι καὶ εἰς τὰς ἀσημάντους ἔτι διαδηλώσεις παλαιοτσέχων τινῶν, πειρωμένων διὰ διαμαρτυριῶν, δημοσιευομένων ἐν τοῖς τὰ συμφέροντα αὐτῶν ἐξυπηρετοῦσιν ὀργάνοις, νὰ διαπιστώσωσιν ὅτι τὰς θεωρίας τοῦ ρύθμου τούτου ἐλάχιστοι ἐν Πράγᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Βοημίᾳ ἀσπάζονται καὶ ὅτι ἡ μεγάλη πλειονοψηφία τοῦ τσεχικοῦ λαοῦ πέποιθε στερρῶς ἐπὶ τὰ φρονήματα τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ, εὐδοκήσαντος νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βοημίας καὶ ἐμπράκτως νὰ διατρανώσῃ ὅτι πάντες οἱ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ λαοὶ ἐν πλήρει διατελοῦσιν ἰσοτιμίᾳ καὶ ὅτι τῶν αὐτῶν ἀπολαύουσι δικαίων καὶ προνομίων. Ἀλλ' ὅτι πάντα ταῦτα δὲν ἑδράζονται ἐπὶ πραγμάτων, ἀπορρέουσι δὲ μᾶλλον ἐξ αἰσθημάτων, ὑπαγορευομένων ἐκ πολιτικῶν λόγων καὶ αἰτίων, ἀρκούντως τρανῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ ἐπικρατούσης ταραχῆς ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσιν φρονήμασιν. Ὁ τῆς Αὐστρίας πρωθυπουργὸς κόμης Τάαφφε, ἐμβαθύνας καλῶς εἰς τὴν τῶν πραγμάτων θέσιν, ἐξέθηκε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελέτης αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ὑπέδειξεν ὅτι ἡ ὑφισταμένη κατάστασις ἥκιστα εὐάρεστος τῇ κυβερνήσει τυγχάνει καὶ ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῇ ἡ κυβερνητικὴ πλειονοψηφία διὰ τῆς προσλήψεως οὐ μόνον ὑπουργοῦ ἄνευ χαρτοφυλακίου ἐκ τῶν συνηνωμένων γερμανικῶν ἀριστερῶν ἀλλὰ καὶ Οὔγγρου τμηματάρχου ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείῳ.

Σημαντικαὶ ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ ἐν τῇ Ἰταλικῇ βουλῇ διεξαχθεῖσαι συζητήσεις ἐπὶ τῷ ζητήματι τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, αἱ προκαλέσασαι σπουδαίας δηλώσεις καὶ τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ τῆς Ἰταλίας περὶ τῶν μετὰ τῆς συμμαχίας τῶν τῆς μέσης Εὐρώπης αὐτοκρατορικῶν σχέσεων τοῦ βασιλείου. Ὁ κ. Ἰμβριάνης, διαμφισβητῶν τὸ λυσιτελὲς τῶν ὑπογραφέντων ἐμπορικῶν ἐγγράφων, ὑπέδειξεν ὅτι διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ συνδέσμου ἐπὶ μᾶλλον κρατύνεται ὁ πρὸς τὴν τριπλῆν συμμαχίαν δεσμὸς τῆς Ἰταλίας καὶ τὰ μέγιστα παραβλάπτονται τὰ συμφέροντα αὐτῆς, ἅπερ κρεῖσσον ἦθελον περιφρουρηθῆ, ἐὰν τὸ βασίλειον διετήρει οὐδέτερον ἐν τῇ διεθνεῖ πολιτικῇ καὶ μὴ προσηρτᾶτο τοσοῦτο στενῶς εἰς τὸ ἅρμα τῆς διὰ τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ ἐγκαινισθείσης καὶ διὰ τοῦ κόμητος Καπρίβη ἐνισχυθείσης πολιτικῆς τῶν συμμαχιῶν. Αἱ δηλώσεις τοῦ φιλελευθέρου Ἰταλοῦ, ὅστις ἀμειλίκτως πάντοτε καθήψατο τῶν Ἰταλῶν πολιτικῶν, τῶν ἐνεργησάντων καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πρώην γερμανοῦ ἀρχιγραμματέως, προὐκάλεσαν τὸν κ. Κρίσπιν νὰ ὑπεραπολογηθῇ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ καὶ νὰ διαταθῇ τάναντία, ἔνθεν δὲ παρώρμησαν τὸν μαρκήσιον Ρουδίνιν νὰ συνηγορήσῃ ὑπέρ τε τοῦ τριπλοῦ συνδέσμου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, τῆς ἐγκαινιζομένης διὰ τῶν προσφάτων ἐμπορικῶν συμβάσεων. Αἱ ἀνταλλαγεῖσαι ἐπὶ τούτῳ σκέψεις καὶ αἱ διαμειφθεῖσαι ἐν τῇ αὐστριακῇ βουλῇ ἰδέαι ἐπεσπάσαντο μεγάλως τὴν προσοχὴν τῶν ἐν Βερολίνῳ, ὅπου ὡσαύτως σφοδραὶ ἐξετοξεύθησαν ἐν μέσῳ κοινοβουλίῳ μομφαὶ κατὰ τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς, καὶ οἱ βουλευταὶ Καρδὼφ καὶ Βέβελ διὰ τῆς ἀριμείας αὐτῶν γλώσσης προὐκάλεσαν λίαν τὴν μῆνιν τοῦ ἀρχιγραμματέως, ὅστις καὶ ἐπὶ τὸ βῆμα παρελθὼν ἐπανέλαβεν ἐν ὀλίγοις ὅσα εἶπε κατὰ τὴν εἰς τὸ κοινοβούλιον κατάθεσιν τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, καὶ δημοσιεύθησε τὴν ἰδέαν τῶν εἰρημένων ὅτι ἡ γερμανικὴ γεωργία δὲν ἀπολυτροῦται τὰν κινδύνου διὰ τοῦ νέου ἐμπορικοῦ συνδέσμου. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ διαμαρτυρίαι ἥκιστα ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν προτέρων ὁρισμένης τύχης τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων, ὧν ἡ ἐπικύρωσις, παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἐθνικῶν ἀντιπροσωπειῶν ἐπιταχυνομένη, ἐξηνάγκασε τὴν μὲν Γαλλίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν τέως ἐμπορικὴν πολιτικήν, τὴν διαχαραχθεῖσαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθέρας ἀνταλλαγῆς, τὴν δὲ σύμμαχον τῆς Γερμανίας Αὐστρίαν παρώρμησεν ὅπως διὰ τοῦ ἐπιτευχθέντος τελωνειακοῦ δεσμοῦ ἐξεύρῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ νέας ἐξόδους τῶν ἐμπορικῶν αὐτῆς προϊόντων ἐπὶ βλάβῃ τῶν γαλλικῶν ἰδίᾳ. Ἡ νίκη ὀφείλεται τῷ κόμητι Καπρίβῃ, ὅστις ἀντιθέτως πολιτευόμενος τῷ προκατόχῳ, εἰπόντι, ὅτε τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν, ὅτι οὐχὶ διὰ λόγων καὶ κοινοβουλευτικῶν τερθρειῶν ἀλλὰ διὰ πραγμάτων δέον νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ πολιτική, προσκτᾶται καὶ τοὺς τιμητικοὺς τίτλους ἐπὶ ἁπλῇ ψηφοφορίᾳ τοῦ κοινοβουλίου, καίτοι ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ κόμης μὲν ἀπεκαλεῖτο μετὰ τὴν Σαδόβαν πρίγκηψ δὲ μετὰ τὴν στέψιν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου διὰ τοῦ σιδηροῦ στέμματος τοῦ Βαρβαρόσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Κατόπτρων.

Ἐκ τῶν κατὰ χώρας δὲ διεξαγομένων ζητημάτων ἡ Ρωσία ἐπισπᾶται τὴν σπουδαιοτέραν προσοχὴν ἕνεκα τῶν ἐπιτελουμένων στρατιωτικῶν προόδων. Αὐτὰ ταῦτα τὰ γερμανικὰ φύλλα, διὰ μακρῶν ἐξετάζοντα τὸ σοβαρώτατον τοῦτο ὑπὸ τὴν νέαν ποψιν τῆς Γερμανίας ζήτημα, διαρρήδην κηρύττουσιν ὅτι ὄντως μεγάλαι ἐπετελέσθησαν πρόοδοι ἐν τῇ ἀχανεῖ τῆς Ρωσίας αὐτοκρατορίᾳ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, καὶ ὅτι τὸ κράτος τοῦτο εὕρηται ἐν τῷ συμπληροῦν τὸν στρατιωτικὸν αὐτοῦ ἐξοπλισμόν. Ταὐτοχρόνως ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδίοις ἔξοχοι στρατιωτικοί, ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἐκ τῶν ἐν Ρωσίᾳ ἐπιτελουμένων στρατιωτικῶν προόδων, ἐξετάζουσι πρὸς τῇ καταστάσει τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν τῶν στρατῶν τῶν συμμάχων κρατῶν, καὶ πειρῶνται νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἀρξαμένην νὰ ἐπικρατῇ ἰδέαν ὅτι ὁ γαλλορωσικὸς στρατὸς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν συμμαχικὸν ὑπερτερεῖ κατά τε τὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ ποιὸν καὶ δύναται ν' ἀντιμετωπίσῃ νικηφόρως πάντα κίνδυνον, προερχόμενον ἐκ τῶν φιλοπολέμων τάσεων τῶν συμμάχων. Σὺν τῇ στρατιωτικῇ ἀνοργανώσει ἡ κυβέρνησις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πειρᾶται παντὶ σθένει νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγάς, αἵτινες ἠνοίχθησαν ἐπὶ τῇ σιτοδίᾳ, καὶ διὰ τῶν καταρτιζομένων ἐπιτροπῶν ἐλπίζεται ἀρκοῦσα ἀνακούφισις τῶν παθημάτων τῶν λιμωττόντων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ ἐπικείμεναι κυνοβουλευτικαὶ ἐκλογαὶ εἰς μεγάλην ἐμβάλλουσιν ἀγωνίαν τῶν μαρκήσιον Σαλισβουρῆν, ἀπολέσαντα μάλιστα καὶ ἕνα τῶν κυριωτέρων ἡγετῶν τοῦ ἑνωτικοῦ φιλελευθέρου κόμματος τῶν μαρκήσιον Ἄρτιγκτων, ὅστις, διαδεξάμενος τὸν ἀποθανόντα πατέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἄνω βουλῇ, δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν, ἣν τέως εἶχεν ἐν τῇ συνηγορίᾳ τῶν ἰδεῶν τοῦ οἰκείου κόμματος· σὺν τῇ ἀμηχανίᾳ ταύτῃ ὁ ἄγγλος πρωθυπουργὸς ἔχει καὶ τὸ ἰρλανδικὸν ζήτημα, ὅπερ προσλαμβάνει σοβαρὰς διαστάσεις ἕνεκα τῶν διαπληκτισμῶν τῶν παρνελλιστῶν καὶ ἀντιπαρνελλιστῶν. Μεθ' ὅλας τὰς δυσχερείας ταύτας οὐχ ἧττον ὁ μαρκήσιος Σαλισβουρῆς πειρᾶται νὰ διαιωνίσῃ τὴν ἐκπάτρισιν τῶν

ἐν τῇ Μαύρῃ ἠπείρῳ ἐρυθροχιτώνων στρατιωτῶν ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ὅτι πολλοὶ Εὐρωπαῖοι εὕρηνται αἰχμάλωτοι τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τὰς χώρας ταύτης ἀπολιτίστων κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐστριακοῦ ἱεραποστόλου.

Ἐν Ἰταλίᾳ ὁ μαρκήσιος Ρουδίνης ἔχει τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα καὶ τὸ τελωνειακόν, κατώρθωσε δὲ νὰ νικηφορήσῃ ἐν ἑκατέρῳ, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας ἐνίων πολεμίων τῆς κυβερνήσεως· ἡ νίκη αὐτοῦ ὅμως ἦτο οὐχὶ περιφανής, διότι ἅμα τῇ ἐλαχίστῃ δυσχερείᾳ προέβαλλε τὸ ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ ἐτύγχανεν οὕτω τοῦ ποθουμένου. Ἐν Αὐστρίᾳ ἡ κυριωτέρα προσοχὴ στρέφεται, μετὰ τὰς ἐμπορικὰς συνθήκας, εἰς τὸ ψυλετικὸν ζήτημα καὶ εἰς τὰς κυβερνητικὰς περιπλοκὰς συνεπείᾳ τῆς ἐπιτάσεως τοῦ ζητήματος τούτου· ταὐτοχρόνως ἡ οὐγγρικὴ βουλὴ διαλύεται συνεπείᾳ τοῦ ἀρξαμένου κοινοβουλευτικοῦ κινήματος, ὅπερ πολλαχοῦ προκαλεῖ πράγματα τῇ ἐκτελεστικῇ ἐξουσίᾳ. Ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα ἐξέλιπε καὶ ἀντ' αὐτοῦ συνεζητήθη τὸ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, ὅπερ κατέληξεν εἰς περιφανῆ τῆς κυβερνήσεως νίκην. Ταὐτοχρόνως ἡ βουλὴ ἐπελάβετο καὶ τοῦ ζητήματος τοῦ πρωτοκόλλου τῆς ἐν Βρυξέλλαις συνδιασκέψεως, τοῦ ἀναγομένου εἰς τὴν παρακόλουσιν τῆς δουλείας, διανεμηθέντων ἤδη τῶν ἐγγράφων τῆς σχετικῆς Κιτρίνης βίβλου. Ὁ γάλλος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἔκρινε καλὸν νὰ ἐπισπεύσῃ τοῦτο, διότι μέχρι τῆς 2 ἰανουρίου 1892 λήγει ἡ ταχθεῖσα προθεσμία πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ πρωτοκόλλου τούτου. Τὸ διάβημα τοῦ κ. Ριμπὼ περιποιεῖ μεγάλην τῇ Γαλλίᾳ τιμήν, ἅτε μόνη καθυστερησάσῃ ἐν τῇ ὑπογραφῇ καὶ ἐπικυρώσει τοῦ εἰρημένου πρωτοκόλλου, τὸ τοσοῦτο σπουδαίαν κατέχοντος σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας.

Ἐκ τῶν τοῦ Αἵμου κρατῶν ἡ Ἑλλὰς σχεδὸν ὁλοσχερῶς ἀπρακτεῖ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς δράσεως καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία τοσοῦτον ἐλλιπῆς περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν ἐφάνη τῶν καθηκόντων, ὥστε οὐδ' αὐτὸς ὁ προϋπολογισμὸς ἐπεψηφίσθη, καίτοι ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐφαρμόζεται τὸ ἐν Γαλλίᾳ μέτρον, καθ' ὃ ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ δωδεκατημόρια. Ἡ Σερβία διατελεῖ ἐν ταῖς παραμοναῖς ὑπουργικῆς κρίσεως καὶ ἐν δημοτικαῖς ἐκλογαῖς, ἐν δὲ τῇ Ρουμανίᾳ τὸ ὑπουργεῖον Καταρζῆ, μόλις δεκαπενθήμερον ἀριθμοῦν ὕπαρξιν, ἔτυχε ψήφου δυσπιτίας καὶ ἀπήτησεν οὕτω τὴν διάλυσιν τῶν βουλῶν, αἵτινες ἀντικαθίστανται διὰ τῶν κατὰ τὸν προσεχῆ φεβρουάριον διεξαχθησομένων ἐκλογῶν. Σπουδαιοτέρα πως εἶναι ἡ βουλγαρογαλλικὴ διαφωνία, ἥτις, παρατεινομένη, δύναται νὰ προκαλέσῃ πράγματα τῇ εὐρωπαϊκῇ εἰρήνῃ καὶ μάλιστα προσφάτου ὄντος ἔτι τοῦ παραδείγματος τοῦ πραξικοπηματικοῦ λέβητος τῶν Βουλγάρων.

Ἐκ Σινικῆς οὐδὲν νεώτερον ἐξαγγέλλεται περὶ τῶν ταραχῶν καὶ ἐλπίδες ὑπάρχουσι περὶ ἐξομαλίσεως τῶν πραγμάτων κατὰ τρόπον εὐάρεστον τοῖς Εὐρωπαίοις· εἰς τὴν ταχεῖαν εὐόδωσιν τῶν δυσχερειῶν ἐπέδρασεν ἴσως καὶ ἡ τῆς Ρωσίας πολιτεία, ἧς, ἕνεκεν ἡ κυβέρνησις τοῦ Πεκίνου προσφέρει τῇ Γαλλίᾳ τὴν νῆσον Φορμόζαν ἐπὶ σκοπῷ ἀρωγῆς ἐν ἀνάγκῃ.

Τὰ ἐν Βραζιλίᾳ εἰς ὁμαλωτέραν εἰσῆλθον φάσιν, τούναντίον δὲ ἡ Χιλὴ ἐπιτείνει τὴν πρὸς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας ἔχθραν ἐν τῷ ζητήματι τῆς «Βαλτιμόρης» καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς μεγάλης ἀμερικανικῆς δημοκρατίας συμπληροῖ ναυτικάς τινας παρασκευὰς ἐναντίον τῆς Χιλῆς.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Δ'.

Η ΕΙΣ ΜΟΣΧΑΝ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΓΑΜΟΣ.

Ὀλίγκις οἱ αὐτοκράτορες καὶ ἡγεμόνες μετέβαινον διὰ τῆς Τσσκάνης εἰς τὴν ἀκωνίαν πόλιν, κατήρχοντο ἐκ Φλωρεντίας διὰ τῆς Διέννης, Ραβικοφανίου καὶ Ἀκουασπενδέντης μέχρι Βιτέρβης· ἡ ὁδὸς αὕτη ἦν ἀντιστρόφως ἡ τῆς πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ ἡγεμονικὸν νυμφῶν πορευομένης ἑλληνίδος νύμφης.

Ἐν Βιτέρβῃ ἐκράτει παράδοσις, τόσον ἀρχαία ὅσον καὶ ἀπίθανος, λέγει ὁ κ. Πίβλιγγ, καθ' ἣν ἡ πόλις αὕτη ἦν ἡ ἀρχικὴ πατρὶς τῶν Παλαιολόγων. Οἱ ἐγχώριοι χρονογράφοι ἀνεπαρκῶς ὅλως περὶ αὐτῆς ἀποφαίνονται, οὐχ ἧττον ὅμως ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως ἡ τιμητικὴ θέσις διετηρεῖτο εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου κατὰ παράδοξον τῆς τύχης εἰρωνίαν ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτῆς οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ὑπάρχει ἔγγραφον σχετικὸν πρὸς τὴν διάβασιν τῆς Ζωῆς. Εἷς μόνος χρονογράφος, καὶ οὗτος δὲ οὐχὶ ὁ μᾶλλον ἀξιόπιστος, διετήρησε τὴν μνήμην τοῦ γεγονότος, διηγούμενος ἐν συντόμῳ ὅτι ἡ ἡγεμονόπαις, διάσημος ἐπὶ τῇ καλλονῇ καὶ τῇ γένει, ἐζητήθη εἰς γάμον παρὰ τοῦ «βασιλέως τῆς Ρωσίας», μεγάλας παραδέχοντος πολιτικὰς ὑποσχέσεις, καὶ διῆλθε διὰ Βιτέρβης, μεταβαίνουσα παρὰ τῷ συζύγῳ αὐτῆς.

Τῇ 17/29 ἰουνίου ἡ Ζωὴ ἀφικνεῖτο εἰς Διέννην. Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης, ὡς ὁ ἀναγνώστης ἐνθυμεῖται, εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων συστήσει τὴν ἡγεμονόπαιδα ὁ καρδινάλιος Βησσαρίων· καὶ Σίξτος δὲ ὁ Δ' εἶχεν ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς συστατήριον ἐπιστολήν, μὴ διασωθεῖσαν. Αἱ ὑψηλαὶ αὗται συστάσεις δὲν παρῆλθον ἄνευ ἀποτελέσματος· κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὴν πόλιν εἰσόδου τῆς Ζωῆς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς «λαμπρᾶς πόλεως», συγκληθέντες ἱκανοί, ἐπεψήφισαν δι' ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ψήφων κατὰ τεσσαράκοντα δύο πίστωσιν πεντήκοντα φλορινίων εἰς τὰς δαπάνας τῆς ὑποδοχῆς καὶ τῆς φιλοξενίας. Ἡ ἡγεμονόπαις ἐγκατέστη ἐν οἴκῳ συνεχεῖ τῷ λαμπρῷ μητροπολιτικῷ ναῷ, παρεσχέθησαν δ' αὐτῇ αἱ μέγισται τῶν τιμῶν, καθ' ἃ διαβεβαιοῖ ὁ Ἀλλεγρέττος Ἀλλεγρέττι ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα τὶ ἴχνη τῶν ὁδοιπόρων ἀπάλλυνται ἐπί τινα χρόνον. Ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν ἦν ἡ Φλωρεντία, ἔνθα οἱ Μέδικοι, οἱ τὴν προῖκα τῆς ἡγεμονόπαιδος κατιδαλόντες, ἐνδιεφέροντο περὶ αὐτῆς, ἔνθα, ἐν τῇ ἑστίᾳ ταύτῃ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὁ ἑλληνισμὸς ἐφιλοτίμετο, ἔνθα οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φυγόντες Ἕλληνες διέτριβον εὐφροσύνως, ἔνθα ἡ πλατωνικὴ ἀκαδημία κατέλεγεν ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς πολλοὺς ὑπαδοὺς καὶ ὁ Ἀωρέντζος, περιστοιχούμενος ὑπὸ φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, ἐτέλει κατ' ἔτος, ὡς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πορφυρίου, ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Πλάτωνος, ἔνθα τέλος ὁ Δημήτριος Χαλκοκονδύλης, διαδεξάμενος τὸν Ἀργυρόπουλον, διδάσκων δὲ δαπάναις τῆς κοινότητος τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, προσείλκυεν ἀθρόαν τὴν νεολαίαν περὶ τὴν ἕδραν αὐτοῦ καὶ ἐξέπλητττε τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, λέγει ὁ κ. Πίβλιγγ, διὰ τῶν γνώσεων καὶ κατεγοήτευεν αὐτοὺς διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ, τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐργασίας κατ' οὐδὲν ἐλαττούσης πηρ' αὐτῷ τὴν ἀνδρικὴν ὁρμὴν, ἀλλ' ἐπιτρεπούσης αὐτῷ νὰ καταστῇ καὶ δεκάτου τέκνου πατήρ. Πάντες οὗτοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ τὸν ἑλληνισμὸν διαδίδοντες ἐπελήβοντο βεβαίως τῆς εὐκαιρίας, ὅπως δεξιωθῶσι μετὰ πατριωτικῆς λατρείας τὴν κόρην τῶν βυζαντινῶν καισάρων, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδεμία σύγχρονος ἀνάμνησις ἀνευρίσκεται, τῶν χρονογράφων ἀπησχολημένων καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1472 καὶ τὰς ἐσωτερικὰς ταραχάς.

Ἐν Βονωνίᾳ λοιπὸν ἀνευρίσκομεν τὴν νυμφοστόλον πομπὴν τῇ 28/10 ἰουλίου. Ὁ Βιργίλιος Μαλδέζις, εἷς τῶν διασημοτέρων μεγιστάνων, ἐδεξιώσατο λαμπρῶς ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ τὴν

Σοφίαν, ἣν πολλάκις ἡ πόλις ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ θαυμάσῃ. «Ἔχουσα ἀνάστημα ὀλίγον ὑψηλόν, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ κατὰ τὰς ἀρχικὰς πηγάς, ἐφαίνετο εἰκοσιτετραέτις· αἱ φλόγες τῆς Ἀνατολῆς ἔλαμπον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦς, ἡ λευκότης δὲ τῆς ἐπιδερμίδος ἐξύγγελλε τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς αὐτῆς. Τῇ ἀληθείᾳ, ἀναφωνοῦσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ οἱ χρονογράφοι τῆς Βονωνίας, ὡσεὶ ἤθελον νὰ διαψεύσωσι τὸν Πούλκιν καὶ νὰ καταστήσωσιν ἡμᾶς ἐπιφυλακτικοὺς πρὸς τοὺς σαρκασμοὺς αὐτοῦ, τῇ ἀληθείᾳ ἦν θελκτικὴ καὶ ὡραία. Ὅτε ἐνεφανίζετο εἰς τὸ δημόσιον, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς ἐκυμάτιζεν, ἀποκαλύπτουσα τὴν ἀλουργῆ αὐτῆς ἐσθῆτα, χρυσοποίκιλτος μηλωτὴ σίμωρος, κεκρύφαλος ἀπαστράπτων ἐκ χρυσοῦ καὶ μαργαριτῶν ἐκόσμει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, πολύτιμος δὲ λίθος, εἰς περόνην εἰργασμένος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος προσηρτημένος, ἐπέσυρε πάντων τὰ βλέμματα. Οἱ διατρεπέστατοι τῶν εὐπατριδῶν νεανίαι ἀπετέλουν τὴν ἀκολουθίαν τῆς εὐκλεοῦς ὀρφανῆς, ἡμιλλῶντο δὲ περὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ κρατήσωσιν αὐτῆς τὰ ἡνία τοῦ ἵππου αὐτῆς. Ἔκστακτος ἀνεπτύχθη πομπή, ὅτε μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δομινίκου . . .»

Ἐν τούτοις, ἵνα μεταβῇσιν εἰς τὴν Γερμανίαν, διότι ὁ Βόλπ δὲν ἐπεθύμει νὰ διακινδυνεύσῃ ἐν τῇ Λιθουανίᾳ, ἔδει νὰ διέλθωσι διὰ τοῦ ἐνετικοῦ ἐδάφους. Ἂν ὁ πολυμήχανος πρεσβευτὴς παρέκαμπτεν ἐπιμελῶς τὴν ἕδραν τοῦ φοβεροῦ συμβουλίου τῶν Δέκα, μετὰ τοῦ ὁποίου θὰ εἶχε νὰ θεωρήσῃ ὀχληροὺς λογαριασμούς, προσῆλθεσαν ἀναμνήσεις εἴλκυον αὐτὸν πρὸς τὴν Βικεντίαν, τὴν γενέθλιον πατρίδα αὐτοῦ, ἔνθα εἶχε διαθημισθῆ παρὰ τῷ λαῷ ὡς «ταμίας καὶ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως τῆς Ρωσίας», τίτλοι, οὓς ἀκούων ὁ μέγας πρίγκηψ Ἰβὰν θὰ ἐξεπλήσσετο ἀναμφιβόλως. Ἀλλ' ὁ Βόλπ δὲν ἦτο ἐκ τῶν ποιουμένων πρὸ οὐτω μικρῶν πραγμάτων· ὤδευσε θαρραλέως πρὸς τὴν πόλιν τῶν προγόνων αὐτοῦ, γραμμὴν πάντοτε καὶ χαρίεσσαν, οὔπω τότε πεπροικισμένην ὅμως διὰ τῶν ὡραίων ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων τοῦ Σκαμόζη καὶ τοῦ Παλλαδίου. Πρῶτος σταθμὸς ἐγένετο κατὰ τὴν περίχωρον, ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ Νάντου, ἀνικοῦσῃ τῷ Τρεβιζάνῳ Βόλπ, ἐξαδέλφῳ τοῦ Ἰωάννου Μπαττίστα. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ὁ κτίτωρ τοῦ πύργου ἔτυχε τοῦ προνομίου νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ὅπλων αὐτοῦ τὸν βυζαντινὸν ἀετὸν μετὰ τοῦ στέμματος Τῇ 10/19 ἰουλίου, δύο πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὥρας, ἡ Ζωὴ ἐποιήσατο τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον αὐτῆς, τοῦ Λεονάρδου Νογαρόλα ξενίσαντος αὐτὴν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ, διέμεινε δ' ἐν αὐτῇ δύο ἡμέρας, τὴν 41/20 καὶ 42/21, ἐν μέσῳ ἑορτῶν καὶ συμποσίων, πρὸς τιμὴν αὐτῆς τελουμένων. Πρὸς τιμὴν τῆς ξενιζομένης ἡγεμονικῆς νύμφης περιήχθη τότε διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἡ περίφημος ruota de 'natajì, φορητὸς πύργος εἴκοσι καὶ τριῶν μέτρων ὕψους, πεπληρωμένος ἀλληγορικῶν μορφῶν, φερόμενος δὲ ἐπὶ τῶν εὐρώστων ὤμων πολλῶν ἀθλητῶν καὶ ὑποστηριζόμενος ἀμφοτέρωθεν ὑπὸ τριῶν μακρῶν κοντῶν. Ἐν τῷ μέσῳ, ἐπὶ τῆς τιμητικῆς θέσεως, ἐκάθητο νεανίας, λευκὸν γυναικεῖον περιβεβλημένος ἱμάτιον, παριστάνων δὲ τὴν δικαιοσύνην, μετὰ στέμματος μὲν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τριτάνης δὲ καὶ ρομφαίας ἐν ταῖς χερσίν. Δύο κήρυκες, εἰς φρουρὰν αὐτῆς τεταγμένοι, ἵσταντο ἀπέναντι ἑκατέρωθεν αὐτῆς· Ὑπερανω ἵστατο ὁ δικέφαλος βυζαντινὸς ἀετός, κρατῶν ἐν τοῖς ὄνυξι τὴν σφαῖραν καὶ τὸ ξίφος. Ἄλλος σηκὸς μείζων, ἀλλὰ κατωτέρω κείμενος, ἔφερε τὰ σήματα τῆς Βικεντίας, τὰ στανρωειδῆ ἀργυρᾶ στόμματα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου ἔφιππος ἀνεῖχεν ἑαυτοῦ πολύχρωμον ἀλεξίλιον καὶ ἐκίνει ἐρυθρὸν σημαίαν. Κάτω τὸν ἐξώστην κατεῖχον κήρυκες πεζοὶ καὶ ἔφιπποι, ἀλλαχοῦ δὲ ἄλλαι ὑπῆρχον σχετικαὶ πρὸς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν ἱστορίαν παραστάσεις. Ὁ σύλλογος τῶν συμβολαιογράφων, κτίτωρ τοῦ παίγνιου τούτου, ἐβρόνησεν ὅτι, διατάσσων τὴν περιαγωγὴν τοῦ πύργου, συνετέλει εἰς τὸν λαμπρότερον ἑορτασμὸν τῆς διὰ τῆς πόλεως διαβάσεως τῆς Ζωῆς. Οἱ Ἐνετοὶ, μετασχόντες τῶν ὑπὲρ τῆς ἑλληνίδος νύμφης ἐκδηλώσεων τούτων, ἔπεμψαν, φαίνεται, πολυτίμα δῶρα καὶ ἀνέλαβον αὐτοὶ τὰς δι' ὅλου τοῦ ἐδάφους αὐτῶν ὁδοιπορικὰς τῆς συνοδίας δαπάνας.

Αἱ λαμπραὶ αὗται ὑποδοχαὶ ἦσαν ὁ τελευταῖος ἀποχαιρετισμὸς τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν κόρην τῶν καισάρων. Ἡ Ζωὴ δὲν ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ οὔτε τὸν κυανοῦν οὐρανὸν, οὔτε τὸν λαμπρὸν ἥλιον τῆς Μεσημβρίας· δὲν ἔμελλε ν' ἀναπνεύσῃ πλέον τὸν εὔκρατον καὶ ἀρωματώδη αὐτῆς ἀέρα. Τάχιστα οἱ γιγάντιοι φρουροὶ τοῦ γερμανικοῦ κόσμου, αἱ Ἄλπεις, ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς συνοδίας μετὰ τῶν χιονοσκεπῶν αὐτῶν κορυφῶν. Συνήθως διήρχοντο ταύτας κατὰ τὸ μέρος, τὸ καλούμενον Pieno della Fugazza, ὅπως κατέλθωσιν εἶτα πρὸς τὸ Ροβερέτον καὶ τὸ Τρίδεντον. Ἡ συνοδία ὤφειλεν ὡσαύτως νὰ σταθμεύσῃ ἐν Ἰνσβρούκῃ καὶ Ἀουγσβούργῳ, παρὰ τοῖς χρονογράφοις ὅμως μόνον ἐν Νυρεμβέργῃ συνεχίζεται ἡ ὁδοιπορία. Τῇ 1/10 αὐγούστου ἡ Ζωὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ διέτριβεν ἐν αὐτῇ 4 ἡμέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἐδωρήσαντο αὐτῇ πλουσίαν ζώνην, αἱ δέσποιναι βαρέλιον οἶνου καὶ σακχαρωτά. Ἐν τῇ δημαρχείῳ ἐδόθη μέγας χορὸς, οὗ μετέσχε τὸ ἄνθος τῆς κοινωνίας τῆς πόλεως, καθ' ὃν δὲ παρέστη καὶ ἡ ἡγεμονόπαις, ἀλλά, προσποιηθεῖσα ὅτι εἶναι κεκμηκυῖα, δὲν ἠθέλησε, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ, νὰ κινήσῃ διὰ τῶν βυζαντινῶν ποδῶν αὐτῆς τὴν γερμανικὴν κόνιν. Ὅτε ἐπανήρχετο οἴκαδε, δύο ἐπιτήδειοι ἱππεῖς ἐξετέλεσαν ἱππασίαν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς ἀγορᾶς, ἡ Ζωὴ δὲ ἤμειψεν αὐτοὺς ἑκάτερον διὰ χρυσοῦ δακτυλίου. Λεπτομέρεια παράδοξος· κατὰ τοὺς ἀγαθοὺς Νυρεμβεργίους, ὁ Ἰβὰν ἦν ἰσχυρὸς ἡγεμών, «οἰκῶν πέραν τῆς Νοβγορόδης», ὁ τοῦ πάπα δὲ ἀντιπρόσωπος, ἐγράφον οἱ χρονογράφοι αὐτῶν, μετέβαινεν εἰς τὰς ἀπωτάτας ἐκείνας χώρας, ὅπως ἀπονείμῃ αὐτῷ τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ διδάξῃ αὐτὸν τὴν χριστιανικὴν πίστιν. «Βεβαίως, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ, οὐδεὶς ἄλλος παρὰ τὸν Βόλπ ἦν ὁ ἐργάτης τῶν ἀνευλαβειῶν τούτων. Εἶναι αἱ πρῶται ἀρχαὶ παραδόξου ψήφισις, ἥτις διήρκεσεν ὑπὲρ τὸν αἰῶνα».

Τῇ 30/8 αὐγ. ἡ τοῦ ἀνδεατικοῦ δεσμοῦ μητρόπολις ὑπεβάλλετο εἰς δαπάνας, ὅπως τελέσῃ ἑορτὰς εἰς τιμὴν τῆς ἐν Γερμανίᾳ θεωρουμένης ὡς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ Αυδέκης ἡ Ζωὴ μετέβη διὰ θαλάσσης εἰς Ρεβάλιν, ἔνθα οἱ ἱππόται τοῦ τευτονικοῦ τάγματος ἀπένειμαν αὐτῇ τὰς τιμὰς τῆς πόλεως· ἐν Δορπάτῳ δὲ προϋπαντήσαν τὴν μέλλουσαν τῶν Ρώσων ἡγεμονίδα ἀντιπρόσωποι τοῦ μεγάλου πρίγκηπος.

Μεταξὺ τὸ μέγα γεγονὸς εἶχε διαβρυληθῆ ἐν Ρωσίᾳ, ὁ λαὸς δ' ἐπεθύμει νὰ μετάσχῃ τῆς χαρᾶς τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ νὰ προσαγορεύσῃ τὴν Ζωὴν ἐπὶ τῇ ἀφίξει αὐτῆς· οἱ τῆς Πσκώβης κάτοικοι πτύτχησαν πρῶτοι ἐν τούτῳ. Τῇ 2/11 ὀκτωβρίου σκάφη τῶν παρατάξεων κατέπλευσαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἔμπάχ, οἱ πρόκριτοι δὲ τῆς Πσκώβης ἀποδάντες προσήνεγκον τῇ μνηστῇ τοῦ Ἰβὰν τὸν ἄρτον καὶ τὸ ἅλας μετὰ ποτηρίου οἴνου κατὰ τὸ πατροπαράδοσν ρωσικὸν ἔθιμον. Ἡ συνοδία παραχρῆμα ἐπανέλαβε τὴν ὁδόν. Ὁ διάπλους τῶν λιμνῶν τῆς Πεῖπσῆς καὶ τῆς Πσκώβης διήρκεσε δύο ἡμέρας. Οἱ ὁδοιπόροι, ἀνερχόμενοι τὴν Βελικάιαν, ἐστάθμευσαν ἐπὶ τινας ὥρας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μονῇ τῆς Συνετογορόσκης, ἀφιερωμένην εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου.

Ἅμα ὡς ἡ Σοφία — οὕτως ὀνομάζουσι τὴν Ζωὴν οἱ ρῶσσοι χρονογράφοι, οὕτω δὲ θὰ καλῶμεν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ — ἐπλησίασεν εἰς τὴν Πσκώβην, ὁ κλῆρος τῆς πόλεως ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτῆς, ἅπασα δὲ ἡ συνοδία ἐπορεύθη εὐθὺ εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναόν. Ὁ λαὸς ἐπευφήμει παραφόρως τὴν Σοφίαν. «Ὡς πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πάπα, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ, μετὰ τῆς ἀλουργοῦ ἐσθῆτος αὐτοῦ, τῆς μίτρας, τοῦ λατινικοῦ ἐσταυρωμένου, οὗτος διήγειρε τὴν γενικὴν ἔκπληξιν. Τὴν ἔκπληξιν δὲ διεδέξατο τὸ σκάνδαλον, ὅτε ὁ Βονουμβρίος διετάθη νὰ μὴ προσκυνήσῃ τὰς εἰκόνας κατὰ τὸν ὀρθόδοξον τρόπον. Ἡ Σοφία ἐπενέβη, ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν εἰς τοῦτο». Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπισήμου δοξολογίας συνῆλθον ἅπαντες ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς πόλεως, ἔνθα ποταμηδὸν ἔρρευσε τὸ ὑδρόμελι. Οἱ βογχάροι καὶ οἱ προκριτότεροι τῶν ἐμπόρων ὑπέβαλον τῇ ἡγεμονίδι τὰ σεβάσματα αὐτῶν μετὰ δώρου πεντήκοντα ρουβλίων, ἐξ ὧν καὶ ὁ Βόλπ ἔλαβε τὰ δέκα. Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τῆς συμπαθείας συνεκίνησαν τὴν ὀρφανὴν τῶν ἑλλήνων αὐτοκρατόρων κόρην, προσβλέπουσαν ἐν αὐταῖς μειδιῶν τὸ μέλλον· κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς ἐκ Πσκώβης, εὐχαριστήσασα θερμῶς τοῖς κατοίκοις, ὑπέσχετο αὐτοῖς τὴν εὔνοιαν αὐτῆς παρὰ τῷ ἡγεμόνι.

Ὁμοία λαμπρότης ὑποδοχῆς, ὅμοιος ἐνθουσιασμὸς ἐν Νοβγορόδῃ. Ἡ ὑπερήφανος πολιτεία, ἧς τὴν ἀπώλειαν ὤμοσαν οἱ τῆς Μόσχας πρίγκηπες, ἥτις δὲ ἐνίοτε ἀντιτάσσει αὐτοῖς τὸ θάρρος τοῦ ἀπελπισμοῦ, θεραπεύει τὴν εὔνοιαν τοῦ τρομεροῦ Ἰβάν, ὃς μετ' οὐ πολὺ θὰ ἄρῃ τὸ κωδωνοστάσιον, οὗ οἱ φαιδροὶ κωδωνισμοὶ συγκαλοῦσι τὸν λαὸν εἰς τὰς θορυβώδεις αὐτοῦ συνελεύσεις· τότε αἱ ἐλευθερίαι, τὰ κλέη καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Νοβγορόδης θὰ ὦσι κατατεταγμένα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν παρελθόντων γεγονότων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ ἐλπίδες προαισθήσεις εἰσὶ διεσκεδασμέναι, πανταχοῦ δὲ ἡ χαρὰ ἀνάσσει. Ὁ μητροπολίτης καὶ ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως ἠμιλλῶντο πότερος νὰ προσενεχθῇ φιλοφρονέστερον πρὸς τὴν νέαν τῶν Μοσχοβιτῶν ἄνασσαν· ἀλλ' ἡ Σοφία ἔσπευσε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν εἰς τὴν Μόσχαν ἄγουσαν.

Οὐδὲν οὕτω παράδοξον ὡς ἡ περιγραφὴ τῆς εἰσόδου τῆς νυμφοστόλου πομπῆς εἰς τὴν πόλιν, ἣν ἤδη οἱ σωβινισταὶ τῆς ἐποχῆς ἀνόμαζον τρίτην Ρώμην. Οἱ ρῶσσοι χρονογράφοι, μόνη πηγὴ τῶν περὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας τῶν γάμων τῆς Σοφίας Παλαιολόγου πληροφοριῶν, ἐκφράζονται ἤδη περίπου. Ἡ συνοδία ἀπεῖχεν ἔτι βέρστιά τινα τῆς Μόσχας, ὅτε ὁ μέγας πρίγκηψ συνεκάλεσε τὸ συμβούλιον αὐτοῦ, ὅπως συνδιασκεφθῇ περὶ δυσχεροῦς τινος περιστάσεως· ταχυδρόμοι εἶχον ἀγγείλει ὅτι ὁ Βονούμβριος, πορευόμενος εἰς τὴν πόλιν, εἶχεν αὐτοῦ προπορευόμενον ἄνδρα, κρατοῦντα θριαμβικῶς σταυρόν, δυνάμει προνομίου, ἀπονενεμημένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πάπα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἠδύνατο νὰ ταράξῃ τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τῶν Μοσχοβιτῶν τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ λατινικὸς σταυρὸς μετὰ τοῦ ἀναλόφου αὐτοῦ ἐσταυρωμένου ἀπῴκει πρὸς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας· ἄλλως τε ἀμφισβητήσεις πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως θὰ ἦσαν ἄκαιρα. Τί ποιητέον λοιπόν; Αἱ τῶν βογιάρων γνῶμαι διηρέθησαν· οἱ μὲν, συνδιαλλακτικώτεροι ἐπιδεικνύμενοι, ἀνεῖχοντο νὰ παρέλθῃ τὸ πρᾶγμα ἀπαρατήρητον, οἱ δέ, ἀναμνησκόμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰσιδώρου, ἐφοβοῦντο μὴ προκύψῃ σκάνδαλον. Ὁ μέγας πρίγκηψ, διστάζων καὶ ἀμηχανῶν, ἐπεκαλέσατο τελεσιδίκως τὴν γνώμην τοῦ μητροπολίτου Φιλίππου, οὗτος δὲ ἐντόνως ἀντέστη κατὰ τοιαύτης λατινικῆς διαδιλώσεως ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Μοσχοβίας. Τοιαῦται τιμαὶ, εἶπε πρὸς τὸν πρίγκηπα, δὲν δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν ἀντιπροσώπῳ τοῦ πάπα· ἂν οὗτος, ἡγουμένου τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἰσέλθῃ διὰ τῆς μιᾶς πύλης τῆς καλῆς σου πόλεως Μόσχας, ἐγὼ, ὁ πατήρ σου, θὰ ἐξέλθω αὐτῆς διὰ τῆς ἄλλης. Πρὸ τοιούτου τελεσιγράφου ἐξέλιπε πᾶς διστασμός, ὁ βογιάρος δὲ Θεόδωρος Δαβίδοβιτς ἀπεσταλη πρὸς τὸν Ἀντώνιον Βονούμβριον μετὰ ρητῶν διαταγῶν. Ὁ παπικὸς ἀντιπρόσωπος τότε ἐδεήθη λογικώτερος, ἡ μείζων δὲ ἀντίστασις προῆλθεν ἀπὸ τοῦ Βόλπ, προσβάλλοντος τὰς ἐν Ρώμῃ ἀπονεμηθείσας τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ ἡγεμόνος τιμὰς καὶ ἀπαιτοῦντος ὅπως κατὰ τὰ αὐτὰ προσενεχθῶσιν ἐν Μόσχᾳ τῷ πρεσβευτῇ τοῦ ποντίφικος, τὸ χρονικὸν δὲ παρέχει τὴν κλεῖδα τοῦ μυστηρίου τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης τοῦ Ἰταλοῦ. Ὁ Βόλπ, ὀρθόδοξος ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἀναβαπτισθεὶς μάλιστα κατὰ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ἐν Ἰταλίᾳ εἶχεν ἐπιμελῶς ἀποκρύψει τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσέλευσιν αὐτοῦ, τὸν θερμότατον τοῦ καθολικισμοῦ ζηλωτὴν ὑποκρινάμενος. Ἀλλὰ τὸ μέχρις ἐκείνου διαδραματισθὲν ὑπ' αὐτοῦ διπλοῦν πρόσωπον δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ περαιτέρω, τῆς κωμῳδίας κινδυνευούσης νὰ λάβῃ τραγικὴν αὐτῷ τὴν λύσιν. Ὁ βογιάρος Θεόδωρος ἐπέμεινε, καὶ ὁ Βόλπ ἐδέησε νὰ ὑποχωρήσῃ, οὕτω δὲ ἡ τῆς νύμφης εἴσοδος διεξήχθη εἰρηνικῶς.

Τῇ 3/12 νοεμβρίου ἡ Σοφία δι' ὁδῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ χιόνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μόσχαν. Ἡ ὅσον ἀχανὴς, τόσον καὶ ἄχαρις αὕτη πόλις, περιβεβλημένη τὸ χειμερινὸν αὐτῆς σάβανον μετὰ τῶν εὐτελῶν ξυλίνων οἰκιῶν αὐτῆς, μετὰ τῶν ὁμοιομόρφων στοίχων τῶν ἐργαστηρίων, μετὰ τῶν ἠρειπωμένων τειχῶν καὶ τοῦ μετρίου Κρεμλίνου αὐτῆς, παρέστη βεβαίως μονότονος καὶ μελαγχολικὴ τῇ ἐν τοῖς θελγήτροις τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ρώμης τεθραμμένῃ ἡγεμονόπαιδι. Ἀθρόον τὸ πλῆθος ἔδραμεν εἰς τὰς ὁδούς, δι' ὧν θὰ διήρχετο ἡ συνοδία, μάλιστα δὲ περὶ τὸν μητροπολιτικὸν ναόν, ὃν πρώτιστα πάντων ὤφειλε νὰ ἐπισκεφθῇ ἡ Σοφία. Αὐτόθι ἀνέμενεν αὐτὴν ὁ μητροπολίτης, περιβεβλημένος τὴν λαμπροβάρχιερατικὴν στολὴν αὐτοῦ, ὃς ηὐλόγησεν τὴν νέαν τῆς Μοσχοβίας ἄνασσαν καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας, μητρὸς τοῦ Ἰβάν. Αὐτόθι ἐγένετο ἡ πρώτη μετὰ τοῦ μεγάλου πρίγκηπος συγάντησις. Ἡ στιγμὴ ἦν ἐπίσημος· τί ἄρα ἤσθετο ἡ δεσπὶς αὕτη ὀρφανὴ, ἡ ἄνευ περιουσίας καὶ ἄνευ πατρίδος, κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ καταστῇ σύζυγος μεγάλου μονάρχου. Ἡ ἱστορία δὲν ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὸ ἀπόρρητον τοῦτο, πάντως ὅμως πλὴν τῶν περὶ τοῦ ἀτάτου τῆς τύχης συγκινητικῶν βεμβασμῶν καὶ φιλοσοφημάτων αὐτῆς παλμοὶ φιλοπατρίας καὶ μεγάλων ἐλπίδων ἐδόνησαν τὴν καρδίαν τῆς κληρονόμου τῶν Παλαιολόγων, ἀναγορευομένης ἀνάσσης τῆς Ρωσίας. Ὡς πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ μέλλοντος συζύγου αὐτῆς ἐντυπώσεις τῆς Σοφίας, ἀρκούμεθα ὡσαύτως ν' ἀναγράψωμεν συντομότατην αὐτοῦ εἰκόνα. «Ὁ Ἰβάν, λέγει ὁ κ. Πῆρλιγγ, ἔφερεν ἤδη τὸ ἐπώνυμον τοῦ Τρομεροῦ, ὅπερ θὰ ἐτήρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄνευ τῆς θηλρότητος τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ, τοῦ κυρίου τρομεροῦ τσάρου. Εἶχε τὸ σῶμα δυσαναλόγως ὑψηλόν, ἀλλ' ἦν ὡραῖος ἀνήρ. Ἐν τοῖς χαρακτηριστικοῖς τοῦ προσώπου θὰ εἶχέ τι, ἐξαγγέλλον τὸ ἄγριον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑρμπερστάιν ἀποθησαυρισθεῖσα παράδοσις θέλει ὅτι τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐτάρασσε τὰς γυναῖκας μέχρι λιποθυμίας. Ἴσως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀκτὶς εὐμενείας καὶ ἔρωτος ἔλαμψεν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ καὶ ἐπέτρεψε τῇ Σοφίᾳ νὰ ἐλπίσῃ εὐτυχέστερον μέλλον.

Ἄλλως τε δὲν ὑπελείπετο χρόνος πρὸς σκέψεις. Μετέβησαν παραχρῆμα εἰς τὸ μέτριον ξύλινον οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀντικαθίστα τὸν ἠρειπωμένον μητροπολιτικὸν ναόν. Ὁ μητροπολίτης ἐτέλεσε τὸ μυστήριον καὶ ἠύλόγησε τοὺς νυμφίους, ἀντὶ πάσης ἄλλης ὅμως λεπτομερείας περὶ τοῦ τρόπου τῆς τελετῆς οἱ ρῶσσοι χρονογράφοι καταλέγουσι τοῖς κατ' αὐτὴν παρόντας, οἵτινες ἦσαν ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου πρίγκηπος, ὁ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱὸς αὐτοῦ Ἰβάν, οἱ δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἀνδρέας καὶ Βόρις, οἱ πρίγκηπες καὶ βογιάροι, ὁ τοῦ πάπα ἀντιπρόσωπος Ἀντώνιος Βονούμβριος «μετὰ τῶν Ρωμαίων αὐτοῦ», ὁ τῶν Παλαιολόγων ἀντιπρόσωπος Δημήτριος Τραχανιώτης, ὡς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐλθόντες ἄλλοι Ἕλληνες.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Ἰβὰν ἐδέξατο εἰς ἀκρόασιν τοὺς ξένους ἀντιπροσώπους, ὑποβαλόντας τὰ συγχαρητήρια καὶ ὦδρα τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ γεγονότι.

Ὡς πρὸς τὸν Βονούμβριον, ὁ τοῦ πάπα ἀντιπρόσωπος διέτριψεν ἐν Μόσχᾳ ἐπὶ ἑνδεκα περίπου ἑβδομάδας, ἡ ἐν τῇ ρωσικῇ πρωτευούσῃ δὲ διαμονὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῇ πόλει, μάλιστα δὲ τῷ καθολικισμῷ, εἰδικήν τινα ἀνάμνησιν. Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐν Ρώμῃ κατὰ τὴν διομολόγησιν τοῦ συνοικεσίου εἶχεν ἀναπτυχθῆ τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα, ὅτι ἀμφιβολίαι εἶχον ἀναφυῆ περὶ τῆς πίστεως τῶν Ρώσσων· ἡ εὐκαιρία λοιπὸν ἦν ἁρμοδιωτάτη πρὸς διασκέδασιν αὐτῶν. Ἀγνωστον ὁποῖαι ἐπακριβῶς ἦσαν αἱ ὁδηγίαι τοῦ Βονουμβρίου, ὁποία δὲ ἡ ἔκτασις τῆς πληρεξουσιότητος αὐτοῦ, οὗτος ὅμως ἠδυνήθη νὰ πεισθῇ ἐπαρκῶς ὅτι ἄδυσσος ἔχαινε μεταξὺ τῶν ἐν Ρώμῃ λόγων τοῦ Βώλπ, διαβεβαιοῦντος ὅτι μετὰ ἐξέτασίν τινα τῆς θρησκευτικῆς καταστάσεως τῶν Ρώσσων οὗτοι προθύμως θὰ ἐδέχοντο τὰς διορθώσεις, ἃς θὰ προέτεινεν αὐτοῖς ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πάπα, καὶ τῆς ἐν Ρωσίᾳ πραγματικότητος. Ἐν τούτοις ἐλλείψει ἀνακρίσεως ὁ Βονούμβριος ἐδέησε ν' ἀρκεσθῇ εἰς θρησκευτικήν τινα ἐν τῇ Κρεμλίνῳ συζήτησιν, ἣν ἔσχε πρὸς τὸν μητροπολίτην Μόσχας Φίλιππον καὶ τὸν Νικήταν Πώποβιτς, διδάσκαλον ἐπὶ τῇ παιδείᾳ τύτοῦ, οἱ ρῶσσοι δὲ χρονογράφοι ἐξαίρουσι τὸν λαμπρὸν καὶ τέλειον θριαμβον, ὃν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην κατήγαγεν ἡ ρωσικὴ ὀρθοδοξία. Ὁ Βονουμβριος δὲν ἐδράδυνε νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα πρὸ τοῦ Νικήτα, λέγων: «Δὲν ἔχω τὰ βιβλία μου καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν δύναμαι ν' ἀπαντήσω». Ἀναμνησθῶμεν ἐνταῦθα ὅτι ἕνα αἰῶνα βραδύτερον ὁμοίαν ἤρατο κατὰ τὰς ρωσικὰς πηγὰς νίκην Ἰβὰν ὁ Δ' ἐν ταῖς πρὸς τὸν Ποσεβίνον συζητήσεσιν αὐτοῦ, συνοψίσας τῷ 1582 τὰς καθολικὰς ἑτεροδοξίας εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα κεφάλαια, ὅτι ὁ πάπας οἰκειοποιεῖται θείας τιμὰς καὶ φέρεται ἐπὶ φορητῆς ἕδρας, ξύρεται τὸν πώγωνα καὶ φέρει σταυρὸν ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος. Ὁ δεινότατος τῶν Ἰησουιτῶν, ἐξ ἀπροόπτου καταληφθεὶς, οὐδὲν εὗρε πρὸς ἀπάντησιν. Ὁ κ. Πῆρλιγγ τὰς νίκας ταύτας τῶν ρώσσων θεολόγων καὶ ἡγεμόνων κατὰ τῶν παπικῶν δογμάτων ἀναγράφει μετὰ εἰρωνικωτέρας τινὸς ἐπιψυλάξεως, ἡμεῖς δ' ἀναφέρομεν αὐτάς, τὴν μὲν πρώτην ὡς σχετιζομένην πρὸς τὸ ὑποκείμενον τοῦ λόγου, τὴν δευτέραν δὲ ὡς ἀνάλογον πρὸς τὴν πρώτην, προστιθέμενοι ὅτι πλὴν τῶν χρονογράφων καὶ ὁ ἱστορικὸς Νικόλαος Οὐστριάλωβ ἐπαναλαμβάνει αὐτὰς ὡς καὶ ἄλλοι.

Ὁπωσδήποτε, παρὰ τὰς μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιπόνους φάσεις τῶν συζητήσεων τοῦ Βονουμβρίου ἡ ἔκβασις αὐτῶν φαίνεται ὅτι

ἦν εἰρηνικά, ὁ τοῦ πάπα δὲ ἀντιπρόσωπος κατέλιπε τὴν Μόσχαν μετὰ καλῶν δώρων τοῦ μεγάλου πρίγκιπος τῇ 14]26 Ἰανουαρίου 1473.

Ἐξῆς δὲ ἱδρύσωμεν τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐπεισοδίου Τρεβιζάνου, καὶ τὴν κατὰ παρόρμησιν τῆς Σοφίας ἀποτίναξιν τοῦ ταταρικοῦ ζυγοῦ καὶ ὁριστικὴν ἔκδοσιν τῆς Ρωσίας ἐν τῇ ὁδῷ τῆς Ἀναγεννήσεως.

(Ἀκολουθεῖ).

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΒΑΒΥΛΩΝΑ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ.

Ἀναγινώσθη ἐν τῷ "Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ" ὑπὸ Κ. ΜΕΤΑΞΑ, Βαικαρίου.

Ἔμμονοι κυρίαι καὶ κύριοι,

Μὴ περιμένετε μήτε ἐπιστημονικήν τινα ἐφεύρεσιν, οὔτε ἀρχαιολογικήν τινα ἀνακάλυψιν. Θὰ σᾶς ἀφηγηθῶ ἁπλούστατα ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ μιᾶς ἐκδρομῆς, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησα εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατὰ τὸν τελευταῖον Μάρτιον. Κατ' ἔτος ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος διὰ τῶν πνευματικῶν συνεισφορῶν δεδοκιμασμένων ρητόρων σχηματίζει κεφάλαιον, δυνάμει τοῦ ὁποίου σᾶς προσφέρει λίαν ἐνδιαφερούσας ἐσπερίδας. Προσεκλήθην λίαν εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ ἐρτίμου κυρίου προέδρου νὰ συνεισφέρω ἑφέτος κ' ἐγώ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ φιλολογικὸν βαλάντιον ἑνὸς περιηγητοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι πλούσιον, διὰ τοῦτο προλαμβάνω νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅπως δεχθῆτε μετ' ἐπιεικείας τὴν πενιχρὰν προσφοράν μου. Θὰ σᾶς μεταφέρω εἰς τόπους μεμακρυσμένους, εἰς χώρας σχεδὸν ἀγνώστους, εἰς ἐπικρατείας, βεβηθισμένας εἰς τὶ βάραθρα τῆς λήθης, καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ ἐποβληθῆτε οὔτε εἰς ἔξοδα.

Ἡ μεταφορὰ ὅμως αὕτη, ἐμοῦ μὲν καθημένου ἐπὶ τῶν ἑδρῶν σας, ἐμοῦ δὲ διαλεγομένου μετὰ παρατόλμου ἴσως οἰκειότητος, δὲν εἶναι τόσον εὔκολος. Πρόκειται νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Βαβυλῶνα, κειμένην ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου, εὑρισκομένην ἐντὸς μιᾶς τῶν σπουδαιοτέρων νομαρχιῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν Βαγδάτην, ἥτις θεωρεῖται ὡς ἡ πόλις ἢ μᾶλλον ἀπόκεντρος. Διότι, ἐὰν σήμερον θελήσῃ τις νὰ μεταβῇ ἐντεῦθεν εἰς Ἰνδίας, τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δεκατέσσαρες, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Κίναν τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δεκαοκτώ, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀμερικὴν τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δεκαπέντε, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Σαμαρκάνδαν καὶ Βουχάραν τῷ ἀρκοῦσιν ἡμέραι δέκα ἕως δώδεκα, ἐνῷ διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Βαγδάτην ἀπαιτεῖται μὴν ὁλόκληρος· ὥστε δικαίως ἡ Βαγδάτη θεωρεῖται ὡς μία τῶν μᾶλλον ἀποκέντρων πόλεων. Καὶ ὅμως αἱ ὁδοὶ εἶναι πολλαὶ καὶ τὰ δρομολόγια ποικίλα, νὰ μ' ἐπιτρέψητε δὲ νὰ σᾶς περιγράψω τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν, ὥστε νὰ τὰ γνωρίζητε.

Διὰ νὰ μεταβῇ τις πρὸ ἡμίσεως αἰῶνος ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς πρωτευούσης εἰς τὴν Βαγδάτην, μικρὰν μόνον ταινίαν θαλάσσης ὑπερχεοῦτο νὰ διέλθῃ· πλοιάριον τὸν διεπόρθμευε μέχρι τῆς Χρυσοπόλεως. Φθάσας ὅμως ἐκεῖ, ὤφειλε νὰ συμβουλεύσῃ μὲ τὸν ἀρχηγὸν σχηματιζομένου καραβανίου, νὰ προσκολλαθῇ εἰς τὴν συνοδίαν καμηλαγωγοῦ ἢ νὰ φιλιωθῇ μ' ἕνα ἔμπορον σακχάρεως καί, ὑψιστάμενος τὰς ἰδιοτροπίας ὅλων αὐτῶν, νὰ ἐκκινήσῃ τέλος πάντων. . . . οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν Βαγδάτην, ἀλλ' ἀπλούστατα διὰ τὴν Νικομήδειαν, ὅπου τὰ ζῶα ἐπεταλώνοντο καὶ οἱ ὁδοιπόροι μετέβαινον πρὸς καθαρισμὸν εἰς τὸν λουτρῶνα· ἐκεῖθεν μετά τινων ἡμερῶν ἀνάπαυσιν διηνύνοντο βραδέως εἰς Ἄγκυραν, ὅπου τὸ ἐν τρίτον τῆς συνοδίας ἠλλάζε μὲ νεήλυδας· ἐξ Ἀγκύρας ἀνεχώρουν διὰ τὴν Τοκάτην, ὅπου συνέπιπτε νὰ πανηγυρίσουν τριήμερόν τινα δοχτήν, καὶ κατόπιν ἀπήρχοντο διὰ Σεβάστειαν, ὅπου αἴφνης ἠσθένει ἢ ἀπέθνησκεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καραβανίου. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο δὲν ἠμπόδιζε διόλου τὸν δρόμον αὐτῶν, καίτοι δὲ πενθοῦντες, ἐξεκίνουν ἐκεῖθεν διὰ τὸ Χαρπούτ καὶ ἐκ Χαρπούτ ἔθθαναν τέλος εἰς Διαρβεκίρην, σταθμόν, ὅπου ἡσύχαζον ἐπὶ μερικὰς ἑβδομάδας. Ἐντεῦθεν ἡ συνοδεία διηρεῖτο συνήθως εἰς δύο, εἰς τοὺς χερσαίους καὶ τοὺς ἐνύδρους· οἱ πρῶτοι ἐξηκολούθουν τὴν διὰ τῆς ἐρήμου πορείαν των, ἐνῷ οἱ δεύτεροι, ἐπώλουν τὰ ζῶά των, ἐπεβιβάζοντο σχεδίας κρηπιζομένης ἐπὶ φουσκωμένων ἀσκῶν, τῇ βοηθείᾳ δὲ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος διήρχοντο τὸ Μοσούλ καὶ τέλος ἔφθανον εἰς τὴν ποθητὴν πρωτεύουσαν τῶν καλιφῶν! Οὗτος ὁ ὁδοιπόρος, ὁ ἀναχωρῶν τὸν μάρτιον, μόλις ἔθθανεν τὸν νοέμβριον, ἐνίοτε δέ, ἂν ἔγγαμός τις ἐπεχείρει τὸ ταξείδιον τοῦτο μετὰ τῆς οἰκογενείας *του, ἔθθανεν αἴφνης εἰς τὸ Βαγδάτιον ἔχων πᾶξημένην* τὴν οἰκογενειάν του κατὰ ἓν περισσότερον μέλος.

Βαθμηδὸν ὅμως οἱ λιμένες ἐπληθύνθησαν καὶ αἱ ὁδοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Ἂν θέλετε σήμερον, ἐξέρχεσθε εἰς Σαμψοῦντα καὶ ἐκεῖθεν μεταφέρεσθε ἐφ' ἁμάξης μέχρι Διαρβεκίρης, ὁπόθεν ἐπιβιβάζεσθε τῆς ἀθκόδους λέμβου. Ἂν ὄχι, ἔχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρέττας, ὁπόθεν διὰ Χαλεπίου, παραπορευόμενοι κατὰ μῆκος τὸν Εὐφράτην, φθάνετε εἰς τὸν ὅρον σας. Ἂν ὅμως πάλιν θέλητε, δύνασθε νὰ μεταβῆτε εἰς Αἴγυπτον, νὰ φθάσητε εἰς Σουὲζ, νὰ ἐπιβῆτε ἑνὸς ἀτμοπλοίου τῶν «Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν», νὰ διαπλεύσητε καὶ ἡμεῖς τὴν Ἐρυθρὰν ἀδρόχοις ποσίν, ὡς ἄλλοτε οἱ Ἑβραῖοι, νὰ ναυτιάσητε ὀλίγον ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ νὰ ἀποβιβασθῆτε εἰς Βασσόραν, ἥτις εἶναι ὁ λιμὴν τῆς Μεσοποταμίας καὶ ὁπόθεν μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν ποταμοπλοίαν φθάνετε τέλος πάντων εἰς τὴν Βαγδάτην!

Ἐλπιζόμενος ν' ἀναφέρω καὶ ἑτέραν ὁδὸν, ἀρχαίαν μὲν ἀλλ' ἐπίσης ἐνδιαφέρουσαν, διὰ τῆς ὁποίας μετέβη εἰς Βαγδάτην γνωστός μου Ἄγγλος, προτοῦ νὰ διορυχθῇ τὸ Σουέζ. Ἀνεχώρησεν ἐκ Λίβερπουλ ἐπὶ ἱστιοφόρου καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Γαλλίαν, τὸ Γιβραλτάρ, τὴν Μαθέραν, τὰς Κανταρίας, τὴν Σενεγαμβίαν, εἶδεν ὅλα τὰ παράλια τῆς Γουϊνέας, ἤγιαζε τε καὶ ἐξηκριβώθη, ἐλλιμενίσθη ἐνώπιον τῆς Βεγγουέλας καὶ τῆς Ὀττεντοτίας καί, παραπλεύσας τὸ φοβερὸν ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, ἐπέβλθε μεταξὺ Μαδαγασκάρης καὶ Μοζαμβίκης, ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τῆς Ζανζιβάρης, ἐρρίγησε πρὸ τῶν ἀπαισίων μορφῶν τῶν Σομαλῆ καὶ μετὰ μεσιδιάματος αὐταρεσκείας διέκρινεν ἐπὶ τέλους τὰς πετρώδεις ἀκτὰς τῆς Ἀραβίας, ὁπόθεν διὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ ἔφθασε τέλος εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Ὁποία ὁδόσδεια! Ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὁ Ἄγγλος οὗτος Βάσκο δὲ Γάμα ἐώρτασε κατὰ τὸ ταξείδιον αὐτὸ δίς τὰ Χριστούγεννα· ἔφθασεν ὅμως τέλος εἰς Βαγδάτην. Τὸ περιηγητικὸν αὐτὸ δρομολόγιον τὸ ἀποκηρύττω, διότι καὶ ἐγὼ διὰ νὰ τὸ εἴπω καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ τὸ ἀκούσητε ἐκουράσθημεν· προτιμῶ μᾶλλον νὰ μεταβῶμεν ὅλοι διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν Βαγδάτην, πάλιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ χειμῶνος εὔκρατον, πάλιν φιλόξενον, ἀριθμοῦσαν 130 περίπου χιλιάδας ψυχῶν, πάλιν διατηροῦσαν εἰσέτι τὰ ἀρχαῖα ἀνατολικὰ ἔθιμα, πάλιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ βλέπει τις τύπους καὶ ἐνδυμασίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀναπνέει τὸ ἄρωμα τῆς Ἀνατολῆς, οἷον ἀναπαριστᾷ αὐτὸ ἡ ὀνειροπόλος φανταστικήν του, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ βλέπει εἰκόνας, οἵας ἐζωγράφησεν ὁ ζωηρὸς χρωστὴρ τοῦ μαγικοῦ συγγραφέως τῶν «Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν».

Ἀλλ' ἡ ἄφιξις ἡμῶν εἰς Βαγδάτην δὲν ἀρκεῖ. Ἀπὸ τῆς Βαγδάτης εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος χρειάζεται ἀκόμη δύο ἡμερῶν ὁδοιπορία· εἶναι δὲ πολὺ εὐκολώτερον νὰ ἐπιχειρήσῃ τις ταξείδιον ἐντεῦθεν μέχρι Παρισίων καὶ Λονδίνου ἢ ἐκδρομὴν ἐκ Βαγδάτης μέχρι Βαβυλῶνος. Εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου λείπουν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τὰ καταλύματα, οἱ σταθμοὶ καὶ τὰ ξενοδοχεῖα, μία τοιαύτη ἐκδρομὴ λαμβάνει τὴν σπουδαιότητα ἐκστρατείας. Διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐννοήσω πως, μὲ τοὺς δύο ἱππεῖς χωροφύλακας, μὲ τὰς ἀποσκευάς, μὲ τὸ προσωπικὸν καὶ μὲ τὸν ὁδηγόν, ἀπετελέσαμεν μικρὸν καραβάνιον, φερόμενον ἐπὶ δέκα ἡμιόνων, καὶ ἐξεκινήσαμεν ἐκ Βαγδάτης τὴν τετάρτην, 11 μαρτίου, περὶ τὴν 1 ὥραν τῆς πρωΐας τουρκιστί.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν διήλθομεν τὴν γέφυραν, ἥτις συνενοῖ τὰς ἐπὶ τοῦ Τίγρητος κειμένας δύο πλευρὰς τῆς Βαγδάτης, καὶ ἐξήλθομεν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Διηνυθνόμεθα πρὸς δυσμάς. Ἐνώπιον ἡμῶν ἐξετείνετο ἀπέραντος καὶ ἀτέρμων ἡ Μεσοποταμία, ἡ κοιλὰς αὕτη τόσων κλαυθμώνων καὶ τόσων ἡρωϊκῶν πράξεων. «Τὸ πεδίον, ὡς εἶπεν ἄλλοτε ὁ ἀκριβολόγος Ξενοφῶν, εἶναι ἀκόμη ὁμαλὸν ὥσπερ θάλατταν», τὸ δὲ ἁπαλὸν αὐτοῦ ἔδαφος ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ τοῦ ἀμμαγδίνου τάπητος τῆς ἀνοίξεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰ κίτρινα ἄνθη τῆς **πικρίδος** καὶ τοῦ **λεοντοδόντου** ὡμοίαζον πρὸς χρυσᾶ νομίσματα, ἀφθόνως καὶ ἀφειδῶς ἐπὶ τοῦ τάπητος ἐγκατεσπαρμένα.

Μετὰ πέντε ὥρας συνεχῆ ὁδοιπορίαν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν, καλούμενον Μαχμουδὶ καὶ λαμβάνοντα τὸ ὄνομα ἐξ ὁμωνύμου διώρυγος, διερχομένης ἐκεῖθεν. Ἐν τῷ σταθμῷ τούτῳ ὑπάρχουν καφενεῖα, ἓν μέγα χάνιον διὰ τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Κερβελλᾶ καὶ τοῦ Νεζὲφ, μικρὰ ἀγορά, ἐν ᾗ εὑρίσκονται οἱ περιηγηταὶ *πράγματα* τῆς πρώτης ἀνάγκης, καὶ ἕως πεντήκοντα οἰκίσκοι. Ἀνεπαύθημεν ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐπορευματίσαμεν λιτῶς καὶ ἐπέβημεν τῶν ζώων μας· μετὰ τριῶν ὡρῶν συνεχῆ δρόμον ἐφθάσαμεν εἰς τὸν δεύτερον σταθμόν, ὅστις καλεῖται **Ἰσκενδερὶε** καὶ ὅπου ἐκείνης ὑπάρχει μικρὸν χορτὸν μὲ δύο τρία παραπήγματα ὡς καφενεῖα, ἓν χάνιον καὶ σταθμὸς χωροφυλακῆς. Καὶ ὁ δεύτερος οὗτος σταθμὸς ὅπου ἐφθάσαμεν ὅπου ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, λαμβάνει τὸ ὄνομά του ἐκ διώρυγος, μικρὸν ἀπεχούσης καὶ τῆς ὁποίας τὸ ἄνοιγμα ἀποδίδουν οἱ ἀθιγενεῖς εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν **Ἰσκενδὲρ Δουλκαρνέιν** ἐξ οὗ καὶ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν **Ἰσκενδερίε**. Ἀνυπομένουν νὰ τὴν ἴδω καὶ διατάσσω ὅπως καταδιαβασθῶσιν αἱ ἀποσκευαὶ καὶ τακτοποιηθῶσι τὰ πάντα ἐντὸς τοῦ χανίου, ὅπου ἐμέλλομεν νὰ διανυκτερεύσωμεν, ἔλαβον μετ' ἐμοῦ τὸν ἕνα χωροφύλακα μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ καὶ μετέβην ἐκεῖ. Ἡ διώρυξ ἢ μᾶλλον ὁ αὐλὰξ οὗτος οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἔκτακτον, καὶ προτιμῶ νὰ εἰκάσω ὅτι τὸ ὄνομα, ὅπερ φέρει, ἐδόθη εἰς αὐτὴν μᾶλλον ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐν Ἀνατολῇ συνηθείας, κατὰ τὴν ὁποίαν δίδουν τὸ ὄνομα διακριθέντος ἥρωος εἰς τυχαῖα ἐρείπια ἢ ἐκ βασίμου τινὸς βεβαιότητος. Διότι δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι ὁ μεγαλεπήβολος Μακεδών, ὁ ἀνασκάψας τὸν Βασίλειον λεγόμενον ποταμόν, τὸν συνενοῦντα τὸν Εὐφράτην μὲ τὸν Τίγρητα, καὶ ὁ διαπεραιώσας δι' αὐτοῦ στόλον ὁλόκληρον, τὸν ὁποῖον κατεσκεύασεν ἐκεῖ, ὁ ἀναγκάσας τὰς μεγαλειτέρας τῶν Βαβυλωνίων διώρυχας, ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὡς μόνον ἴχνος τῆς διαβάσεως αὐτοῦ αὐλακα, ἔχοντα τριῶν μόνον μέτρων πλάτος, ἐνῶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ μεγάλα ἔργα παντελῶς ἐξηφανίσθησαν· Ἄλλως τε ὁ λοξοδρομικὸς τρόπος τῆς διορύξεως δεικνύει ἔργον νεωτέρας ἐποχῆς, διότι ὁμοιάζει καθ' ὅλα πρὸς τὰς διώρυχας, τὰς ὁποίας ἐχάραξαν οἱ Ἄραβες ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀβασσιδῶν, ὅτε καὶ πάλιν ἤνθει πράγματι ἡ Μεσοποταμία.

Ἀφοῦ περιλθομεν ὀλίγον τὰ πέριξ, ἐπεστρέψαμεν τοῦ ἡλίου δύοντος εἰς τὸ χάνιον, ὅπου τὸ ἑτοιμασθὲν δεῖπνον ἐγένετο δεκτὸν μετὰ πεινάλεας προθυμίας. Κρίνω περιττὸν νὰ σᾶς περιγράψω ἐν λεπτομερείᾳ πῶς διανυκτερεύει ὁ ὁδοιπόρος εἰς ἐν τοιοῦτο πανδοχεῖον. Ἂν τις ἐξ ἡμῶν ἐταξείδευσεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, θὰ γνωρίζῃ τὸ πρᾶγμα, ὅδοι δὲ πάλιν δὲν ἐταξείδευσαν καλλίτερον ἴσως νὰ μὴ μιθώσι λεπτομερείας τινὰς ἥκιστα ἐνθαρρυντικάς. Μολονότι δὲ κατεῖχον μίαν ὁλόκληρον γωνίαν τοῦ χανίου καὶ εὑρισκόμην ὅλως ἰδιαιτέρως, ἐν τῷ αὐτῷ ὅμως περιβόλῳ ὑπῆρχον εἴδων εἴδων ὄντα καὶ πράγματα. Φανταδθῆτε ἵππους, ὄνους καὶ πρόβατα, σκύλους, ὄρνιθας καὶ χῆνας, Κούρδους, Πέρσας καὶ Ἄραβας, Βεδουίνους ὀρθοὺς καὶ καμήλους καθημένας, κνίσσαν φαγητῶν, ἀποφορὰν ναργιλλέδων, δυσωδίαν ἀποσκευῶν, ἐδῶ τέιον, ἐκεῖ ὀρυζαν, παρέκει λάχανα, ὅλα αὐτὰ ἀναμίξ καὶ ἠχῶδην μιγδήν, καὶ θὰ ἔχητε ἀμυδρὰν μόνον ἰδέαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ χανίου, ὁμοίου πρὸς ἓν τμῆμα τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε. Πρὸς τὸ τμῆμα μάλιστα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐμπεριεῖχε καὶ τὰ ἔντομα, διότι τὰ ἔντομα εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα φαίνεται ὅτι γεννῶνται περιηγηταί, ἀφοῦ ἀρέσκονται πολὺ εἰς τὰς ἐκδρομάς, τοὺς γύρους καὶ τὰς περιοδείας. Δὲν δύναμαι δὲ νὰ λησμονήσω καὶ Ἄραβά τινα ἀοιδόν, τὸν ὁποῖον εἶχον περικυκλώσει πολλοὶ ὁδοιπόροι, διὰ νὰ ἀκροασθῶσι μετὰ κατανύξεως τὸ ρινομελῳδικὸν καὶ ἱεροψαλτικὸν αὐτοῦ γενέσιμα, τὸ ὁποῖον ἐζωογόνουν ἅπαντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δι' ἑνὸς μυκιθμοῦ, ἀντικαθιστῶντος τὴν ἐπῳδόν. Μυκιθμοῦ ὅμως, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τρομάξας ὁ ὕπνος μου μ' ἐγκατέλιπε καὶ ἐτράπη εἰς ἐπονείδιστον φυγήν.

Πρὶν ἢ μᾶς χαιρετίσῃ ἡ αὐγή, ἡμεθα ἕτοιμοι. Ἀπὸ τῆς Ἰσκενδερίε μέχρι τῶν πρώτων ἐρειπίων τῆς Βαβυλῶνος εἶναι δρόμος ἑπτὰ ὡρῶν. Ἐκεῖθεν δὲ μέχρι τῆς πόλεως Χίλλε μία ὥρα. Ὥστε εἴχομεν νὰ διανύσωμεν δρόμον ὀκτὼ ὡρῶν, διὰ νὰ ἐφθάσωμεν εἰς τὴν Χίλλε, ἥτις εἶναι πόλις, κτισθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος, ἔχουσα διοικητὴν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν Νομαρχίαν Βαγδάτιον, καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 25,000 ψυχῶν περίπου. Μετὰ πέντε ὡρῶν ὁρόμον ἐφθάσαμεν σταθμὸν καλούμενον **Μαχμουδί**, ὅπου ἐπραγματεύσαμεν ἐν σπουδῇ καὶ ἐπιπόσαμεν. Ἐντεῦθεν ἀρχονται αἱ καλλιεργημένοι γαῖαι, διακοπτόμεναι συνεχῶς ἀπὸ αὐλακας, ἀρδευούσας αὐτάς. Ἀνεμνήσθην τότε τοῦ Ἡροδότου λέγοντος περὶ τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν διηρχόμεθα: «ἡ γὰρ Βαβυλωνία χώρη πᾶσα κατάπερ ἡ Αἰγύπτη κατατέτμηται ὡς διώρυχας». Μετ' ὀλίγον ἠρχίσαμεν νὰ διακρίνωμεν δάσος φοινίκων, τὸ ὁποῖον ἐμαρτύρει ὅτι ἐπλησιάζομεν πρὸς τὸν Εὐφράτην καὶ πρὸς τὴν Χίλλε, τέλος δὲ ἤρχισαν νὰ φαίνονται ἐρειπωμένα τινὰ ὑψώματα εἰς ἀφκετὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν· ὅταν δὲ τὸ ἔδαφος ἤρχισε νὰ φαίνεται ὑψηλότερον καὶ πάλιν δὲ καλλιέργεια καὶ βλάστησις ἔπαυσε, ὁ ὁδηγὸς μετὰ θριαμβευτικοῦ ὕφους ἐκραύγασεν **«ἀρὸ'-Βαβὶλ»**, ἤτοι «ἡ γῆ τῆς Βαβυλῶνος».

Πράγματι τὸ ἔδαφος ἤρχισε νὰ γίνεται ἀπαλώτερον, μᾶλλον κονιορτώδες, ἐνίοτε δὲ οἱ πόδες τῶν ἡμιόνων ἐσυνθίζοντο μέχρις ἀστραγάλων· διηυθύνθημεν πρὸς ἐν ὕψωμα, ὅπερ οἱ ἐγχώριοι καλοῦσι **Βαβὶλ**, νομίζοντες ἴσως ἐν τῇ ἀφελείᾳ των ὅτι ἡ μεγάλη Βαβυλὼν περιωρίζετο εἰς αὐτὸ μόνον τὸ ἐρείπιον. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λόφον ἐκεῖνον, ἀψίπτωσα, καὶ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας τὸν περιῆλθον καὶ εἶδον τὰ κατ' αὐτόν. Ἀνερχόμενός τις εἰς τὰς ὑψηλοτέρας αὐτοῦ κορυφὰς, βλέπει χαράδρας καὶ ῥήγματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων διακρίνει οἰκοδομὰς ἀρχαιοτάτης ἀρχιτεκτονικῆς ἐκ πλίνθων τετραγωνικῶν, ἐχουσῶν πάχος μὲν 10, μῆκος δὲ 35 ἑκατοστομέτρων. Αἱ πλίνθοι αὗται, ὧν τινες ἄψυκτοι, εἶναι προσηρμοσμέναι δι' ἀσφάλτου, ἐνιαχοῦ δὲ τὰ τεῖχη διὰ τῆς ἐπιφορείας τοῦ χρόνου ἀπετέλεσαν μάζαν τόσον ἰσχυράν, ὥστε φαίνονται τὰ ἴχνη τῶν ἐργαλείων τῶν κατὰ καιροὺς ἀνασκαψέων, μὴ δυνηθέντων νὰ διαρρήξωσιν αὐτά. Περὶ τῶν ἐρειπίων τούτων, μεστῶν ἰδίως ἀπὸ συντρίμματα πλίνθων, κεραμίων, ἀγγείων καὶ σκευῶν, οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι διαφωνοῦσι. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι εἶναι τὰ ἐρείπια τῶν κρεμαστῶν κήπων, ἄλλοι ὅτι εἶναι ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Βήλου καὶ ἄλλοι ὅτι εἶναι ἓν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν περιτειχισμάτων ἐκείνων τῆς Βαβυλῶνος, ἅτινα ἐξέπληξαν τὸν κόσμον ὅλον ὅλη τὸ ἀπίστευτον αὐτῶν ὕψος, κατὰ τὸν Διόδωρον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὰ λεγόμενα, ἦτο ἑνιαχοῦ 200 μέτρων καὶ διὰ τὸ πλάτος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο μέτρων πεντήκοντα. Καὶ θὰ ἦσαν βεβαίως πολὺ πλατέα τὰ τεῖχη ταῦτα, ἀφοῦ ἐξ ἅμαξαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παραπλεύρως καὶ κατὰ πρόσωπον διήρχοντο ἐπ' αὐτῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κτησίας καὶ ἀφοῦ ἐπ' αὐτῶν «τέθριππα ἐνηντιοδρόμουν ἀλλήλοις ῥαδίως», ὡς γράφει ὁ Στράβων. Κλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι τὰ ἐρείπια ταῦτα εἶναι τῶν τειχῶν καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, διότι οὔτε οἱ κῆποι, τόπος ἀναψυχῆς, οὔτε ὁ ναός, τόπος λατρείας, ἦτο δυνατὸν νὰ κτισθῶσιν εἰς τὸ μᾶλλον ἐκτεθειμένον μέρος τῆς μεγαλοπόλεως, ἀφοῦ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο ἀνεμένοντο ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐπιδρομεῖς, Πέρσαι, Μῆδοι, Ἀσσύριοι καὶ λοιποί. Εἶναι δὲ ἡυσικώτατον τὸ πρῶτον παρουσιαζόμενον ἐρείπιον πόλεως ἐπιπέδου νὰ ἦναι ἡ Ἀκρόπολις αὐτῆς, ἥτις θὰ ἐχρησίμευεν ὡς προμαχὼν κατὰ τῶν ἐπιθέσεων παντὸς πολεμίου.

Ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τούτων ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχει ὁ Εὐφράτης. Ἐξακολουθῶν δέ τις βορειοδυτικῶς φθάνει παρὰ τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, ἔνθα παρουσιάζεται ἕτερον ἐρείπιον, καλούμενον παρὰ τῶν Ἀραγενῶν **ἐλ Κάφρ**, ἤτοι «τὸ ἀνάκτορον». Ἡ οἰκοδομὴ αὕτη διαφέρει μεγάλως τῆς πρώτης. Αἱ πλίνθοι εἶναι ὀπταὶ, μᾶλλον ἐπιμεμελημέναι, χρώματος κιτρίνου, προσηρμόσθησαν δὲ δι' ἀσφέστου ἢ γύψου. Τὸ ὅλον κτίριον εἶναι λίαν στερεὸν καὶ εὐπρόσωπον, ἀλλ' εἶναι κεχωσμένον ἐντὸς τῆς ἐπισωρευθείσης ἀμμου, ἡ δὲ ὁροφή του εὑρίσκεται σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ δῆλον γίνεται ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Βαβυλωνίας ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς πλημμυρῶν, ἐκ τῆς ἐπιτιθεμένης ἰλύος, ἐκ τῶν ἐπισωρευθέντων ἐρειπίων καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων φυσικῶν ἐπιδράσεων, ὑψώθη κατὰ 10 ἴσως καὶ πλείονα μέτρα, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ κοινότεραι οἰκοδομαὶ τῆς Βαβυλῶνος ἦσαν διώροφοι καὶ τριώροφοι.

Τὸ ἐρείπιον τοῦτο ἴσως ἦτο πράγματι ἀνάκτορον· ἐκεῖθεν πολλοὶ Ἄγγλοι ἀρχαιολόγοι, καὶ πρό τινων ἐτῶν ὁ κ. Ραδάμ,

ἐξήγαγον ἐνδιαφέροντα πήλινα τεμάχια, πλινθίδια μεστὰ γραμμάτων βαβυλωνιακῶν, πινακίδας μὲ ἐπιγραφὰς σφηνοειδεῖς, ἀγάλματα πήλινα, φαίνεται δὲ ἀκόμη ἐκεῖ εἰς εὐμεγέθης καὶ ἀκρωτηριασμένος λέων ἐκ φαιόχρου μαρμάρου, τὸν ὁποῖον, πρὸ χρόνων ἐξαγαγόντες καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ μεταφέρωσιν, ἐγκατέλειψαν ἐκεῖ· ἄλλως τε τὸ μέρος τοῦτο εἶναι κεῖται τὴν κοίτην τοῦ Εὐφράτου, κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἐπὶ τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν Διόδωρον, ὑπῆρχεν ἓν ἀνάκτορον· μεταξὺ δὲ τῶν ἐρειπίων τούτων καὶ τῆς κοίτης, εἰς τὰ μέρη ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπικλινὲς ἢ ὅπου ἡ κοίτη τοῦ Εὐφράτου μετετέθη, φαίνονται ἐνιαχοῦ αἱ προκυμαῖαι, αἵτινες ἐκτίσθησαν ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου καὶ διὰ τὰς ὁποίας τόσον ἐκαυχᾶτο ὁ Μέγας Ναβουχοδονόσορ. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι αἱ προκυμαῖαι αὗται, τῶν ὁποίων τὰ τεῖχη ἔχουσι πλάτος 12 μέτρων, δεικνύουσι διαφορετικὴν τῆς τοῦ ποταμοῦ διεύθυνσιν, ἐξ οὗ προάγομαι νὰ εἴπω ὅτι ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἄλλαξεν, εἴτε ἀφ' ἑαυτῆς εἴτε ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε πολιορκητῶν, οἵτινες συνεχῶς μετεχειρίζοντο τὸ στρατήγημα τῆς μετατροπῆς τοῦ ρεύματος. Αἱ πλίνθοι τῶν προκυμαιῶν εἶναι τετραγωνικαί, ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, εἶναι δὲ ἐκτιμέναι δι' ἀσφάλτου καὶ φέρουσιν ἐν τῷ μέσῳ σφηνοειδῆ ἐπιγραφὴν ἢ μᾶλλον τετραγωνικὴν σφραγῖδα, δεικνύουσαν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ᾠκοδομήθησαν. Ἡ δ' ἐπιγραφὴ αὕτη, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀσσυριολόγων, ἀπέδωκε τὴν ἑξῆς σημασίαν:

« Ναβουλὶ βασιλεὺς Βαβυλῶνος,

» προστατευόμενος τοῦ Νέβω καὶ τοῦ Μαρδούκ (θεότητες)·

» υἱὸς τοῦ Ναβοῦ-βαλατσοῦ-ικβῆ, ἡγεμὼν ἰσχυρός, ἐγώ·

ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι οὐχὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἀλλ' ὁ τρίτος μετ' ἐκεῖνον βασιλεύς, ὁ Ναβουλὶ ἔφερεν εἰς πέρας τὰς προκυμαίας ταύτας. Ὁ δὲ Ναβουτὶ, εἶναι ἐξ ὅσων φαίνεται ὁ Λαβύνητος τοῦ Ἡροδότου, ὁ Ναβοανδὲλ τοῦ Ἰωσήφ καὶ ὁ Βαλτάσαρ τοῦ Δανιὴλ, διότι κατὰ τὸν βαβυλώνιον συγγραφέα, τὸν Βηρωσσόν, ὅστις ἔζη 300 ἔτη π. Χ. ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ναβουλὶ ἀνεκαινίσθησαν τὰ τείχη καὶ αἱ προκυμαῖαι τῆς Βαβυλῶνος, ἠλώθη δὲ τέλος ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ Κύρου. Ὁ δὲ Ναβουλὶ οὗτος, ὅστις ἐβασίλευσε 17 ἔτη, ἦτο κατὰ τὴν ὁμολογίαν πολλῶν συγγραφέων τῆς ἑκατοντάετοῦς ἡγεμὼν μαθητὴς, ἀκόλαστος καὶ φιλήδονος, ἀλλ' εἶχε μητέρα τὴν Νιτώκριδι, γυναῖκα δραστηρίαν καὶ φιλόδοξον, θέλουσαν νὰ μιμηθῇ καθ' ὅλα τὴν Σεμιράμιδα, τῆς ὁποίας μάλιστα ἦτο καὶ συγγενεστέρα κατὰ τὸν Ἡρόδοτον· δι' ὃ καὶ εἰς αὐτὴν ἴδιος ἀποδίδουν τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν προκυμαιῶν καὶ τὴν ἀνέγερσιν τῶν τελευταίων μνημείων τῆς Βαβυλῶνος. Ἐνῷ δ' ἡ μήτηρ εἰργάζετο, ὁ υἱὸς παρεδίδετο εἰς τὴν κραιπάλην καὶ τὴν ἀσωτείαν, ἔμεινε δὲ παροιμιώδες εἰς τὴν παρόδσιν τὸ τελευταῖον αὐτοῦ συμπόσιον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἐτελέσθησαν τοσαῦται ἀσέλγειαι καὶ τοσαῦτα ἀνοσιουργήματα, ὥστε ἐφάνησαν ἐν τέλει γραφόμεναι ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπὸ ἀοράτου χειρὸς αἱ φλογεραὶ ἐκεῖναι λέξεις «Μανέ, Θεκέλ, Φαρές», τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσουν οἱ μάντεις· ὅτε προσκληθεὶς καὶ ὁ προφήτης Δανιὴλ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ, ὑπέδειξεν ὡς σημαινούσας τὸ τέλος τῆς Βαβυλῶνος καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς. Καὶ πράγματι κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Κύρος κατόπιν διετοῦς πολιορκίας, μετατρέψας το ρεῦμα τοῦ Εὐφράτου, εἰσήλασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ διὰ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκυρίευσε τὴν πόλιν, Οὕτω δὲ κατέπεσεν ἡ ἀλαζονεία τῆς ὑπερηφάνου πόλεως καὶ ἐξέλιπε τὸ μέγα τῶν Βαβυλωνίων κράτος μετὰ ζωὴν 1500 περίπου ἐτῶν· ἔκτοτε (538 π. χ.) ἡ περιφανὴς πρωτεύουσα μετετράπη εἰς σατραπείαν τοῦ Μηδικοῦ κράτους.

Τινὲς τῶν περιηγητῶν καὶ ἰδίᾳ ὁ Rich (1811) καὶ ὁ Βούκιγκαμ (1816) θέλουν νὰ εἴπουν ὅτι παρὰ τὰ ἐρείπια ταῦτα τοῦ Κάσρ ἔκειντο οἱ κρεμαστοὶ κῆποι τῆς Σεμιράμιδος. Ἀλλ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὑπόλοιπα τῶν οἰκοδομῶν εἶναι πολὺ μεταγενεστέρας ἀρχιτεκτονικῆς, ἀφοῦ αἱ μὲν πλίνθοι εἶναι μικρότεραι, κομψότεραι καὶ κίτρινοι, τὴν δὲ ἄσφαλτον εἰς πλεῖστα μέρη ἀντικατέστησεν ἡ ἄσβεστος. Ὥστε τὸ βεβαιότερον εἶναι ὅτι οὐδὲν ἴχνος, φανερὸν τοὐλάχιστον, ἔμεινεν ἐκ τοῦ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ Παυσανίας ἀναφέρων περὶ Βαβυλῶνος, λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, πρὸ 17 δηλαδὴ αἰώνων, ἡ πόλις δὲν διετήρει εἰμὴ τὰ τείχη καὶ τὸν ναὸν τοῦ Βήλου. Μετὰ ἡμισείας ὥρας δρόμον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου εἰσήλθομεν εἰς τὴν πόλιν, τὴν καλουμένην **Χίλλε**, τὴν ὁποίαν ἐπίσης διαχωρίζει ὁ Εὐφράτης εἰς δύο, ὅπως τὴν Βαγδάτην ὁ Τίγρις. Τὸ κυριώτερον μέρος τῆς πόλεως εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπεραιώθημεν διὰ τῆς ὑψισταμένης γεφύρας. Φθάσαντες εἰς Χίλλε ἐτύχομεν φιλοφρονεστάτης δεξιώσεως παρ' εὐγενεῖ ἥλῳ Ὀθωμανῷ, ὅστις, ἐπειδὴ ἡ ἐπαύριον ἦτο παρασκευή, ἐκράτησεν ἡμᾶς ἐκεῖ, ὑποσχεθεὶς νὰ μᾶς συνοδεύσῃ τὴν μεθαύριον, εἰς τὸ κυριώτερον τῶν σωζομένων μνημείων τῆς Βαβυλῶνος, τὸ καλούμενον **Βιρς-Νεμρούδ**.

Νομίζω ὅτι κατόπιν διημέρου ὁδοιπορίας καὶ ἀρκετῶν κακουχιῶν, ἔχομεν ἀνάγκην μικρᾶς ἀναπαύσεως. Δίκαιον ἄλλως καὶ καθήκον ἡμῖν εἶναι νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ τὴν Χίλλε, τὴν πόλιν, ἥτις ἀπὸ αἰώνων ἐγείρεται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Βαβὲλ καὶ τὴν ὁποίαν πρῶτος Εὐρωπαῖος φαίνεται ἐπισκεφθεὶς ὁ Βενιαμὶν τῆς Τυδέλης κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, νὰ ἴδωμεν τοὺς τύπους, οἵτινες ὅμως ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐκείνους, τοὺς σοφοὺς, τοὺς μάντεις, τοὺς Συδαρίτας τῆς Ἀνατολῆς, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἀντέχει ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα. Ἡ σημερινὴ πόλις, καίτοι κτισθεῖσα τὸ πλεῖστον μὲ ὑλικὰ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας. οὐδὲν ὅμως παρουσιάζει τὸ ἐκτακτον· ὁμοιάζει πρὸς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ κυριώτερα αὐτῆς μέρη εἶναι ἡ ἀγορὰ καὶ αἱ ὄχθαι τοῦ Εὐφράτου, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος συνωστίζετο τὴν παρασκευὴν, ἤφερον τὰς ἑορταστικὰς αὐτοῦ στολάς. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ζωηρῶν χρωμάτων, τῶν μεταξοῦφῶν μανδυῶν, τῶν ἐπιχρύσων καλυπτρῶν, τῶν γραμμοποικίλων κεφαλοδέσμων καὶ τῶν ἀπιστραπτουσῶν ζωνῶν, τὰ ἡμέτερα φραγκικὰ ἐνδύματα, στενὰ καὶ ἄχροα, ὡμοίαζον πρὸς ὀνάκανθαν, φυεῖσαν θρασέως ἐντὸς ποικιλοχρώμου ἀνθοκηπίου. Ὅσον δὲ πρὸς τὰς μορφὰς καὶ τοὺς τύπους, ἐξετάζων τις αὐτοὺς, ἀνευρίσκει ἀμέσως τὸν ὡραῖον σημιτικὸν τύπον, μὲ τὴν ρίνα ὀλίγον γρυπὴν, μὲ τὰ χείλη, τὰ προδίδοντα τὴν εὐγλωττίαν καὶ τὴν ἡδυπάθειαν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκφραστικοὺς καὶ σχεδὸν λαλοῦντας, μὲ τὰ γένεια πλούσια καὶ δασύτριχα, μὲ τὰς ὀφρεῖς εὐχαράκτους καὶ τοξοειδεῖς, μὲ τὴν στάσιν ὑπερήφανον καὶ ἀρρενωπὴν, μὲ τὸ ἤθος ἐν γένει ἀνθρώπων, συναισθανομένων τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπαρξίν των. Νομίζει τις ὅτι βλέπει Χαλδαίους ἀστρολόγους, Βαβυλωνίους μάγους, πατριάρχας τῆς Βίβλου, ἡρῴας τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, συμβούλους τοῦ Ναβου-πολασσὰρ, ἀνθρώπους τέλος σκεπτομένους περὶ παντὸς ἄλλου ἢ περὶ τῆς μάχης διὰ τὸν βίον, ὡς ἐν Εὐρώπῃ. Τὸ ὡραῖον ἠθικὸν δυστυχῶς δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ ἢ μακρόθεν· ἢ στάσις ὅμως τῶν γυναικῶν ὑπενθυμίζει ἀκουσίως τὴν Ρεβέκκαν καὶ τὴν Ραχὴλ, ὅταν δὲ τὸ ἑσπέρας ἅπασαι σπεύδουσι πρὸς ἄρυσιν ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ, φέρουσαι εὐρείαν μονόχρωον ἐσθῆτα καὶ ψέλλια εἰς τοὺς ἡμιγύμνους βραχίονας καὶ τοὺς πόδας, στηρίζουσι δὲ τὰς ὑδρίας ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν γραφικώτατα, νομίζει τις ὅτι εὑρίσκεται ἐνώπιον εἰκόνων τοῦ Ρέμβρανδ, τοῦ Μουρίλλου ἢ τοῦ Ὀρατίου Βερνέ, εἰκόνων ἐξελθουσῶν ἀπὸ τὰ χρυσᾶ αὐτῶν πλαίσια καὶ βαδιζουσῶν κατ' ἰδιότροπον ὅλως βοῦλησιν.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ τοῦ στρατηγοῦ Πέβτσωφ.— Ἐσχάτως ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ ἐποιήσατο ἐν Πετρουπόλει διάλεξιν περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐκδρομῆς ἀπὸ τοῦ Πρεζεβάλσκ εἰς Κοῦνεν-Λοῦεν καὶ τὴν ΒΑ Θιβετίαν κατὰ τὸ 1889 καὶ 1890. Ἡ διάλεξις αὕτη ἔχει ἐν συνόψει ὧδε:

Ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ καὶ οἱ λοχαγοὶ Ροβορόφσκης καὶ Κόῦλωφ, συνοδευόμενοι ὑπὸ ὁρυκτολόγου καὶ συνοδίας δώδεκα Κοζάκων, ἀνεχώρησαν τὴν 26 μαΐου 1889, διῆλθον τὸ Τιὰν-Σὰν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἔρημον τῆς δυτικῆς Κασχάρης, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολὰς ἐπὶ 800 ὅλα βέρστια, ἔχουσα πλάτος 350 βερστίων. Ἕνεκα τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ὕδατος οἱ ἀνωτέρω ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν ἐρημίαν ταύτην ὅσον τάχιον καὶ νὰ προχωρήσωσι διὰ τῆς Ὑαρκάνδης εἰς Κερῆζαν καὶ Νίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ τελευταίᾳ ὕδρευσι καὶ διεχείμασαν. Κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1890 ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ προὐχώρησε διὰ τῆς ἐν Κοῦεν-Λοῦεν διόδου, ἣν ἀνακάλυψεν ὁ λοχαγὸς Κόῦλωφ.

Ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰς ὕψος 17,000 περίπου ποδῶν, οὐδὲν ἐφαίνετο εἰμὴ εὐρεῖαι φοβεραὶ ἔρημοι, διεκρίνοντο εἰς ἄπειρα χάσματα καὶ χαράδρας ὑπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ παγετοῦ. Οἱ κάτοικοι τῆς Καρτζέης ἢ Καρτσέης ἐν Κοῦεν-Λοῦεν, ὅπου οἱ περιηγηταὶ εἶχον σταματήσει, ἐδήλωσαν ὅτι οὐδεὶς ξένος ἐπεσκέψατό ποτε αὐτοὺς ἐκ τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι οὐδέποτε ἐτόλμησαν νὰ προβῶσι νοτιώτερον, καθόσον δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναπνεύσωσιν ἐλευθέρως ἐν τῇ λεπτῇ ἀτμοσφαίρᾳ, τῇ ἐπικρατούσῃ ἐν τῷ ὑψίματι ἐκείνῳ τῆς χώρας. Ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὰς ἐρήμους ταύτας.

Οἱ περιηγηταὶ ἐστράφησαν εἶτα πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὸ γθαμαλὸν παιδίον τοῦ Τοξάν, περὶ τοῦ ὁποίου ἠδυνήθησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ἔκειτο κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Προχωρήσαντες εἶτα εἰς Τιὰν Σὰν ὑπέστρεψαν εἰς τὸ ρωσικὸν ἔδαφος διὰ τῆς Οὐρούμτσης, ἐν ᾗ ὑδρεύει πίνης διοικητής. Οἱ ἐξερευνηταὶ διέτρεξαν ἐν ὅλῳ ἀπόστασιν 9600 βερστίων ἢ 6400 μιλίων. Ὁ στρατηγὸς Πέβτσωφ ἐπέτυχεν ἐν τῷ καταρτισμῷ πολυτίμων κατερετρήσεων καὶ συλλογῶν ζώων, φυτῶν, γεωλογικῶν εἰδῶν καὶ φωτογραφικῶν εἰκόνων. Τὸ προφανὲς ἀντικείμενον τῆς ἐκδρομῆς ἦν νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐκδρομὴν τοῦ στρατηγοῦ Πρεζεβάλσκη (ἐξ οὗ ἐκλήθη καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα χώρα Πρεζεβάλσκ), ἥτις εἶχεν ἀνακοπῇ συνεπείᾳ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου τούτου.

Τὰ νεώτερα ἀλεξικέραυνα. — Ἡ θεωρία ἐφ' ἧς βασίζεται τὸ τῶν ἀλεξικεραύνων σύστημα λίαν συνεζητήθη ἀπό τινος χρόνου, δύο ὅμως κυρίως σοφοὶ ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν τροποποίησιν αὐτῆς, βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν νεωτάτων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων· οἱ δύο οὗτοι εἶναι ὁ κ. Μελσὰν ἐν Βελγίῳ καὶ ὁ κ. Ὀλιβὲ Λόδζ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἐξ ἐνδιαφερουσῶν συζητήσεων, διεγειρασῶν τὴν περιεργίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου προκύπτει τὸ ἑξῆς, ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν ἀρχαίων ἠλεκτρολόγων ὡς πρὸς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐκ μιᾶς καὶ μόνης μεταλλικῆς ῥάβδου συνιστάμενων ἀλεξικεραύνων (οἷα τὰ ὑπὸ τοῦ Φραγκλίνου ἐγκατασταθέντα) δέον νὰ ἐγκαταλειφθῶσι. Ὡς ὁ κ. Μελσὰν παρετήρησε οἱ ἀγωγοί, οἵτινες συγκροτοῦσι τὸ ἀλεξικέραυνον δὲν παρέχουσι ταῦτα ἀποτελέσματα ὅταν ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροὴν τοῦ βολταϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἢ ὅταν ἐκτίθενται εἰς τὰ ἠλεκτρικὰ ρεύματα. Οὕτως ὅταν εἰς ἠλεκτρικὴν ἔκρηξιν (décharge) ἐκ λουγδουνικῆς λαγήνου ἐπιτραπῇ νὰ διέλθῃ διὰ μεταλλικοῦ ἀγωγοῦ ἢ νὰ διατρέξῃ ἀπόστασίν τινα ἐλευθέρως ἐν τῷ ἀέρι παρατηρεῖται ὅτι, ὅταν μὲν ἡ τοῦ ἀέρος πυκνότης εἶναι ἀρκετὴ ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ περιορίζεται ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ μεταλλικῷ κύκλῳ, ἀλλ' ὅταν ἐλαττωθῇ βαθμηδὸν ἡ πουδαιότης ἤτοι ἡ ἀντίστασις τῆς ἀερίας ὁδοῦ, τῆς τῷ ἠλεκτρικῷ ρεύματι (flux) ἀφιεμένης, ἐπέρχεται στιγμὴ καθ' ἣν ὁ ἐκ τῆς ἐκρήξεως σπινθὴρ διέρχεται ἀδιαφόρως διὰ τοῦ ἀγωγοῦ ἢ διὰ τοῦ ἀέρος. Πρὸς τούτοις ὁ σπινθὴρ, ἀρνεῖται νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ καλοῦ ἀγωγοῦ ἕνα διαρραγῇ ἐν μέσῳ τοῦ ἀέρος, μολονότι ὁ τελευταῖος οὗτος παρουσιάζει ἄπειρον ἀντίστασιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ βολταϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τῆς τοῦ ἀγωγοῦ οὖσης τοὐναντίον ἀσημάντου ὅλως.

Ἡ ὀζθὲν αὕτη ἀνωμαλία ἀφείλεται εἰς δύο αἴτια, ὡς σαφῶς ἀπέδειξεν ὁ κ. Λόδζ, α') εἰς τὴν αὐτεπαγωγὴν (self-induction) ἢ ἠλεκτρικὴν ἀδράνειαν, ἣν παρουσιάζει ὁ ἀγωγὸς καὶ β'), τοῦθ' ὅπερ ἄλλως νεωστὶ μόνον ἐγνώσθη εἰς τὸ ὅτι τὰ λίαν ποικίλα ρεύματα χρησιμοποιοῦσι μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγωγοῦ ἀντὶ νὰ ἐκρέωσιν, ὡς τὰ σταθερὰ ρεύματα, δι' ὅλου τοῦ ὄγκου αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρατηρήσεων τούτων οἱ ἀνωτέρω ἐπιστήμονες κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἀγωγὸς τοσούτῳ καταλληλότερος πρὸς λειτουργίαν ἀποβαίνει ὅσῳ ἐν ἴσῳ ὄγκῳ μείζονα παρουσιάζει ἐπιφάνειαν. Ὁ κ. Λόδζ ἀπέδειξε πειραματικῶς ὅτι οὐδεὶς ἀγωγὸς καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς ὀγκωδεστέροις δύναται νὰ προλάβῃ καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς ἐκ πλαγίου κεραυνούς. Οὕτως ἁπλῆ ῥάβδος ἀλεξικεραύνου δὲν παρέχει ἀσφάλειαν· τοὐναντίον παρουσιάζει κίνδυνον διὰ τοὺς ἐν τῇ γειτονείᾳ.

Τὸ πρακτικὸν πόρισμα, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν ἔργων τοῦ κ. Λόδζ συνοψίζεται εἰς δύο λέξεις: δέον νὰ ἀντικατασταθῶσι τὰ διὰ μιᾶς ῥάβδου ἀλεξικεραύνια δι' ἀπείρων λεπτῶν ῥάβδων μετὰ πολλῶν συνενώσεων, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ περὶ τὸ οἰκοδόμημα εἶδος μεταλλικοῦ κλωβοῦ. Ἡ ἀντικατάστασις αὕτη εἶναι μόνον ζήτημα χρόνου: ἄλλως τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ὅλως νέον. πρὸ πολλοῦ δὲ τὸ δημαρχεῖον τῶν Βρυξελλῶν κέκτηται τοιοῦτον ἀλεξικέραυνον σηστήματος Μελσὰν κατεσκευασμένον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἀρχῶν: Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἤδη λίαν διαδεδομένον ἐν τῷ Βελγίῳ, ἀλλ' αἱ πολλαὶ περὶ τῆς γενικῆς αὐτοῦ ἐφαρμογῆς ἀποδείξεις ἀποδείκνυσι περιττοί, καθόσον πρόκειται νὰ ἐκριζωθῇ ἀρχαία πλάνη.

Ἀπολαυαὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Κατὰ τὸν τοῦ 1892 προϋπολογισμὸν τῆς Γαλλίας αἱ ἀπολαυαὶ τῶν διαφόρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ ἔχουσιν ὧδε:

	Φράγκα
Στρατάρχης	30,315
Ἀντιστράτηγος	19,894
Στρατηγὸς μεραρχίας	13,263
Συνταγματάρχης	8,564
Ἀντισυνταγματάρχης	6,934
Ταγματάρχης	5,797
Λοχαγὸς	3,221
Ὑπολοχαγὸς α' τάξεως	2,842
Ὑπολοχαγὸς β' τάξεως	2,652
Ἀνθυπολοχαγὸς	2,463

Ἐν τούτοις ἀναλόγως τῆς ὑπηρεσίας παρέχονται καὶ ἰδιαίτερα συμπληρωματικὰ ἐπιδόματα. Οὕτως, ἐκτὸς τῆς τακτικῆς αὐτῶν ἀπολαυσῆς λαμβάνουσιν:

Ὁ κ. Σωσιέ, φρούραρχος Παρισίων	25,542
Ὁ κ. Μπεσὶλ, διοικητὴς Ἀλγερίας	17,766
Ὁ κ. Μιριμπέλ, ἀρχηγὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου	14,958
Οἱ στρατιωτικοὶ ἐπιθεωρηταὶ	14,958
Ὁ κ. Μπέρζ, φρούραρχος Λυῶνος	14,904
Οἱ ἀρχηγοὶ στρατιωτικ. σωμάτων	11,340
Ὁ ἀρχηγὸς μεραρχ. ἐν Ἀλγερίᾳ	11,340
Ὁ κ. Βωλγκρενάν, φρούραρχος Νικαίας	10,800
Ὁ κ. Σουίνη, διοικητὴς Τυνησίας	8,964
Ὁ κ. Βρουγέρ, γραμματεὺς ἐν τοῖς Ἱλυσίοις	5,904

Καὶ οὕτω καθεξῆς

Τὴν μεγαλειτέραν ἀπολαυὴν ἔχει ὁ φρούραρχος Παρισίων στρατηγὸς Σωσιέ, ἅτε ἀπολαμβάνων

ὡς ἀντιστράτηγος	19,894
ὡς φρούραρχος Παρισίων	25,542
ὡς μεγαλόσταυρος τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς	3,000

ἤτοι ἐν συνόλῳ 48,436 φρ. κατ' ἔτος.

Ὁ στρατηγὸς Σωσιὲ εἶναι φρούραρχος Παρισέων ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1884 ἢ ἀπὸ 8 περίπου ἐτῶν. Ἐν τούτοις μολονότι τὸ ἀνωτέρω ποσὸν δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητον, ἐὰν ἀφαιρεθῶσιν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαι αἱ δαπάναι, ἃς ἡ θέσις αὐτοῦ ἐπιβάλλει αὐτῷ, θὰ κατανοηθῇ εὐχερέστατα ὅτι ὁ διοικητὴς Παρισίων δὲν δύναται νὰ ἐξοικονομήσῃ τι.

ΑΙ ΡΩΣΙΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΣ.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Αἱ τοῦ Νεύα καὶ τῶν διακλαδώσεων αὐτοῦ ἄκραι (τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ Νεύα, μεγάλου καὶ μικροῦ Νεύκα) ὡς καὶ αἱ τῶν διωρύγων τῆς μεσημβρινῆς πόλεως συνενοῦνται ὑπὸ 150 γεφυρῶν, ὧν αἱ πλεῖσται ἀποτελοῦνται ἐκ γεφυροσκαφῶν. Αἱ μᾶλλον ἀξιοσημείωτοι ὅμως καὶ τὸν ποταμὸν ζευγνῦσαι εἰσὶν αἱ ἑξῆς: ἡ γέφυρα Ἀλεξάνδρου μεγαλοπρεπὴς τὴν θέαν μεταξὺ δὲ τῆς Αἰτεναΐας καὶ τῆς συνοικίας Βυβόργης, ἡ γέφυρα Τροΐτσκη μεταξὺ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ νησιδίου τῆς ἀκροπόλεως, ἡ γέφυρα τῶν Ἀνακτόρων μεταξὺ τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων καὶ τοῦ χρηματιστηρίου, ἡ γέφυρα τοῦ Νικολάου μεταξὺ τῆς ἀγγλικῆς προκυμαίας καὶ τῆς νήσου τοῦ Βασιλείου, ἐκ γρανίτου καὶ σιδήρου, στηριζομένη ἐπὶ 7 ὑπερμεγέθων στηλῶν καὶ ἧς ἡ μία ἄψις εἶναι κινητὴ διὰ τὴν τῶν σκαφῶν δίοδον. Ἐν ταῖς διώρυξιν αἱ γέφυραί εἰσι πᾶσαι σταθεραὶ ἐκ γρανίτου δὲ καὶ σιδήρου. Ἡ γέφυρα τῆς Φονταγκας εἶναι ἀξία ἰδιαζούσης μνείας ὡς καὶ ἡ αἰγυπτιακὴ γέφυρα, κρεμαστὴ οὖσα ἐν Αἰτεναΐᾳ.

* * *

Οἱ ναοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶναι καθολικοί, λουθηρανικοί, καλβινικοὶ κλπ., ἀνέρχονται εἰς 240, αἱ δὲ μοναὶ ὡς καὶ αἱ τῆς Μόσχας, περιλαμβάνουσι μέχρι πέντε ἢ ἓξ ἐξ αὐτῶν.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰσαάκ, ἔργον τοῦ γάλλου ἀρχιτέκτονος Ριχάρδου Μομφεράνδου, ἱστοίχισε περὶ τὰ 80 ἑκατομμύρια φράγκων. Τὸ σχῆμα τοῦ μνημείου εἶναι ὁ ἑλληνικὸς σταυρός. Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐπιθλητικὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ περιστύλια ἐκ κολοσσιαίων στηλῶν ἐξαθρυθοῦ πορφυρίτου, κεντρικὸς τρούλος ἐξ ἐπιχρύσου χαλκοῦ καὶ τέσσαρες πλάγιοι, προσόψεις ἐκ λευκοῦ γρανίτου μετ' ἀναγλύφων, ὀρειχάλκινοι πύλαι, ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ στῖλαι ἐκ μελαχρίτου καὶ κυανίτου, τοῖχοι κεκαλυμμένοι ὑπὸ ποικίλων μαρμάρων, τὸ καταπέτασμα καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα, ὅπου ὁ χρυσός, τὰ πολύτιμα μωσαϊκὰ καὶ τὰ λαμπρότερα τῶν ἀντικειμένων εἰσὶ διακεχυμένα, τοιοῦτο τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, οὐτινος ὁ ρυθμὸς ἁπλοῦς μέν ἐστι καὶ μεγαλοπρεπῆς ἀλλὰ σοβαρὸς καὶ ἀνάλογος πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ οἰκοδομήματος.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Καζάν, ἔχων σχῆμα λατινικοῦ σταυροῦ καὶ οὗ ἡ ἡμικυκλοτερὴς στοὰ ἀναπολεῖ τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην διὰ τῶν ὀρειχαλκίνων αὐτοῦ πυλῶν τὰς τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Φλωρεντίας. Τροῦλος, ὕψους 20 μέτρων, δεσπόζει τοῦ βασιλικοῦ ναοῦ. Ὁ γρανίτης καὶ ὁ ἴασπις κοσμοῦσι τὸν πρόναον, ὅπου εὑρίσκονται ἐναποτεθειμένα στρατιωτικὰ τρόπαια· ὁ ἐπεξειργασμένος ἄργυρος καὶ οἱ πολύτιμοι λίθοι κοσμοῦσι τό τε εἰκονοστάσιον καὶ τὰ τῶν εἰκόνων πλαίσια.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς Πέτρου καὶ Παύλου (ἀκρόπολις) οὐδὲν τὸ ἀξιοσημείωτον ἔχει ἐξωτερικῶς, ἐκτὸς τοῦ τετραγώνου κωδωνοστασίου, τοῦ καταλήγοντος εἰς ἐπίχρυσον βέλος. Τὸ εἰκονοστάσιον ἀπαστράπτει ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων καὶ τῶν μεγάλης ἀξίας διακόσμων. Ὁ ναὸς οὗτος πλούσιος ἐπίσης εἰς πολεμικὰ τρόπαια, περιλαμβάνει τοὺς τάφους τῶν μοναρχῶν ἀπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου.

Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς Σμολνόν, ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς μονῆς τῶν εὐγενῶν δεσποινίδων, παρὰ τὰ ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδος, εἶναι ναὸς ὁλόκληρος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου· πέντε τρούλοι κυανοῦ χρώματος περιβάλλουσι τὸν κεντρικὸν δῶμον.

Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νεύσκη, ἀληθεῖ φρουρίῳ, οὗτινος ἡ εὐρεῖα περιοχὴ περιλαμβάνει τρεῖς ἐκκλησίας καὶ τοὺς μητροπολιτικοὺς ναοὺς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ προσοχὴ συγκεντροῦται ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου βασιλικοῦ ναοῦ, καλουμένου πρὸς τούτοις καὶ ναοῦ τοῦ συντάγματος Ἰσμαϊλόβου. Οὗτος, ἱδρυθεὶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τσάρου Νικολάου τοῦ Α', ἔχει ἐπιθλητικὴν τὴν ὄψιν, τέσσαρας στοάς, ὑποστηριζομένας ὑπὸ 24 στηλῶν, πέντε κυανοχρόους τρούλους, εἰργασμένον καταπέτασμα, μεγαλοπρεπῆ πολυέλαιον καὶ μαρμαρίνους πλάκας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Ἐκ τῶν λοιπῶν θρησκευτικῶν οἰκοδομημάτων δέον νὰ μνημονευθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Βασιλείου ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἀναγόμενος εἰς τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἑλληνικοῦ δὲ ρυθμοῦ καὶ πέντε φέρων τρούλους, ἐν δὲ τῇ νήσῳ τῶν Φαρμακοποιῶν ἡ ἐκκλησία τῆς Μεταμορφώσεως, ἀναγομένη εἰς τὸν ΙΘ' αἰῶνα, μικρὰ μὲν ἀλλ' ὡραία ὡς ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτῆς.

* * *

Ὡς οἱ ναοί, μᾶλλον δὲ πλειότερον ἢ οἱ ναοί, τὰ ἀνάκτορα καὶ μέγαρα τῆς Πετρουπόλεως ἐκπλήσσουσι τὸν ξένον διὰ τοῦ μεγέθους τῶν διαστάσεων καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ καὶ γλυπτικοῦ διακόσμου. Τὸ μέγαρον τοῦ ναυαρχείου, γειτνιάζον τοῖς χειμερινοῖς ἀνακτόροις, τῷ Ἐρημητηρίῳ, τῷ μεγάρῳ τοῦ ἐπιτελείου καὶ τῆς γερουσίας, εἶναι ὑπερμέγεθες τετράπλευρον· στῆλαι διαχίζουσι τὴν πρόσοψιν αὐτοῦ· γιγαντιαῖος κεχρυσωμένος πύργος μετὰ κομψῶν πυργίσκων χαρακτηρίζουσι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἐν ᾧ εἶσιν ἐγκατεστημένα τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν, ναυτικὸν μουσεῖον, σχολὴ τῶν δοκίμων καὶ βιβλιοθήκη 30,000 τόμων περιλαμβάνουσα.

Τὸ τοῦ ἐπιτελείου, ἐν ᾧ εὕρηται συγκεκεντρωμένη ἡ ὑπηρεσία πολλῶν ὑπουργείων, εἶναι μεγαλοπρεπὲς μέγαρον ἐξ ἴσου κολοσσιαῖον· ὀρειχάλκινον σύμπλεγμα (ἅρμα καὶ ἵπποι) ὑπέρκειται τοῦ γιγαντιαίου αὐτοῦ θόλου.

Τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα εἰσιν ἐπίσης ὑπερμέγεθες τετράπλευρον, ἔχον ἐν τῇ προσόψει αὐτοῦ πλῆθος στηλῶν, βαρειῶν δὲ καὶ ψυχρῶν ὡς ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἀφθονίας τῶν ἐν αὐτῷ γλυφῶν. Τὸ ἐσωτερικὸν ὅπου διαδοχικῶς ὑπάρχουσι τέσσαρες ὁροφαὶ αἰθουσῶν, φέρει ἀνήκουστον πλοῦτον.

Τὸ Ἐρημητήριον, ὁμοιόργημα Αἰκατερίνης τῆς Β' ἀνωκοδομήθη ὑπὸ Νικολάου τοῦ Α'· τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ οἰκοδόμημα, συνενούμενον δὲ διὰ διαδρόμου μετὰ τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων, ἀποτελεῖ ὡς μουσεῖον ἐν τῶν ἱδρυμάτων, ὑφ' οἷς ἡ Ρωσία δύναται νὰ σεμνύνηται.

Τὸ νέον ἀνάκτορον Μιχαήλωφ, τοσκανικοῦ ρυθμοῦ ἐπιθλητικὸν καὶ ὡραιότατον χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'· ἀέτωμα ὑποστηριζόμενον ὑπὸ ὄβκα κιόνων μεταξὺ δύο προεχουσῶν πτερύγων καὶ λαμπρὸν κιγκλιδωτὸν ὑποστηριζόμενον ἐκ κιόνων ἐκ γρανίτου χαρακτηρίζουσι τοῦτο.

Τὰ ἀνάκτορα Ἀνιτσκωφ ἐπὶ τῆς Φονταγκας εἶναι σεμνὸν οἰκοδόμημα, μεγεθυνθὲν ἀφότου κατέστη ἐνδιαίτημα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ'.

Τὸ μέγαρον τῆς Ταυρίδος παρὰ τὸν Νεύαν ἀναμιμνήσκει λαμπρὰν ἑορτὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πότεμκιν ὑπὲρ τῆς Ταρίνας Αἰκατερίνης τῆς Β', ἥτις ἐδωρήσατο αὐτῷ τοῦτο καὶ ἥτις εἶτα ἐπανηγόρασεν αὐτό· περιστύλιον ἐξ ἓξ ἀποτελούμενον κιόνων, τροῦλος ὑπερκείμενος τῆς μόνης ἐκ πλίνθων ὀροφῆς, εὐρυτάτη αἴθουσα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, χρησιμεύουσα ὡς μουσεῖον καὶ ὄπισθεν χειμερινὸς κῆπος τοιοῦτόν ἐστι τὸ μέγαρον τοῦτο διάσημον μᾶλλον ἢ κομψόν.

Πρὸς τοῖς ἀνωτέρω οἰκοδομήμασι δέον νὰ μνημονευθῶσι καὶ τὰ ἑξῆς: τὸ ὡραῖον μέγαρον τοῦ χρηματιστηρίου, ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ, τὸ μέγαρον τοῦ μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου (τὸ λεγόμενον μαρμάρινον μέγαρον), τῆς μεγάλης δουκίσης Μαρίας, τὸ τῶν μεγάλων δουκῶν Βλαδιμήρου καὶ Ἀλεξίου καὶ τὰ μέγαρα Στρογόνωφ καὶ Σερμέτιεφ.

* * *

Ἀνδριάντες, στῆλαι, συμπλέγματα, θριαμβευτικαὶ ἀψῖδες κοσμοῦσι τὰς δημοσίους πλατείας καὶ τοὺς κήπους τῆς Πετρουπόλεως. Τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα τῶν εἰς ἀνάμνησιν ποικίλων γεγονότων ἱδρυθέντων τούτων μνημείων εἰσίν: Ὁ διάσημος ἔφιππος ἀνδριὰς Πέτρου τοῦ μεγάλου (ἔργον τοῦ Φαλκονέτου), βαστζόμενος ἐπὶ ὑπερμεγέθους ὄγκου γρανίτου (ἐν τῇ πλατείᾳ Ἰσαάκ), ἕτερος ἀνδριὰς Πέτρου τοῦ Α' ὡς ρωμαίου αὐτοκράτορος, ἥττον κομψός, ἡ στήλη τοῦ Ἀλεξάνδρου μονόλιθος ἐκ γρανίτου ὕψους 27 μέτρων, δυστυχῶς διαρραγεῖσα, ἑδραζομένη ἐπὶ ὀρειχαλκίνου βάθρου, τὸ μνημεῖον Αἰκατερίνης τῆς Β', ὁ ἔφιππος ἀνδριὰς Νικολάου τοῦ Α', ὁ ὀρειχάλκινος ἀνδριὰς τοῦ Σουβόρωφ, ὁ ὀβελίσκος Ρουμιάντσωφ ἐκ μέλανος γρανίτου, τὸ μνημεῖον τοῦ ναυάρχου Κρούζενστερν (παρὰ τὸν Νεύαν), τὸ μνημεῖον τοῦ μυθοποιοῦ Κρύλωφ (θερινὸς κῆπος), αἱ θριαμβευτικαὶ ἀψῖδες τῆς Μόσχας καὶ τῆς Νάρβας, τῆς τελευταίας ταύτης οὔσης ἐκ γρανίτου καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ χαλκίνων πλακῶν, κεκοσμημένης δὲ ὑπὸ εἴκοσι κιόνων καὶ φερούσης τέθριππον, τὸ μνημεῖον τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, ἱδρυθὲν τῷ 1886 παρὰ τὸν σταθμὸν τῆς Βαρσοβίας καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τετραγώνου βάθρου ἐκ γρανίτου, περιβαλλομένου ἐκ διαφόρων τηλεβόλων καὶ ὑποβαστάζοντος ὀρειχαλκίνην κορινθιακὴν στήλην (καταρτισθεῖσαν ἐκ ξένων τηλεβόλων) ἥτις φέρει ἐν τῇ κορυφῇ ἄγαλμα τῆς νίκης, τέλος ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς διώρυχος τῆς Αἰκατερίνης ὁ ναΐσκος, ἥστις ἱδρύθη εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀξιοθρήνητου θανάτου τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'.

Τὰ μουσεῖα, αἱ βιβλιοθῆκαι, αἱ ἀνώτεραι σχολαί, τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, ἅτινα κέκτηται ἡ Πετρούπολις εἰσὶν ἀντάξια τῆς πρωτευούσης ἰσχυρᾶς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἀναφαίνεται τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἐρημητηρίου, ἐν τῶν πρώτων μουσείων τοῦ κόσμου, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς εὐρύτητος, τῆς λαμπρότητος, τῆς κομψότητος αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν μοναδικῶν θησαυρῶν, οὓς περιλαμβάνει· μακρὰ μονογραφία οὐδέποτε θὰ ἀπηρίθμει ἐπαρκῶς καὶ κατ' ὄνομα τὰ ἐν αὐτῷ κειμήλια. Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν, μεθ' οὗ συνηνώθη ἡ λαμπρὰ στοὰ τοῦ μεγάρου Λοΰχτεμβέργ, ἡ στοὰ Σεμένωφ ἐπίσης ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Βασιλείου, ἔνθα εὕρηται ἡ φλαανδικὴ καὶ ὁλλανδικὴ σχολή· ἐκτὸς τούτων πολλὰ ἰδιωτικὰ μουσεῖα μαρτυροῦσι περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς καλαισθησίας τῆς συγχρόνου Ρωσίας.

Ἀφ' ἑτέρου μουσεῖα ἀλλοίου χαρακτῆρος, ὡς τὸ ἀσιατικόν, ἐθνογραφικόν, ζωολογικὸν καὶ ὀρυκτολογικόν, ἡ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν, ἡ βιβλιοθήκη τῆς ὁποίας κέκτηται 300,000 τόμων ἢ τοιαῦτα οἷα ἡ συλλογὴ τῆς μεταλλουργικῆς σχολῆς, τὸ μουσεῖον τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ναυτικὸν μουσεῖον, τὸ μουσεῖον τῶν ὅπλων, τὸ τελωνειακὸν μουσεῖον τὰ ἀγρονομικὰ μουσεῖα, τὸ τεχνολογικόν, τὸ παιδαγωγικόν, τὸ τῶν ἐρμηνευμένων γνώσεων, τὸ τῆς οἰκονομολογικῆς ἑταιρίας τεκμηριοῦσι τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Ἀπαριθμήσωμεν ἔτι ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μεγάλων καθιδρυμάτων τῶν ἀποσκοπούντων εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων· τὴν ὁμωνύμου αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην (ἐν τῇ πλατείᾳ Ἀλεξάνδρου καὶ τῇ διόδῳ Νεύσκη), εἰς ἣν κατ' ἔτος συγνάζουσι τοὐλάχιστον 100000 ἀναγνῶσται καὶ ἥτις περιλαμβάνει 1,100,000 τόμων, 125,000 χειρογράφων καὶ 86,000 χαρτῶν, τὸ Πανεπιστήμιον, ἐπιτυχῶς καλλιεργοῦν τὰς μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας, περιλαμβάνον δὲ τεσσάρας σχολὰς μετὰ 80 καθηγητῶν καὶ βιβλιοθήκης ἐξ 65000 τόμων), τὸ ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον τῶν γυναικῶν (μετὰ δύο σχολῶν), ἡ ἀρχιτεκτονικὴ σχολή, ἡ ὀρυκτολογικὴ Ἀκαδημία, ἡ δασονομικὴ Ἀκαδημία, τὸ τεχνολογικὸν Ἰνστιτοῦτον, ἡ τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν Ἀκαδημία, ἡ ναυτικὴ Ἀκαδημία, ἡ σχολὴ τοῦ ἐπιτελείου ἡ Ἀκαδημία Νικολάου, ἡ Ἀκαδημία τοῦ πυροβολικοῦ, τὸ ἀστεροσκοπεῖον Πουλκόβας, ἡ σχολὴ τῶν μηχανικῶν, ἡ σχολὴ τῶν γεφυροποιῶν, ἡ σχολὴ τῶν καλῶν τεχνῶν, ἡ μουσικὴ σχολή, ἡ ἐμπορική, ὁδὸ θεολογικαὶ ἀκαδημίαι (ὀρθόδοξος καὶ καθολική), 12 γυμνάσια ἀρρένων, 8 παρθεναγωγεῖα, 7 ἰνστιτοῦτα τῶν εὐγενῶν δεσποινίδων, 11 ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, 4 στρατιωτικαί, 140 πρωτοβάθμιοι ἀρρένων καὶ 110 τῶν θηλέων. Εἰς ταῦτα συγκατελεκτέον ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ διάφορα σωματεῖα ἢ ἑταιρίας, ὡς τὴν δραστηριωτάτην καὶ πλουσίαν γεωγραφικὴν ἑταιρίαν, τὴν ἀρχαιογραφικὴν ἑταιρίαν, τὸ ἱστορικὸν καὶ φιλολογικὸν ἰνστιτοῦτον καὶ τὴν ἐντομολογικὴν ἑταιρίαν.

Αἱ φιλόπτωχοι ἑταιρίαι καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἐν οἷς ὑπηρετοῦσιν ἀδελφαὶ τοῦ ἐλέους, εἰσὶ πολυάριθμα, ἀρκεῖ δὲ νὰ σημειώσωμεν ὧδε τὰ σπουδαιότερα τούτων: τὸ ἐκθετοκομεῖον, τὸ ἄσυλον τῶν κωφαλάλων, τὰ ἄσυλον Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, Ὀμπόλκωφ, Ἀλεξάνδρου, τὸ τῶν γυναικῶν, τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν φρενοβλαβῶν.

* * *

Ἡ Πετρούπολις κέκτηται δωδεκάδα θεάτρων, ἕνια ὅμως εἰσὶ παραρτήματα δημοσίων κήπων, οἵτινες ἀνοίγονται εἰς τὸ δημόσιον μόνον κατὰ τὸ θέρος. Τὸ αὐτοκρατ. θέατρον τῆς Μαρίας, παρὰ τὴν τῆς Αἰκατερίνης διώρυχα, εἶναι ὡρισμένον ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ ρωσικὸν μελόδραμα καὶ μιμόδρομα. Ἐν τῷ θεάτρῳ Μιχαὴλ (ἐν τῇ πλατείᾳ Μιχαὴλ) παίζονται γαλλικὰ καὶ ρωσικὰ δράματα, ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀλεξάνδρου, μεγαλοπρεπεστάτῳ οἰκοδομήματι (ἐν τῇ διόδῳ Νεύσκη) παριστάνονται ρωσικαὶ κωμῳδίαι καὶ δράματα. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καὶ τινα ἄλλα ἰδιαίτερα θέατρα. Τὸ θέατρον Παναγὲρ (ἐν τῇ, προκυμαίᾳ τοῦ Νεύᾳ) εἶναι καθωρισμένον διὰ τὸ ἰταλικὸν μελόδραμα, ἐν δὲ τῷ Μικρῷ Θεάτρῳ παίζονται κωμειδύλλια καὶ ὀπερέται παντὸς εἴδους.

Ἐν τῇ ρωσικῇ πρωτευούσῃ ἐκδίδονται 210 ἡμερίδες ἢ ἐπιθεωρήσεις. Αἱ κυριώτεραι λίσχαι εἰσὶν ἡ ἀγγλική, ἡ τῶν εὐγενῶν, ἡ Yacht-club καὶ ἡ Λίσχη τῶν Καλλιτεχνῶν. Ἵνα κέντρον προσελκύσεως καὶ διασκεδάσεως δέον νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τῶν περιπάτων, τῶν ἀλσῶν, καὶ τῶν δημοσίων κήπων, οἵτινες τοσοῦτον συντελοῦσι κατὰ τὸ θέρος ἰδίᾳ πρὸς διακόσμησιν τῆς εὐρείας πρωτευούσης. Τοιαῦτα δὲ κέντρα εἶναι ὁ Θερινὸς Κῆπος, παρὰ τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἀποτελῶν ἄλσος γαλλικοῦ συστήματος, τόπον δὲ περιπάτου τῆς ἀνωτέρας αὐλικῆς κοινωνίας καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς κιγκλιδωτοῦ ἐπιχρύσου, ὅπερ ὑποστηρίζουσι 36 στῆλαι ἐκ γρανίτου· ὁ Κῆπος τοῦ Μιχαήλ, ὁ Κῆπος τοῦ Ἀλεξάνδρου (ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ναυαρχείου), τὸ ἄλσος Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ παράκτιμα αὐτοῦ ἀποτελῶν ζωολογικὸς κῆπος (παρὰ τὴν ἀκρόπολιν), ὁ Κῆπος τῆς Ταυρίδος, ὁ Κῆπος Ἰουσοπώφ, ὁ Κῆπος Δεμιδῶφ (πρὸς ΝΔ), ὁ μεγαλοπρεπὴς βοτανικὸς κῆπος (ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Φαρμακοποιῶν), τέλος τὸ φυτοκομεῖον τοῦ δασονομικοῦ σώματος, αἱ πολύστροφοι δίοδοι, τὰ μικρὰ δάση, οἱ ὡραῖοι ἰδιαίτεροι μικροὶ κῆποι, οἱ περιβάλλοντες τὰς ἐπαύλεις, αἵτινες εἰσι διεσπαρμέναι ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν νήσων τοῦ Νεύα μέχρι τῆς Ἄκρας τῆς νήσου Ἐλαγκούιν, ἐντευκτηρίου τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας κατὰ τὰς ὡραίας τοῦ θέρους ἡμέρας καὶ πέραν ἔτι ἐπὶ τῆς φιλλανδικῆς ἀκτῆς.

* * *

Τὸ κλῖμα τῆς Πετρουπόλεως εἶναι τραχὺ διὰ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ἀποίκους, οἵτινες ἐπίσης πληρόνουσιν αὐτῷ φόρον, διαρκῆς δὲ ὑγρασία χαρακτηρίζει αὐτό. Ἐνίοτε ἔνευ βαθμαίας τινὸς μεταβατικῆς φάσεως τὴν ψυχρότητα παγερὸ χειμῶνος διαδέχονται τὰ μεγάλα θερινὰ θάλπη. Τὸν χειμῶνα ἐπικρατεῖ ψῦχος 30—35 βαθμῶν. Τὸ θέρος ἡ θερμοκρασία εἶναι μετρία. Ὁ Νεύας εἶναι πεπηγὼς ἀπὸ τοῦ δεκεμβρίου μέχρι τοῦ ἀπριλίου, 146 τοὐλάχιστον ἡμέρας, ἡ δὲ ὁμίχλη ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ νοεμβρίου μέχρι τοῦ μαρτίου. Παρατεταμένη ἀμφιλύκη καὶ ἐπισκεδοῦσα ἕως καθ' ὁλοκληρίαν ἐξαφανίζουσι τὰς νύκτας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους.

Ὁ πληθυσμὸς περιλαμβάνει διάφορα στοιχεῖα, Σλαύους, Φιλλανδούς, Τατάρους, Γερμανοὺς κλπ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι λίαν πολυάριθμοι εἶναι αὐτόθι. Τὸ τρίτον τοῦ μονίμου ἢ ρωσικοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ὑπὸ τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου, τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν λειτουργῶν. Τῆς θνησιμότητος οὔσης ἀνωτέρας τῶν γεννήσεων ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει μόνον διὰ τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν προελεύσεων. Οἱ νέοι δεινὰς ὑφίστανται τὰς ἐπηρείας τοῦ κλίματος. Τὰ χοιραδικὰ νοσήματα ἐπικρατοῦσιν.

Ὑπὸ διοικητικὴν ἔποψιν ἡ πρωτεύουσα διαιρεῖται εἰς 13 συνοικίας ἢ περιφερείας, ἀστυνομικῶς δὲ εἰς 4 μὲν τμήματα 12 δὲ συνοικίας. Νομάρχης κέκτηται ἀνωτέραν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς πόλεως, ἥτις διοικεῖται ἐξ ἰδίων ὑπὸ δημάρχου, δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ πόλις τροφοδοτεῖται ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς Σεννάϊα-Πλότσα καὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐπίσης ἀγορᾶς τῶν ξένων. Τριάκοντα τροχιοδρομικαὶ γραμμαὶ διασχίζουσι τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, αἵσπερ ἐξυπηρετοῦσι καὶ γραμμαὶ λεωφορείων καὶ μέγας ἀριθμὸς δροσκῶν ἢ ἄλλων ἁμαξῶν, κινουμένων μετὰ μεγάλης ταχύτητος. Ἀτμοπλοΐκαὶ γραμμαὶ ἐκτελοῦσι τὴν ἐν τῷ Νεύᾳ ὑπηρεσίαν· ἡ διὰ ξύλων, γρανίτου καὶ ἀσφάλτου στρῶσις τῶν ὁδῶν καὶ πεζοδρομίων ἐπὶ μικρὸν μόνον διαρκεῖ. Τὸ ἀεριόφως, τὸ πετρέλαιον καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς χρησιμοποιοῦνται πρὸς φωτισμὸν τῆς πόλεως. Νεκροταφεῖα ὑπάρχουσι μακρὰν τῆς πόλεως ἐν τοῖς περιχώροις.

Ἡ Πετρούπολις εἶναι βιομηχανικὴ πόλις καὶ ἡ πρώτη τοῦ κράτους· τὰ 478 ἐργοστάσια αὐτῆς, ὧν τινα κολοσσιαῖα, παράγουσιν ἐμπορεύματα ἀξίας 500 ἑκατομ. φράγκων. Τὸ ἐμπόριον ὑπολείπεται μόνον τοῦ τῆς Μόσχας καὶ τῆς Ὀδησσοῦ· ἡ ναυσιπλοΐα νέας ἔτυχεν ὠθήσεως διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς θαλασσίας διώρυγος.

Προάστεια τῆς Πετρουπόλεως. — Τὰ τῆς ρωσικῆς ταύτης μεγαλοπόλεως προάστεια εἰσι τὰ ἑπόμενα:

Κρονοστάδιον, πολεμικὴ πόλις καὶ λιμὴν πρὸς τὴν Α ἄκραν τῆς

νήσου Κοτλίν· ὀχυρώματα ἐκ τειχῶν ἐκ γρανίτου μετὰ θωρηκτῶν πυργίσκων, στοιχίζαντα 300 ἑκατομμύρια, νεώρια, ὁπλοστάσια, στρατιωτικὸν καὶ ναυτικὸν ναυσικομεῖον. Λαμπρὰ ἄποψις τοῦ φιλλανδικοῦ κόλπου.

Τσαρκόε-Σέλο, αὐτοκρατορικὸν χωρίον εἰς ἀπόστασιν 25 χιλιομέτρων πρὸς Ν τῆς Πετρουπόλεως διὰ τοῦ σιδηροδρόμου· εὐρύτατον ἄλσος, ἀνάκτορον ποικίλου ρυθμοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ διακόσμησις ὕπου ὁ χρυσός, τὸ ἤλεκτρον, τὸ μαργαρόστρακον καὶ πολύτιμα εἴδη ξύλων εὑρηνται ἐπεισηγμένα καὶ ἀφθόνως διακεχυμένα, εἶναι θαυμασίως πολυτελής.

Παυλόβσκ, αὐτοκρατορικὴ κατοικία πρὸς ΝΔ· μέγαρον ἀνοικοδομηθὲν τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Αἱ λίθοι τῆς Σιβηρίας, ὁ μαλαχίτης, ὁ κυανίτης, πολυτελεῖς Ῥοβελίνειοι τάπητες καὶ ὑπερμεγέθη κάτοπτρα κοσμοῦσι τὰς αἰθούσας τοῦ ἀνακτόρου τούτου, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸν μέγαν δοῦκα Κωνσταντῖνον καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ μεγάλην δοῦκισσαν Ἀλεξάνδραν.

Γατσίνα, αὐτοκρατορικὸν ἐνδιαίτημα πρὸς ΝΔ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς Βαρσοβίας· ἀνάκτορον σοβαρόν, ἔχον ὄπισθεν ἄλσος καὶ λίμνην.

Κρασνόε-Σέλο, πρὸς ΝΔ, τόπος θερινῆς κατασκηνώσεως τῶν συνταγμάτων τῆς φρουρᾶς· ἀνάκτορον ἱδρυθὲν ὑπὸ Νικολάου τοῦ Α' λαμπρὰ τοποθεσία.

Πέτερχοφ, μικρὰ πόλις καὶ ἀνάκτορον πρὸς τὸ ΝΔ ἐν τῷ φιλλανδικῷ κόλπῳ καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς τοῦ Ὀρανιεμβάουμ. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὰς ρωσικὰς Βερσαλλίας καὶ εἶναι πλουσιώτατον ἐσωτερικῶς. Ἄλσος, ἄνδρα καὶ ὕδατα, περίπτερον Marly καὶ Monplaisir· λαμπρὰ θέα τῆς Πετρουπόλεως καὶ τοῦ φιλλανδικοῦ κόλπου.

Ὀρανιεμβάουμ πολίχνη καὶ αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον πρὸς Δ τοῦ Πέτερχοφ ἀπέναντι τῆς πόλεως Κρονστάδης· τὸ ἀνάκτορον ἐπὶ ὑψώματος κείμενον περιβάλλεται ὑπὸ δασυλλίων μετὰ πιδάκων κλπ.

ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΕΝ ΑΣΙΑ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Ἀπὸ τοῦ 1841—1860 ἡ τῆς Ρωσίας πολιτικὴ δύναται νὰ ἐξεικονισθῇ κάλλιστα: ἔνθεν μὲν συνετέλεσε τὴν τοῦ Καυκάσου κατάκτησιν, ἔνθεν δὲ συνετῶς προῴλαυνε πρὸς τὸ Τουρκεστάν. Τῷ 1884 καθυπέταξε τὴν μεγάλην ὁρδὴν τῶν Κιργησίων, ἐγκατέστησε σειρὰν ὀχυρωμάτων ἀπὸ τοῦ Ὀρεμβούργου μέχρι τῆς λίμνης Βαϊκάλης πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κιργησίων ἡσυχίας, εἶτα, πρὸς ὑπερίσχυσιν τῆς χώρας ταύτης ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν ἰθαγενῶν τοῦ Κοκάν, τὰ μεθόρια μετήχθησαν πρὸς νότον, τὸ ὀχυρὸν Νόβο-Ἀλεξανδρόβσκη ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ ὀχυροῦ Νόβο-Πετρόβσκη (ὅπερ ἔλαβε τῷ 1857 τὸ ὄνομα Ἀλεξανδρόβσκη), τῷ 1848 τὸ ὀχυρὸν Ἀράλσκ ἱδρύθη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀράλης λίμνης καὶ στολίσκος ἔφερεν ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης λίμνης τὴν ρωσικὴν σημαίαν· τῷ 1849 τὸ ὀχυρὸν Καζάλα ἱδρύθη ἐν τῇ ἐκβολῇ τοῦ Σὺρ-Δάρια, καὶ τῷ 1853 ὁ Βελάρμβεργ κατέλαβε τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ πόλιν Ἀκ-Μουστζὶτ καὶ ἤγειρε τὸ ὀχυρὸν Πετρόβσκη. Κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς ἐπέκτασιν καὶ νοτιώτερον σύναμα τὰ μεθόρια ἐχώρησαν, ἱκανῶς μάλιστα πέραν τοῦ Βαλκάς. Τῷ 1854 ἕτερον ὀχυρὸν ἱδρύθη ἐν Βερνόῃ, πρὸς Β. τῆς λίμνης Ἰσὶκ-Κούλ, πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν ὁπλιτῶν τοῦ Τσιὰν-Σάν.

Κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον οἱ Ρῶσσοι, βαδιζόμενοι ἐπὶ τῆς οὐδετερότητος τῆς Περσίας καὶ ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν πρόσκτησιν τῆς τῆς Ἀβγανίας ὑποστηρίξεως, κατήρτισαν τὸ σχέδιον ἐπιδρομῆς τῆς Ἰνδικῆς, 30,000 δὲ Ρώσων θὰ προῴλαυνον ἀπὸ τοῦ Ἀστραβὰδ εἰς Μεσχέδ, Ἑράτην καὶ Κανδιζάρην. Ἡ Ἀγγλία ὅμως συνᾔψε συνθήκας μετὰ τοῦ χάνου μὲν τῆς Κελάτης τῷ 1854, μετὰ τοῦ Δόστ-Μοχαμμὲτ δὲ κατὰ μάρτιον τοῦ 1855. Οἱ Πέρσαι φυσικοὶ ἐχθροὶ τῶν Ἀβγανῶν, κατέλαβον τὴν Ἑράτην κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1856 καὶ πάραυτα σχεδὸν ἐξερράγη ὁ ἀγγλοπερσικὸς πόλεμος, ὅστις ἔληξε, κατὰ μάρτιον τοῦ 1857 διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Ὁ σάχης ἐψύλαξε τὴν Ἑράτην, ἣν ὁ ρῶσος Χανικῷ ἐπεσκέψατο τῷ 1858. Τῷ 1861 οἱ Πέρσαι ἀνέλαβον ἀνεπιτυχῆ ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ Μέρβ, ὅπου οἱ Τεκκὲ εἶχον ἐγκαταστάθῃ πρὸ τετραετίας. Ἡ κατάστασις ἦτο σαφὴς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· ἡ τῆς Ρωσίας ἐπιροὴ ὑπερεῖχεν ἐν Περσίᾳ, τοὐναντίον ὅμως ἐν Ἀβγανίᾳ, ἥτις τῷ 1863 ἀνεκτήσατο τὴν Ἑράτην, ἡ Ἀγγλία ἐδέδοτο. Οἱ Τουρκομάνοι διετέλουν ἀνεξάρτητοι, πρὸς τὸ μέρος ὅμως τῶν ρωσικῶν κτήσεων αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν εἶχον ἀναστάλῃ ὑπὸ τῶν νεωστὶ ἱδρυθέντων ὀχυρῶν ἐν τοῖς πέριξ τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας, ἅτινα ἐχρησίμευσαν ὡς ἀφετηρίαι σωμάτων πρὸς τὸ αὐτὸ χωροῦντων κέντρον. Ἐπήλθεν εἶτα ἐποχὴ τις στάσεως, βραχυτάτη ὅμως, ἐν τῇ τῶν Ρώσων πορείᾳ πρὸς τὴν κεντρῴαν Ἀσίαν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μεγάλως ἐπεξέτεινον τὰ τῆς Σιβηρίας μεθόρια. Ὁ Μουραβιὲφ κατέκτα τὸν ποταμὸν Ἀμοὺρ τῷ 1854 καὶ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πεκίνου ἡ Σινικὴ παρεχώρει τῇ Ρωσίᾳ τὴν πρὸς Ν. τοῦ ποταμοῦ τούτου κειμένην χώραν μέχρι τοῦ Οὐσουρῆ (1860). Ἡ κτῆσις τῶν νέων τούτων ἐπαρχιῶν ἐξησφάλιζε λαμπρὰν ποταμίαν ὁδὸν καὶ ἐξαιρέτους παραλίους θέσεις, ἐν κλίματι σχετικῶς ἡπίῳ: τὰ νεώρια τοῦ Εἰρηνικοῦ μετανέχθησαν τότε εἰς Βλαδιβοστόκ. Ἡ Σιβηρία μεγάλας ἐποιήσατο προόδους ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Κοζάκων γενομένης κατακτήσεως. Τὸ τῆς μετακομίσεως σύστημα ἐχορήγησε βραχίονας εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν· ἐλεύθεροι ἄποικοι ἐγκατέστησαν ἐν τῇ δυτικῇ Σιβηρίᾳ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα ἱδρύθησαν, ὑποκινηθέντος ἔτι μᾶλλον καὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἱδρύσεως πανεπιστημίου.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ΙΘ' ἡ τῶν μεταλλείων τῶν Οὐραλίων καὶ τῶν Ἀλταΐων παραγωγὴ ἔτυχε σπουδείας ἀναπτύξεως χάριν εἰς τὴν ἀθροίσιν καὶ εὐθηνίαν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν ὡς καὶ εἰς τὰς εὐχερείας τῶν ποταμίων ὁδῶν. Τῷ 1835 ἀνεκάλυψαν χρυσωρυχεῖα ἐν τῇ ἀνατολικῇ Σιβηρίᾳ, ἡ δὲ τῶν μεταλλοφόρων στρωμάτων ἐκμετάλλευσις, παρὰ τὰ ἀπαντῶντα προσκόμματα, ἀποτελεῖ πηγὴν πλούτου διὰ τὰς ἀπομεμακρυσμένας ταύτας χώρας. Τῷ 1845 ἡ κυβέρνησις ἀνήγειρε τὸ ἐν Νικολαέβσκῃ μεταλλουργεῖον, κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἀγκάρα καὶ τοῦ Ὄκου, ἵνα ἐνθαρρύνῃ οὕτω διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτῆς τὴν τοῦ σιδήρου βιομηχανίαν.

Ὁ διοικητικὸς ὀργανισμὸς τῆς Σιβηρίας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1822. Οἱ βοεβόδαι, ὧν τὴν ἀνεξαρτησίαν μικρὸν κατὰ μικρὸν περιώρισεν ἡ κυβέρνησις, καταστελέσασα ἅμα καὶ τὴν ὑπερ ἡδικουν τυραννίαν, ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τακτικῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Δύο γενικοὶ διοικηταὶ διωρίσθησαν ὁ εἷς ἐν Ὀμσκῃ (τῆς δυτικῆς Σιβηρίας), ὁ ἕτερος ἐν Ἰρκούτσκῃ (τῆς ἀνατολικῆς Σιβηρίας). Ἡ ἀνατολικὴ Σιβηρία περιελάμβανε τὰ κυβερνεῖα Ἰενισέης, Ἰρκούτσκης καὶ Ἰακούτσκης. Ἡ ὑπερβαϊκάλειος χώρα, ἡ παράλιος ἐπαρχία, ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀμοὺρ καὶ ἡ Καμτσάτκα ἀπετέλουν τῷ 1860 τὸ γενικὸν κυβερνεῖον τοῦ Ἀμοὺρ, ᾧτινι συνινώθη ἡ Σακαλιανὴ νῆσος, παραχωρηθεῖσα τῇ Ρωσίᾳ τῷ 1867 ὑπὸ τῆς Ἰαπωνίας εἰς ἀντάλλαγμα τῶν Κουριλῶν νήσων.

Ἡ πρὸς ἐπέκτασιν κίνησις, ἡ τοῖς Ρώσους ἀπὸ τῆς Κασπίας εἰς τὸν Πάμειρον καὶ ἀπὸ τῆς Ἀράλης λίμνης εἰς τὸν Ἰνδοκαύκασον ὁδηγήσασα, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναστάλῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ὡς ὑπετέθη συνεπείᾳ τῆς κατασκευῆς τῆς σειρᾶς ὀχυρωμάτων, προωρισμένων εἰς ἀναχαίτισιν τῶν Τουρκομάνων. Ἰδοὺ τί ἔλεγε τῷ 1864 ὁ πρίγκηψ Γορτζακῶφ: «Ὅταν πεπολιτισμένον κράτος εὑρίσκηται ἐν συνεπαφῇ μετὰ λαῶν, ὁ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς τῶν ὁποίων εἶναι στοιχειώδης, συμβαίνει πάντοτε ὥστε τὸ συμφέρον τῆς ἀσφαλείας τῶν μεθορίων καὶ τὸ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων ν' ἀπαιτῶσι νὰ ἐξασκῇ τὸ μᾶλλον πεπολιτισμένον κράτος ὑπεροχήν τινα ἐπὶ τῶν γειτόνων, οὗς τὰ νομαδικὰ αὐτῶν καὶ ταραχοποιὰ ἤθη καθιστῶσι λίαν ἀνησύχους. Κατ' ἀρχὰς ἐπιβάλλεται ἡ κατασταλὴ ἐπιδρομῶν καὶ λεηλασιῶν· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦ νὰ τεθῇ τέρμα εἰς ταῦτα ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ὑποταγήν, ἄμεσον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, οἱ γειτνιάζοντες πληθυσμοί. Τοῦ ἀποτελέσματος τούτου ἐπιτευχθέντος ἅπαξ, οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι ἀποκτῶσιν ἠπιώτερα ἤθη, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εὑρίσκονται καὶ οὗτοι ἐν τῷ μέρει ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἐπιδρομὰς ἡμῶν μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένων. Τὸ κράτος λοιπὸν ἀναγκάζεται νὰ ὑπερασπίζηται αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λεηλασιῶν τούτων, ἐκ τούτου δὲ πηγάζει ἡ ἀνάγκη τῶν μακρῶν, δαπανηρῶν καὶ περιοδικῶν ἐκστρατειῶν, καθόσον ἐὰν περιορισθῇ τις εἰς τὴν ἁπλῆν τῶν ἐπιδρομέων τιμωρίαν καὶ ἀποχώρησιν, τὸ μάθημα δίδοται εἰς μάτην· ἀπαιτεῖται λοιπὸν νὰ τίθενται αἱ βάσεις συστήματός τινος ἐπὶ σταθερῶν καὶ διαρκῶν γεωγραφικῶν καὶ πολιτικῶν ὅρων».

Ἡ τῶν Ρώσων ἄρα πορεία ὤφειλε κατὰ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον θέλησιν αὐτῶν νὰ ἐξακολουθήσῃ μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ εὑρίσκοντο ἀπέναντι ᾠδικοῦ καὶ ἀδιαβάτου φραγμοῦ ἢ ἀπέναντι ὀργανώμενου κράτους, ὡρισμένα ἔχοντος ὅρια καὶ κατοικουμένου ὑπὸ ᾠλησίχων λαῶν. Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι, ἐξ ὧν παρορμήθησαν εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ Τουρκεστάν.

Ἀδύνατος ἀποδείκνυται ἡ ἐνταῦθα λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν ἐκστρατειῶν, καθ' ἃς οἱ ρῶσσοι στρατιῶται ἀπέδειξαν τοσοῦτον ζῆλον καὶ δεξιότητα, ὅσην γενναιότητα καὶ τόλμαν ἐπεδείξαντο οἱ στρατιῶται. Ἀρκεσθῶμεν λοιπὸν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς χρονολογίας τῆς τοῦ Τουρκεστὰν κατακτήσεως. Τῷ 1861 ὁ Τσερνιὲφ καὶ ὁ Βερκὶν ἐπεξέτεινον μέχρι τοῦ ὄρους Τιὰν-Σὰν τὰ ρωσικὰ μεθόρια πρὸς Ν τοῦ Βαλκάϊ, οὕτως ὥστε τὸ χανάτον τῆς Κοκανὸ περιεκυκλώθη ἀπ' Ἀνατολῶν. Ὁ πόλεμος ἐσημειώθη διὰ τῆς ἁλώσεως τοῦ Ἀουλιὲ-Ἀτὰ καὶ τοῦ Χαζρὲτ (ἰούλ. 1864), τοῦ Τσιμκὲντ (ὀκτώβρ. 1864) καὶ τῆς Τασκένδης (1865). Τοῦ ἐμίρου τῆς Βουχάρας καταλαβόντος τὴν Χοτζένταν, ἐξεφράγη πόλεμος αὐτοῦ μετὰ τῶν Ρώσων. Ἡ ἔλλειψις νομῆς ἀνάγκασε τὸν Τσερνιὲφ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ ρωσικοῦ γοήτρου. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ρωμανόβσκης ἐνίκησε 35,000 Βουχαριώτας ἐν Ἰρζοὺρῃ (8/20 μαΐου 1866) μετὰ 20,000 ἀνδρῶν, κατέλαβε τὴν Χοτζέντην, τὸ Οὐρὰ-Τιουμπὲ καὶ τὸ Τζιζάκ. Ὁ στρατηγὸς Κάουφμαν διωρίσθη κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1867 γενικὸς διοικητὴς τοῦ Τουρκεστάν, ὅπερ εἶχε πρωτεύουσαν τὴν Τασκένδην· ὁ ἐμίρος τῆς Κοκανὸ, ἀποσταθθέντος μέρους τῶν κτήσεων αὐτοῦ, ἀπέβη ὑποτελὴς τῇ Ρωσίᾳ. Ὁ Κάουφμαν ἀνεδέχθη ν' αὐξήσῃ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· κατὰ μάϊον τοῦ 1868 ἀπέσπασε τὴν Σαμαρκάνδην ἀπὸ τοῦ ἐμίρου τῆς Βουχάρας Μοζαφφὲρ-ἐδ-Δίν, ὅστις διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ τῷ 1860. Οὗτος ἦν ὁ ἡγεμονεύων ἐν Βουχάρᾳ ὅτε ὁ Βαμπερὴ, μετημφιεσμένος εἰς δερβίσιον, ἐπεσκέψατο τὴν πόλιν ταύτην τῷ 1863. Ὁ Μοζαφφὲρ συνωμολόγησε τῷ 1868 συνθήκην, δι' ἧς ὑπέσχετο τὴν πληρωμὴν πολεμικῆς ἀποζημιώσεως ἐκ 2,000,000 καὶ ἐγκατέλιπανε τὴν Σαμαρκάνδην καὶ τὸ Ζεραφσάν.

Ἡ Ρωσία ἐγειτνίαζεν ἤδη μετὰ τοῦ Παμείρου, ὃν τρόπον ἦν ὅμορος καὶ τοῦ Τιὰν-Σάν. Ὑπεράνω τῶν ὀρέων τούτων ἠδύνατο νὰ ῥίπτῃ τὰ βλέμματα εἰς τὴν Ἀβγανίαν, τὴν Κασχάρην καὶ τὴν Σινικήν. Τυχοδιώκτης τις, ὁ Γιακοὺπ βέης, εἶχεν ἱδρύσει πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ σταθισάσῃ σινικῇ Ταρταρίᾳ κράτος, οὗτινος ἦν ἡ Ὑαρκάνδη πρωτεύουσα· κατέκτησε δὲ τὴν Κασχάρην τῷ 1865. Ἡ Ἀζουγγαρία ἐκηρύχθη ἐπίσης ἀνεξάρτητος. Ἡ Ρωσία, ἐπωφεληθεῖσα τῆς τῶν Σινῶν ἠθικῆς ἐκλύσεως, κατέλαβε τὴν Κούλτζαν κατὰ ἰούλιον τοῦ 1871, ὑποσχομένη ν' ἀποδώσῃ τὰς χώρας ταύτας ὅταν τὸ οὐράνιον κράτος θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν ἐν αὐταῖς. Τῷ 1872 ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Γιακοὺπ βέη. Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ μακροῦ διετήρει μετ' αὐτοῦ φιλικὰς σχέσεις, πέμψασα παρ' αὐτῷ καὶ πρέσβυν, τὸν σὶρ Δ. Φόρσυθ. Ἡ δύναμις αὕτη εἰσέδυσε πρὸς τούτοις καὶ εἰς τὴν Ἀβγανίαν, συνεπείᾳ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὃν ἐπικολούθησεν ὁ θάνατος τοῦ Δόστ-Μοχαμμὲτ (ἰούν. 1863)· ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σὶρ-Ἀλὶ ἐθριαμβεύσε νικήσας τὸν Ἀζὲ-ἀρ-Ραχμάν, ὅστις κατέφυγε παρὰ τοῖς Ρώσοις ἐν Σαμαρκάνδῃ.

Κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1872 ὁ πρίγκηψ Γορτζακῶφ καὶ ὁ λόρδος Γράμβιλ συνεφώνησαν νὰ θεωρῶσι τὴν Ἀβγανίαν ὡς ἀφῆνα μεταξὺ τῶν ἀμοιβαίων κτήσεων τῶν δύο μεγάλων κρατῶν, τοῦ Τουρκεστὰν ἐγκαταλειφθέντος φυσικῶς τῇ Ρωσίᾳ.

Οἱ Ρῶσσοι, μὴ πιεζόμενοι εἰς συμπλήρωσιν τῆς κατακτήσεως αὐτοῦ, ἤρξαντο χαράσσοντες περὶ τὰ τουρκομανικὰ χανάτα εἴδος μακρᾶς κυκλοτεροῦς γραμμῆς ὀχυρωμάτων. Κατὰ νοέμβριον τοῦ 1869 ἐγκατέστησαν ἐν Κρασνοβόδσκῳ, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀχθης τῆς Κασπίας, τῷ 1870 κατέλαβον τὸ Μιχαηλόβσκ καὶ τὸ Μολλα-Καρὶ καὶ ἀνέλαβον ἄγονον ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Τουρκομάνων τοῦ Κυζὺλ-Ἀρβάτ, τῷ 1871 προῴλασαν μέχρι τοῦ Ἀτρὲκ, ἐν τοῖς περσικοῖς μεθορίοις, καὶ τῷ 1872 νέαν ἀνωφελῆ ἐπωνίδυντο ἀπόπειραν ἐναντίον τοῦ Κυζὺλ-Ἀρβάτ. Τὸ Τουρκεστὰν ἐπαπειλεῖτο οὕτως ἀπό τε Δυσμῶν καὶ Ἀνατολῶν. Συνεπείᾳ συλλήψεως κοζάκων τινῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ χάνου τῆς Χίβας, ὁ Κάουφμαν συνετῶς διωργάνωσε καὶ ἐπιτυχῶς διεξήγαγεν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Χίβας· ἡ πόλις ἑάλω· ὁ Σεϊδ-Μοχαμμὲτ-Ραχὶμ χὰν ἀνεγνώρισεν ἑαυτὸν ὡς ὑποτελὴ τῇ Ρωσίᾳ 12/24 αὐγ. 1873) καὶ παρεχώρησεν αὐτῇ τὰς ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀμοὺ-Δάρια κτήσεις αὐτοῦ, αἵτινες συνινώθησαν μετὰ τοῦ ρωσικοῦ Τουρκεστάν. Ὁ ἐμίρης τῆς Βουχάρας ὑπέγραψε τῇ 28/10 ὀκτωβρίου νέαν συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἔλαβε μικρὸν μέρος τῆς τῆς Χίβας χώρας, κατήργησεν ὅμως τὴν δουλεμπορίαν, ὑπεσχέθη τὴν καταστολὴν τῆς ἀμπείας, ἤνοιξε τὴν χώραν αὐτοῦ εἰς τὸ ρωσικὸν ἐμπόριον καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὥστε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ οἱοσδήποτε ξένος, ὅστις δὲν θὰ ἐκέκτητο ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἡ Χοκανὸ ἐπανέστη, ἀλλ' ἡ στάσις κατεστάλη καὶ τὸ χανάτον προσηρτήθη κατὰ ψεδρουάριον. τοῦ 1876 εἰς τὸ Τουρκεστὰν ὑπὸ τὸ ὄνομα Φεργάνα.

Τῷ 1874 στρατιωτικὸν κυβερνεῖον ἀνεξάρτητον τοῦ Τουρκεστὰν κατηρτίσθη ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Κασπίας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ὑπερκασπία Ἐπαρχία· τὰ νότια αὐτῆς μεθόρια ἀπετελοῦντο ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τοῦ Ἀτρὲκ. Τρίτη ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Κυζὺλ-Ἀρβὰτ ἀπέτυχε πάλιν· ἐν τούτοις ἔδει νὰ προσβλεφθῇ ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ Ρωσία, καθυποτάξασα τοὺς Τουρκομάνους, θὰ συμπεριελαμβάνεν ἐν ταῖς κτήσεσιν αὐτῆς τὴν Βουχάραν καὶ τὰ μέχρι τῆς Περσίας ἤδη χωροῦντα μεθόρια αὐτῆς θὰ ἐγειτνίαζον μετὰ τοῦ Μεσχέδ, τοῦ Μέρβ καὶ τῆς Ἑράτης.

Πάραυτα ἡ προσοχὴ ἐστράφη πρὸς τὰς οἰκονομικὰς συνεπείας τῶν προόδων τούτων τῆς ρωσικῆς ἐπικρατήσεως καὶ πρὸς τὰ πλεονεκτήματα, ἅπερ θὰ ἠρώνοντο τό τε ἐμπόριον καὶ ὁ πολιτισμός. Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἀνησύχει ἐκ τῆς πρὸς τὴν Ἑράτην προελάσεως τῶν Ρώσων. Ἡ δραστηριότης αὐτῆς ἐξεδηλώθη κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ διέτρεχον τὸ Κορασσὰν καὶ νέα συνθήκη συνωμολογήθη μετὰ τοῦ χάνου τῆς Κελάτης (δεκέμ. 1876). Πρὸς τούτοις αἱ πρὸς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν Ἀβγανίαν ἰδιαίτεροι ἀδοὶ ἐφείλκυον τὴν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως τῆς Καλκούττης.

Κατὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον ἐξετάσθη ἡ πιθανότης ἐπιδρομῆς εἰς Ἰνδικὴν ἐκ μέρους τῶν Ρώσων, πρὸς οὓς ὁ τῆς Ἀβγανίας Ἐμίρης ἐφαίνετο εὐνοϊκῶς ἐπιδεικνύμενος διαθέσεις. Ἡ Ἀγγλία ἠθέλησε νὰ προβῇ εἰς πρακτικόπημα κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιοῦσαν τῆς βερολινείου συνθήκης. Γνωστὸν ὅτι ἐπεχείρησε (νοέμβρ. 1878) τὸν δεύτερον ἀβγανικὸν πόλεμον, συνεπείᾳ ἀρνήσεως τοῦ ἐμίρου τοῦ νὰ δεχθῇ βρετανικὴν ἀποστολήν. Ὁ Γιακοὺπ χὰν, ὅστις κατὰ ψεβρουάριον τοῦ 1879 διεδέχετο τὸν Ἐπίρ Ἀλὶ, ὑπέγραψε κατὰ τὸν ἀκόλουθον μῆνα τὴν συνθήκην τοῦ Γανδαμὰκ καὶ, παραχωρήσας τὰ στενά, ἔλαβε 2,500,000 ῥρ. καὶ ἐδέξατο ἄγγλον ἀντιπρόσωπον ἐν Καβούλῃ· μετὰ τὴν δολοφονίαν τούτου (σεπτεμβ. 1879) ἐδόθησαν δύο σοβαραὶ νὰ διεξαχθῶσιν ἐκστρατεῖαι πρὸς ἥτταν τοῦ Γιακοὺπ-χὰν· ὁ Ἀζὲ-ἀρ-Ραχμὰν, ἀναγνωρισθεὶς ὡς ἐμίρης (ἰούλ. 1880) ἐκηρύχθη φίλος τῆς Ἀγγλίας καὶ δὲν φαίνεται ὅτι προῴδωκεν αὐτὴν ἔκτοτε.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν λαμπραὶ ἐπιτυχίαι ἤγαγον τοὺς Ρώσους εἰς τὰ βόρεια μεθόρια τῆς Ἀβγανίας ἐπὶ τῆς εἰς Ἑράτην ὁδοῦ. Τρὶς οἱ Τουρκομάνοι-Τεκκὲ εἶχον ἀναχαιτίσει αὐτούς· ὁ στρατηγὸς Λομακὶν ἀπεκρούσθη κατὰ 76ριον τοῦ 1879 ἐν Γκὸκ-Τεπὲ μετὰ αἱματηρῶν ἀπωλειῶν. Ἡ ἀποτυχία αὕτη ἦτο σοβαρὰ καὶ ῥύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ κλονίσῃ τὸ ἐν Ἀσίᾳ γόητρον τῆς Ρωσίας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀπεστάλη ὁ στρατηγὸς Σκοβελέφ, ὅστις εἶχεν ἤδη διακριθῆ ἐν τῇ κατακτήσει τῆς Φεργάνης. Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1880, συντελέσας πάσας αὐτοῦ τὰς παρασκευὰς καὶ εὐνοούμενος ὑπὸ τῆς ἐξαιρετικῆς ὅλης μειλιχιότητος τῆς θερμοκρασίας, διηύθυνεν ἐκ διαφόρων σημείων δύο σώματα, ἅτινα συνεκεντρώθησαν ἐν Γκὸκ-τεπέ. Ἡ θέσις αὕτη περιελάμβανε 35,000 κατοίκων, προστατευομένων ὑπὸ 10,000 πολεμιστῶν. Ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἐπὶ 23 ἡμέρας· ἡ ἔφοδος ἐγένετο τῇ 12/24 Ἰανουαρίου, καὶ ἡ πόλις ἑάλω· τότε ἀπώλοντο 6,500 ἄνδρες. Αἱ ὁδοὶ τοῦ Ὀκλὰ-Τεκκὲ καὶ τοῦ Ἀσκαβὰδ προσηρτήθησαν, καὶ ἡ ὑπερκασπία χώρα μετετράπη εἰς ἐπαρχίαν, ἧς ὁ διοικητὴς Ρόβεργκ ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Καυκάσου μόνον ὑπὸ τὴν διοικητικὴν ἔποψιν. Κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1881 σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶχεν ἤδη κατασκευασθῆ ἀπὸ τοῦ κόλπου

τοῦ Μιχαὴλ εἰς Κυζὴλ-Ἀρούτ· τοῦτο ἔμελλε νὰ καταστῇ βάσις ἐνεργείας διὰ νέαν ἐκστρατείαν, εἴτε ἕνεκα λόγων καταστολῆς ἀνταρσίας, εἴτε ἕνεκα προθέσεως τῶν Ρώσων τοῦ νὰ προελάσωσι πρὸς τὸ Σεράξ, Μεσχέδ, Μὲρὸ καὶ τὴν Ἑράτην. Ἀπὸ τοῦ φεβρουαρίου τοῦ 1882 ὁ ταγματάρχης Ἀλικάνωφ ἐπεσκέφατο τὸ Μὲρὸ μετημφιεσμένος· μεθοριακὴ δὲ σύμβασις εἶχεν ὑπογραφῆ ὑπὸ τῆς Περσίας. Κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1883 οἱ Ρῶσοι κατέλαβον τὰς ὁάσεις τῆς Τεγένδης, εἶτα δὲ ὁ στρατηγὸς Κομαρώφ, γενικὸς διοικητὴς τῆς ὑπερκασπίου χώρας, προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τοῦ Μὲρὸ νὰ ὑποταχθῶσιν (φεβρ. 1884). Ἐπιτροπὴ προσῆλθε τότε ἵνα δώσῃ τὸν νενομισμένον ὅρκον τῆς πίστεως εἰς τὸν στρατηγόν· τῆς φιλοπολέμου ὅμως μερίδος περιφρόνησις ἀντίστασιν, ἐδέησε νὰ καταληφθῇ ἡ ἀκρόπολις διὰ τῶν ὅπλων. Ἡ ὁάσις τοῦ Μὲρὸ προσηρτήθη ἕκτοτε εἰς τὰς ρωσικὰς κτήσεις.

Ἡ κατάστασις τῆς κεντρῴας Ἀσίας σπουδαίως ἐβελτιώθη. Οἱ Τουρκομάνοι καθυπετάγησαν ἢ ἀνεχώρησι ὑπὸ τῶν Ρώσων κατέστησαν, ὁ Γιακοὺπ-Χὰν ἐνικήθη ὑπὸ τῆς Σινικῆς, ἥτις ἐκ νέου εἶχε καταλάβει τὸ ἀνατολικὸν Τουρκεστὰν (1877), ἡ Ἀφγανία ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐπιρροήν· τοιαῦτα ἦσαν τὰ γεγονότα, ἅτινα κατέστησαν ἀντιμέτωπα τὰ τρία μεγάλα κράτη τὴν Ρωσίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Σινικήν. Ἡ τοῦ Πεκίνου κυβέρνησις ἐν μόνον εἶχε νὰ διακανονίσῃ ζήτημα μετὰ τῆς Ρωσίας, τὸ ζήτημα τῆς Κούλτζας· ἀπῄτει διπλονότι τὴν εἰς αὐτὴν ἀπόδοσιν τῆς χώρας ταύτης, ἣν ὑπεχέθησαν αὐτῇ τῷ 1871. Ὁ τῆς Σινικῆς ὅμως πρεσβευτὴς συνωμολόγησε τῷ 1879 συνθήκην, δι' ἧς ἀφέετο τῇ Ρωσίᾳ τὸ ἥμισυ τῆς ἀμφισβητουμένης χώρας· ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰς Πεκίνον ἐπιστροφὴν αὐτοῦ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁ πόλεμος ἐφαίνετο ἐπικείμενος· καὶ ὑπεχώρησε μὲν ἡ Ρωσία, τηρήσασα μικρὸν μόνον μέρος τῆς χώρας Ἱλί, ἔλαβεν ὅμως ὡς ἀποζημίωσιν 9 ἑκατομ. ρουβλίων καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἔχῃ προξενικοὺς πράκτορας ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσι τῆς δυτικῆς Σινικῆς.

Τὰ ἀγγλορρωσικὰ ὅμως ἐκκρεμῆ ζητήματα ἦσαν σοβαρά. Ἐπρόκειτο νὰ γνωσθῇ ποία ἔσται ἡ γραμὴ τῆς ἀμύνης τῶν Ἰνδιῶν. Ἔπρεπε διὰ. νὰ προστατευθῇ ἀρὰ γε ἀντὶ πάσης θυσίας ἡ διάβασις τῶν δύο ἀπὸ τοῦ Τουρκεστὰν εἰς τὴν Ἀφγανίαν ὁδῶν καὶ νὰ συναφθῇ ἀγὼν ὑπὲρ κτήσεως τῆς Ἑράτης, ἢ ἔδει νὰ ἀρκεσθῶσιν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸ νὰ μεταγάγωσι μέχρι Κανδαχάρης καὶ Καβούλης τὰ ὅρια τῆς τῶν Ἰνδιῶν ἀμύνης, τῶν ὁποίων Ἰνδιῶν προπύργια αἱ θέσεις αὗται ἀπετέλουν, συνδεδεμέναι ἄλλως διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μετὰ τοῦ ἰνδικοῦ σιδηροδρομικοῦ συμπλέγματος; Μετὰ τὴν τοῦ Μὲρὸ προσάρτησιν ἡ βρετανικὴ κυβέρνησις, καίπερ συγκατατιθεμένη εἰς τὸ ν' ἀφίσῃ τοῖς Ρώσοις νὰ καταλάβωσι τὸ Μὲρὸ καὶ νὰ δεσπόζωσι τοῦ Μεσχέδ, νὰ δεσπόζωσι διπλονότι τῶν τῆς Ἑράτης ὁδῶν, ἀναγκαῖον οὐχ ἧττον ἐνόμισε νὰ διακανονίσῃ τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν σφαιρῶν ἐπιρροῆς, ἐκ φόβου μήπως οἱ Ρῶσοι καταλάβωσι τὴν Ἑράτην. Ἐπιλαμβανομένη λοιπὸν τῶν συμφερόντων τοῦ ἐμίρου ἀπεφάσισεν ἵνα ἀγγλορρωσσικὴ ἐπιτροπὴ ὁρίσῃ ἐπακριβῶς τὰ βόρεια τῆς Ἀφγανίας μεθόρια. Ὡς προεβλέπετο λοιπόν, διάφορα ἐπῆλθον ἐπεισόδια κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἔργων τῆς ἐπιτροπῆς· οἱ Ρῶσοι κατέλαβον ἀλληλοδιαδόχως ἐν χώρᾳ, ἥτις, κατ' αὐτούς, ἐξηρτᾶτο ἐκ τῶν Τουρκομάνων χανῶν τῶν γενομένων ὑπηκόων τοῦ τσάρου, τὸ Πουλ-ἰ-Χατούν, τὸ Ζουλφικάρ, τὸ Ἀκροσάτ, ἅτινα ἐν τῷ μέρει διηρῆσθαι ὁ ἐμίρης, καὶ σφαῖραι ἀντιλλάγησαν καὶ σπαθισμοὶ ἐν τοῖς μεθορίοις.

Τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ φρόνημα συνεταράχθη, πάντες ὡμίλουν περὶ πολέμου, καὶ συνδιασκέψεις ἐγένοντο ἐν Ραβούλ-Πινδῇ ὑπὸ τοῦ Ἀβδ-ὰρ-Ραχμὰν χὰν καὶ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ ἢ ἀντιβασιλέως τῶν Ἰνδιῶν λόρδου Δουφφερίν. Εὐτυχῶς αἱ φιλειρηνικαὶ διαθέσεις τῶν δύο κυβερνήσεων ἐπεκράτησαν· κατὰ νοέμβριον τοῦ 1885 ἡ μικτὴ ἐπιτροπὴ ἐκ νέου συνῆλθεν, ἐπερώτησε τὰς ἐργασίας αὐτῆς κατὰ σεπτέμβριον τοῦ 1886, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς συμπεριελήφθη ἐν τῇ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1887 ἐπιτευχθείσῃ συμφωνίᾳ· ὁ ἐπὶ τόπου καθορισμὸς τῶν μεθορίων διεξήχθη κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα. Τὸ μεθοριακὸν τοῦτο ζήτημα ἔλυεν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ρωσίας, ἥτις, τηροῦσα τὸ Πενζὲπ καὶ τὸ Ζουλφικάρ, δυνηθήσεται εὐχερῶς νὰ χωρήσῃ πρὸς τὴν Ἑράτην.

Ἔκτοτε ἡ Ἀγγλία, ἀρκουμένη εἰς τὸ ὑπερασπίσαι τὴν Ἰνδικὴν ἐν τῇ δυτικῇ κλιτύϊ τῶν τῆς Ἀφγανίας ὀρίων, οὐδὲν παρημέλησε πρὸς ὀχύρωσιν τοῦ νέου αὐτῆς στρατιωτικοῦ μεθορίου, Ἐπεστήριξε τὸν Ἀβδ-ὰρ-Ραχμὰν χὰν ἐναντίον τοῦ Ἐγιοὺπ χάν, τιρουμένου τανῦν ἐν Ἰνδικῇ (1887) καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰσχὰκ-χάν, ὅστις ἀναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ἐν τῷ ρωσικῷ Τουρκεστάν (σεπτέμβριος 1888). Ὁ ἐμίρης, κολακευτικῶς φερόμενος πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἐπέτυχε τῷ 1890 τῆς ἐκ Σαμαρκάνδης εἰς Τασκένδην μεταγωγῆς τοῦ Ἰσχὰκ καὶ ἐπέτρεψε τοῖς ἐμπορευομένοις Ρώσοις νὰ προσέλθωσιν εἰς Ἑράτην καὶ εἰς τὰς ὁάσεις τοῦ ἀψιανικοῦ Τουρκεστάν. Θεωρεῖται ὅμως ὡς προστατευόμενος τῆς Ἀγγλίας, ἥτις πληρώνει αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1883 ἐτήσιον ἐπίδομα 12 λὰκ ρουπιῶν (ἤτοι 2,844,000 φράγκων).

Ο ΠΛΑΣΤΗΣ ΠΡΟΓΟΝΩΝ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἤκουσε κρότον. Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Μάκφερσων ἐγνωστοποίει αὐτῷ ὅτι μέρος τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ θὰ ἤρχετο εἰς τὸν πύργον, ἑπομένως παρεκάλει τὸν ζωγράφον νὰ κλείσῃ καλῶς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ νὰ μὴ προδώσῃ τὸ μυστικὸν αὐτοῦ. Εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ εἰργάζοντο ἐργάται καὶ οὐδενὶ ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθῃ. Ἤτο λοιπὸν φανερὸν ὅτι ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ὁ κ. Μάκφερσων δὲν συνεβουλεύθη οὔτε τὴν σύζυγον, οὔτε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ.

Ὁ Μάρκελλος, ὅστις οὐδεμίαν ἠσθάνετο ἀδυναμίαν πρὸς τὰ ὑπομάζια βρέφη, ἐπεδόθη ὑπὲρ ποτε εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μίαν ἑσπέραν, περιπατῶν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐν τῇ καμπῇ δενδροστοιχίας τινὸς παρετήρησε δύο γυναικείας μορφάς, αἵτινες ἐν τῇ σκιόφωτι ἐρώνησαν αὐτῷ χαρίεσσαι. Ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ἡ κυρία Μάκφερσων, ἀναπνέουσα τὴν ἐσπερινὴν αὔραν ἐν συνοδείᾳ φίλης τινος, ἤ, πιθανῶς, μετὰ τῆς πρωτοτόκου αὐτῆς θυγατρός, ἥτις εἶχε γεννηθῆ καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ ὑποκάμισα τοῦ κ. Μάκφερσων ἐπλύνοντο ἐν τῷ οἴκῳ. Εἶχεν ἐν τούτοις λησμονήσει νὰ ἐρωτήσῃ ποίαν ἡλικίαν εἶχεν ἡ δεσποινὶς Κάτ.

Τῇ ἐπαύριον, ἐνῷ ἐπερώτου τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκείνη, ἣν ἐζωγράφιζεν, εἶχε ξανθὴν κόμην βοστρυχωτήν, ἐνῷ ἐκεῖνος εἶχε τὴν κόμην μέλαιναν καὶ κεκαρμένην βαθέως, ἤκουσε θορυβῶν γυναικείων ἐσθήτων. Τῷ ἐφάνη ὅτι προσεπλήθυον ἔξωθεν ν' ἀνοίξωσι τὴν θύραν, ἥτις ὅμως δὲν ὑπεχώρει. Ἠκούσθησαν ψίθυροι, συνομιλίαι, γέλωτες ὑπόκωφοι, εἶτα δὲ χεὶρ σταθερὰ, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἐπιτακτική, ἔπληξε τρίς ἀποτόμως τὴν θύραν. Ὁ Μάρκελλος δὲν ἀπεκρίνετο, καίτοι σφοδρῶς ἐπεθύμει ν' ἀνοίξῃ. Πόσος εἶχε παρέλθει καιρὸς ἀρ' ὅτου δὲν εἶδε γυναικεῖον πρόσωπον! Διότι ἡ γραῖα ἡ ὑπηρετοῦσα αὐτὸν δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιοῦτον.

Ἡ χεὶρ ἐκείνη ἔπληξεν ἐκ νέου καὶ φωνὴ ὀργίλη πως ἔκραξεν.

— Ἀνοίξατε!

Ἤτο φωνὴ νεαρὰ καὶ καλῶς προσπίπτουσα εἰς τὴν ἀκοήν μεθ' ὅλον τὸ ἐπιτακτικὸν αὐτῆς ὕφος.

— Δὲν εἰμπορῶ ν' ἀνοίξω, διότι αἱ διαταγαὶ τοῦ κυρίου Μάκφερσων εἶναι κατηγορηματικαί.

— Τότε κ' ἐγὼ θὰ προσκαλέσω σιδηρουργὸν καὶ θὰ εἰσέλθω διὰ τῆς βίας.

— Ἐπὶ τίνι δικαιώματι;

— Δικαιώματι τῆς θελήσεώς μου. Ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ἡ κυρία.

— Θὰ ὁμολογήσητε ὅτι ἀντέστην;

— Μάλιστα.

Ὁ Μάρκελλος, ὃν κατέτρωγεν ἡ περιέργεια, ἤνοιξε τότε ἄνευ περαιτέρω διατυπώσεων. Παρετήρησαν ἀμφότεροι ἀλλήλους μετὰ περιεργίας καὶ ἐκπλήξεως. Ὁ Μάρκελλος ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ δῶν θελκτικωτάτας νεάνιδας, ὧν ἡ μία ἦν ἐνδεδυμένη μετὰ μεγάλης κομψοπρεπείας ἡ δ' ἄλλη ἁπλούστατα καὶ ἐν βαρεῖ πένθει. Ἀμφότεραι αἱ νεάνιδες ἀνέῳξαν ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπουσαι τὸν ἱππότην ἐκεῖνον τῆς ἐποχῆς Καρόλου τοῦ Α' κρατοῦντα ἀνὰ χεῖρας χρωστῆρας.

Ἡ κομψῶς ἐνδεδυμένη νεᾶνις προὐχώρησε τότε τὴν κεφαλὴν κρατοῦσα ὑψηλά, ἀλλ' ἰδοῦσα ἀμέσως τὸ κωμικὸν τοῦ πράγματος ἤρξατο νὰ γελᾷ, ὁ δὲ ἱππότης ἐμιμήθη αὐτήν.

— Συγγνώμην, κύριε, ἀλλὰ ποῖος εἶσθε καὶ τί κάμνετε ἐδῶ;

— Ὀνομάζομαι Μάρκελλος Λεροῦ, δεσποινίς, καὶ κατασκευάζω προγόνους διὰ τὸν κ. Μάκφερσων, ὅστις, ὡς φαίνεται ἔβλεπεν ἑαυτὸν ἐστερημένον τοιούτων ὡς ἰδιοκτήτης τοῦ ἀπεράντου τούτου πύργου.

Ἡ νεᾶνις ἔπαυσεν αἴφνης γελῶσα.

— Ὁ πατήρ μου, αὐτὸς οὗτος εἶναι πρόγονος ἑαυτοῦ καὶ ἑπομένως δὲν ἔχει ἀνάγκην ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν ρακῶν.

Ἤτο λοιπὸν ἡ ὁμιλοῦσα θυγάτηρ τοῦ Μάκφερσων. Ὁ Μάρκελλος παρετήρησεν αὐτὴν μετὰ μεγαλειτέρας προσοχῆς. Ἤτο ὡραιοτάτη, ξανθὴ μετὰ καστανῶν ὀφθαλμῶν, ὀσφὺς λεπτοτάτης, χειρῶν καὶ ποδῶν μικροσκοπικῶν. Ἡ θυγάτηρ ἐκείνη μεταλλουργοῦ, γεννηθεῖσα ἐν ἐποχῇ δυστυχίας, εἶχέ τι τὸ ἐξωτερικὸν βασιλίσσης. Ἀναμφιβόλως ἡ πενθοῦσα νεᾶνις, ἥτις ὅμως δὲν ὠμίλει, ἦτο σύντροφος αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη ἐφαίνετο ὡραία, δὲν ἐπρόσεξεν ὅμως εἰς αὐτὴν θαμβωθεὶς ἐκ τῆς χαριεστάτης παρουσίας τῆς δεσποινίδος Κάτ.

Ἡ δεσποινὶς παρεκάλεσε τὸν Μάρκελλον καὶ διηγήθη αὐτῇ ὅλον τὸ ἱστορικὸν· ἐγέλασεν, ἀλλ' ἐγέλασε γέλωτα συγγνώμης ἐπὶ τῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὑπεσχέθη νὰ τηρήσῃ σιγὴν καὶ ἐζήτασε τὰ τετελεσμένα ἤδη ἔργα. Ἡ εἰκὼν τῆς ἐποχῆς τῶν Στουαρτῶν ἤρεσεν αὐτῇ πολύ, δὲν ἀπέδειξεν ὅμως ὅτι ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῇ ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν ζωγράφον.

— Δὲν θὰ μᾶς ζωγραφήσητε ὅμως καὶ θηλυκοὺς προγόνους; Αὕθουσα φέρουσα τὰς εἰκόνας μόνον ἀρρένων προγόνων ἔχει τι τὸ πληκτικόν.

— Κ' ἐγὼ εἶμαι τῆς ἰδέας σας, δεσποινίς, ἀλλὰ πῶς νὰ κάμω ἄνευ προτύπων;

— Θὰ χρησιμεύσωμεν ἡμεῖς ὡς πρότυπα, δὲν ἔχει οὕτω, Μινή; Ἤλθαμεν ἐδῶ εἰς τὸν πύργον ν' ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον, κατόπιν τῶν κοπώσεων τὰς ὁποίας ὑπέστημεν ἐν Σαρατόγᾳ, ἑπομένως πρέπει ἡ ἀνάπαυσίς μας νὰ χρησιμεύσῃ εἰς κάτι τι, ἔπειτα θὰ εἶναι λίαν εὐχάριστον νὰ μεταμφιεσθῶμεν. Σᾶς παρακαλῶ, τί γυναικείους ἱματισμοὺς ἔχετε;

Ὁ Μάρκελλος, κατόπιν τῆς σκηνῆς ταύτης, δὲν ἐσκέψατο πλέον τὰς εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐκδρομάς. Παρετήρησεν ὅτι καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον οὐδὲν παρετήρησεν ὡραιότερον τῶν φθινοπωρινῶν φύλλων τῶν δένδρων τοῦ παραδείσου, ἐρυθρῶν, πυρρῶν, χρυσῶν, μόλις ἀναμεμιγμένων μετ' ἄλλων σκοτεινοτέρων χρωμάτων. Ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἦτο ἐξαισία, ἡ ἑσπέρα ἀρκούντως δροσερά, ὥστε τὸ πῦρ νὰ καθίσταται εὐχάριστον, ἐνῷ αἱ ἡμέραι ἦσαν θερμαὶ ἔτι καὶ ὁ ἥλιος ἠκτινοβόλει. Τίς λοιπὸν ἐτόλμησε νὰ κατηγορήσῃ τὸ κλίμα τῆς ἀξιολατρεύτου ἐκείνης χώρας;

III.

Ἡ οἰκία δὲν διετέλει πλέον ἐν σιγῇ. Ἡ κ. Μάκφερσων μετὰ τῶν νεωτέρων αὐτῆς τέκνων εἶχεν ἔλθει εἰς τὸν πύργον ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πρωτότοκον αὐτῆς θυγατέρα, ὁ δὲ κ. Μάκφερσων εὑρίσκετο ἔτι ἐν τῇ πόλει μετὰ τῆς δευτεροτόκου Λευκῆς. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ ἀπόλυτος κυρία τοῦ μικροῦ ἐκείνου βασιλείου ἐφαίνετο οὖσα ἡ ὡραία Κάτ. Περιεποιεῖτο τὴν μητέρα αὐτῆς, ἥτις ἦτο γυνὴ ὀλίγον σκυθρωπὴ καὶ ἠσχολεῖτο μόνον περὶ τοῦ ὑστεροτόκου αὐτῆς τέκνου. Ἡ Κάτ ἐπαρουσίασεν αὐτῇ τὸν νέον ζωγράφον, ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ κ. Μάκφερσων ἔπασχεν ἐξ ἡμικρανίας, ἐκ δὲ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς ὁ Μάρκελλος ἐνόησεν ὅτι οὐδεμίαν ἐποιεῖτο διάκρισιν μεταξὺ ἁπλοῦ βαφέως, βάψαντος διὰ κονιάματος ἁπλοῦ τοίχους τινὰς τοῦ πύργου, καὶ ἑνὸς ζωγράφου, κεκτημένου ὁπωσδήποτε προτερήματα. Ἐκ τούτου προσεβλήθη ἡ φιλοτιμία αὐτοῦ, δὲν δυσαρεστήθη ὅμως παρατηρήσας ὅτι ἡ κ. Μάκφερσων δὲν εἶχεν ἰδίαν θέλησιν. Ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτῆς σὺν τῇ φίλῃ της ἐχρησιμευσαν ὡς πρότυπα τῷ ζωγράφῳ, δὲν ἐφάνη ἐκπλαγείσα, οὔτε συγκινηθεῖσα, περιωρίσθη δὲ μόνον νὰ εἴπῃ:

— Πρόσεξε, Κάτ, νὰ μὴ κουράζησαι. Ἐφέτος ἐχόρευσες πολύ, καὶ ὁ πατήρ σου ἐπιθυμεῖ νὰ ἡσυχάσῃς ὀλίγον.

Τὰ πράγματα ἔβαινον θαυμασίως ἐπί τινα καιρόν. Ἡ Κὰτ εἶχεν ἐκλέξει ἱματισμὸν φερμενον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐλισάβετ, ὁ ὁποῖος προσηρμόζετο αὐτῇ θαυμασίως. Τοὐναντίον δὲ ἡ φίλη αὐτῆς, εἶχεν ἐκλέξει κουακερικὸν ἱματισμὸν τῆς ἐποχῆς τοῦ Οὐίλιαμ Πέν, ἤτοι ἐσθῆτα ἁπλῆν φαιοῦ χρώματος, ἐπανωφόριον λευκόν, σταυρωτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους, πῖλον τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοῦ καὶ φαιοῦ χρωματισμοῦ ἄνευ στολισμῶν, ὅπερ θὰ ἀπέκρυπτεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ὡραῖον αὐτῆς πρόσωπον ἐὰν μὴ ἐκράτει αὐτὸν εἰς τὴν χεῖρα. Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς ἤρχετο ἡ σειρὰ τῶν πουριτανῶν προγόνων.

Ὁ Μάρκελλος εἶχεν ἀκούσει πολλάκις λόγον γενόμενον περὶ τῶν ἀμερικανικῶν ἠθῶν, πολλάκις ὡς πολλοὶ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ τὰ ἐμυκτήρισεν, οὐδαμῶς ἐννοῶν τὰ ἤθη ἐκεῖνα, ἐξωτερικῶς τολμηρὰ φαινόμενα, ἅπερ ὅμως ἔκρυπτον τὸ πρᾶγματι ἁπλοῦν καὶ πρᾶγματι τίμιον. Ἡ Κὰτ καὶ ἡ φίλη αὐτῆς λίαν νηχαριστοῦντο ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου συνδιαλέξεως, ἀνδρὸς ἀνεπτυγμένου καὶ μεμορφωμένου, προερχομένου ἐκ χώρας ἀγνώστου ἔτι καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἀπέτεινον αὐτῷ μυρίας ἐρωτήσεις. Ὁ κόσμος ὁλόκληρος θὰ ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τὰς συνδιαλέξεις, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ. Καθόσον ἡ οἰκειότης ἐκρατύνετο, ὁ Μάρκελλος ἐξ ἱπποτικοῦ αἰσθήματος ἠθέλετο ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ σέβηται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς νεάνιδας. Ἤτο τιμιώτατος νέος, ὅπερ δὲ καλλίτερον, ἐγίνωσκε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν παρ' ἄλλοις ἀπαντῶσαν τιμιότητα. Τὰ ἐλεύθερα καὶ διαυγὴ βλέμματα τῶν νεανίδων οὐδεμίαν ἀπέκρυπτον ὀπισθοβουλίαν.

Ἐν τούτοις ὑπῆρχε διαφορά τις. Ἡ Κὰτ εὑρέθη εἰς πλειοτέρας ἢ ἡ φίλη αὐτῆς συναναστροφάς, ἤτο συνειθισμένη ν' ἀκούῃ κολακείας καὶ ἐπαίνους, ἄλλως τε βλέπων τις αὐτὴν δὲν ἠδύνατο νὰ πρέξῃ ἄλλως, διότι τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ προεκάλει τὸν θαυμασμόν. Εἶχε πεῖραν τῆς κομψοπρεπείας, κομψοπρεπείας προσιδιαζούσης ταῖς νεάνισιν, ἧς ὅμως ἐστέρειτο ἡ φίλη αὐτῆς. Ὁ Μάρκελλος ἐνόει βεβαίως τὴν διαφορὰν ταύτην. Διότι ἡ μὲν Κὰτ ἦτο πλουσιωτάτη, ἐνῷ διὰ τὴν ἄλλην ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο πτωχοτάτη, θὰ ἦτο δὲ πιθανῶς ὀρφανὴ προσληφθεῖσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἀρχαίας συμμαθητρίας αὐτῆς. Δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἦτο παιδαγωγὸς πληρονομένη διὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς, διότι ἡ μεγάλη ἀγάπη μεταξὺ τῶν δύο ἦν τρανὸν δεῖγμα ὅτι ἦσαν ἴσαι πρὸς ἀλλήλας. Ἐνίοτε μάλιστα ἡ φίλη προσελάμβανεν ὕφος συμβούλου ἡσύχως ἐπιπλήττοντος, ἣν δὲ κατὰ ἓξ μῆνας μεγαλειτέρα τῆς ἄλλης.

Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ δύο φίλαι ἤρχοντο ὁμοῦ ἀμφότεραι, ἐνίοτε ὅμως ἡ μία ἀφικνεῖτο ἄνευ τῆς ἄλλης ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον τῷ ζωγράφῳ, ἄλλοτε πάλιν ὁλόκληροι παρήρχοντο ἡμέραι χωρὶς ὁ Μάρκελλος νὰ ἴδῃ οὐδὲν τῶν χαριέντων αὐτοῦ προτύπων. Τοῦτο προήρχετο ἢ διότι εἶχον ξένους ἐν τῇ πύργῳ ἢ διότι εἶχον μεταβῆ εἰς Νέαν Ὑόρκην χάριν ἀγορῶν. Αἱ ἡμέραι αὗται ἐφαίνοντο αἰῶνες ὁλόκληροι τῷ νεαρῷ ζωγράφῳ, τότε δὲ μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ διηρωτᾶτο μὴ ἦν ἐρωτόληπτος. Εἶτα ἐμυκτήριζεν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ παραφροσύνῃ του ταύτῃ. Ἐρωτόληπτος! αὐτός, ἁπλοῦς ζωγράφος ἄνευ ὀβολοῦ, καὶ ἐρωτόληπτος· τῆς θυγατρὸς ἀνδρὸς κεκτημένου μεταλλεῖον ἀργύρου! οὐδέποτε! Βε-

θαίως ἦτο εὐχάριστον νὰ διέρχηται ἅπαξ κατὰ δύω ἢ τρεῖς ἡμέρας εὐχάριστον πρωΐαν μετὰ νεανίδος ὡραίας ὡς οἱ ἔρωτες, ν' ἀκούῃ τὴν ξενόφωνον αὐτῆς προφορὰν ἢ νὰ προξενῇ αὐτῇ γέλωτα διὰ τῆς κακοφώνου αὐτοῦ προφορᾶς, διότι ἡ συνδιάλεξις ἐγίνετο κατὰ τὸ ἥμισυ γαλλιστὶ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀγγλιστί· ἀλλὰ τοῦτο μόνον τὸ εὐχάριστον ὑπῆρχεν, ἡ δὲ καρδία του δὲν ἔπαλλεν ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ Κάτ. Ἐὰν ἠγάπα τὴν φωτοβόλον καὶ εὔθυμον Κάτ, ἠγάπα ὅμως ἐξ ἴσου καὶ τὴν μετριόφρονα αὐτῆς φίλην. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν μόλις ἠτένισε πρὸς τὴν φίλην τῆς Κάτ, ἐπειδὴ ὅλως ἐχρησίμευεν αὐτῷ ὡς πρότυπον ἦτο ἠναγκασμένος νὰ τὴν παρατηρῇ συχνότερον καὶ μετὰ προσοχῆς. Τότε λοιπὸν παρετήρησεν ὅτι εἶχε ὀφθαλμοὺς βαθέος φαιοῦ χρώματος, γλυκυτάτους, χαρακτηριστικὰ λεπτὰ καὶ κανονικά, κόμην καστανόχρουν πλουσίαν καὶ λεπτοτάτην ὡς ἡ μέταξα. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Κάτ ἦσαν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει τις ἀνάγκην νὰ ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς. Εἶχε μᾶλλον τὴν ἐξωτερικῶς ἐντύπωσιν προξενοῦσαν καλλονὴν ἢ τὴν ἀληθῆ, καὶ ὅμως οἱ πάντες πρῶτον αὐτὴν παρετήρουν καὶ οὐχὶ τὴν φίλην αὐτῆς.

Ὁ Μάρκελλος εἰργάζετο τὰς εἰκόνας ἀπὸ τριῶν ἤδη ἑβδομάδων καὶ οὐδεμίαν ἔλαβεν ἐπὶ πλέον πληροφορίαν περὶ τοῦ προτύπου αὐτοῦ, ἑπομένως ἡ περιέργεια αὐτοῦ καθίστατο μεγαλειτέρα. Ἡ φίλη τῆς Κάτ, ἡ ὄνομα ἦν Μιννῆ, μολονότι φέρουσα ἱματισμὸν μέλανα ἐφαίνετο ὅμως ὡς εἰθισμένη εἰς τὴν πολυτέλειαν. Ἀλλ' ὁ Μάρκελλος ἐξήγει τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι διεβίου μεταξὺ ἀνθρώπων πλουσιωτάτων καὶ ἑπομένως ἐὰν κατόπιν ἠναγκάζετο νὰ κερδήσῃ μόνη τὰ πρὸς τὸ ζῆν θὰ τῇ ἐφαίνετο τοῦτο πιθανῶς λίαν σκληρόν. Ἐπὶ τέλους πιθανὸν νὰ ἠπατήθη, πιθανὸν νὰ μὴ ἦτο τόσον πτωχὴ ὅσον ἐνόμιζεν. Ἡ συνδιάλεξις ἐν γένει περιωρίζετο εἰς ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν ἠδύναντο νὰ παρέχωσιν αὐτῷ ἔνδειξιν ὅπως λύσῃ τὴν ἀπορίαν του. Οὕτως ὡμίλουν περὶ βιβλίων ἅπερ ἑκάτερος ἀνέγνω, περὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἠθῶν, περὶ τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν τοῦ Παλαιοῦ κόσμου. Οὐδέποτε ἡ Μιννῆ ὡμίλει περὶ ἑαυτῆς, ἡ δὲ τοιαύτη αὐτῆς ἐπιφύλαξις ἐξηγεῖτο ἐκ τοῦ πενθίμου ἱματισμοῦ, ὃν ἔφερε. Τοὐναντίον ἡ Κάτ ἠγάπα νὰ ὁμιλῇ πολὺ περὶ ἑαυτῆς καὶ περὶ παντός, ὅ,τι ἐνδιέφερεν αὐτὴν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως.

Ὁ Μάρκελλος, ἐπωφελούμενος σιγῆς ἐπί τινας στιγμὰς παραταθείσης, εἶπεν ἀποτόμως πως ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν Μιννῆν.

— Ἔπωθε μετὰ τῆς δεσποινίδος Μάκφερσων ἐν τῇ σχολῇ, δεσποινίς;

— Μάλιστα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐγὼ ὅμως εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν σχολὴν πρὸ ἐκείνης. Ἤμην πολὺ μικρὰ καὶ δὲν εἶχον μητέρα. Ἡ διευθύντρια τῆς σχολῆς, ἥτις ἦτο συγγενὴς τοῦ πατρός μου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δυσκόλως ἐκέρδαινε τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐπρότεινεν αὐτῷ νὰ μὲ σπουδάσῃ διὰ νὰ χρησιμεύσω κατόπιν βοηθὸς αὐτῆς, ἄνευ τούτου δὲν θὰ ἐξεπαιδευόμην ἐν σχολῇ, ὅπου τὰ δίδακτρα εἶναι ὑπέρογκα.

Εἶχεν εἰπεῖ πάντα ταῦτα μετ' ἐκτάκτου ἁπλότητος, ὥρα δὲν εἶχεν ἀπαντηθῇ ἐκεῖνος, διότι πράγματι ἡ Μιννῆ ἦτο πτωχὴ καὶ εἰργάζετο ὅπως ζήσῃ. Διηρωτᾶτο τότε ἐὰν ἐν Γαλλίᾳ, μεταξὺ δύο νεανίδων, ὧν ἡ μία πλουσιωτάτη, ἡ δ' ἄλλη πτωχοτάτη, θὰ ὑπῆρχε τοιαύτη ἰσότης, οἵα ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων Ἀμερικανίδων ὑφισταμένη. Καὶ ὅμως ἐν Ἀμερικῇ τὸ χρῆμα θεωρεῖται ὡς τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῶν μεγάλων κοινωνικῶν τάξεων.

— Καὶ δὲν φοβεῖσθε, ἐξηκολούθησεν ὁ Μάρκελλος, μήπως αἱ διακοπαὶ αὗται, ἃς διέρχεσθε ἐν πολυτελείᾳ, χρησιμεύσουν ὥστε μετὰ δυσχερείας εἶτα νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς τὴν ἐργασίαν; Συγχωρήσατέ μοι ἐὰν τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ μοὶ ἐμπνέει τὴν ἐρώτησίν μου, μὲ καθιστῇ ἀδιάκριτον.

Πράγματι δὲ ἡ Μιννῆ εἶχεν ἐρυθριάσει ὀλίγον, ἐφαίνετο ὡς ἐκπεπληγμένη καὶ ἐμπερίστατος, ἀμέσως ὅμως συνῆλθε καὶ μετὰ θελκτικοῦ μειδιάματος ἀπήντησεν·

— Ὄχι, δὲν φοβοῦμαι.

Ἐπεκράτησε σιγή, καθ' ἣν ἀμφότεροι ἐφαίνοντο ἐστενοχωρημένοι, ἐκείνη ὅμως εἶτα ἐξηκολούθησεν ὡσεὶ ἐξωτερικεύουσα τὰς σκέψεις, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων εἶχε συσπάσει τὰς ὀφρῦς.

— Ἐσκέφθην πολύ, κυρίως ἀφ' ὅτου εἶμαι ὀρφανὴ ὁλοσχερῶς καὶ ὁ θάνατος τοῦ δυστυχοῦς πατρός μου μὲ ἄφησε κυρίαν νὰ διευθύνω μόνη τὴν τύχην μου. Αἱ πλούσιαι νεάνιδες, ὡς ἡ φίλη μου Κάτ, ἐπὶ παραδείγματι, ζῶσιν ἐν τοιούτῳ θορύβῳ καὶ τόσον καταισχύλως, τόσον ἀσχολοῦνται περὶ ματαιότατα πράγματα, ἅπερ οὐδὲν ἔχουσιν οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμα, ἐκτὸς ἐὰν ἀληθὴς γάμος (ἐννοῶ γάμον ἰδεώδη, ἐξ ἐκείνων, οὓς σπανίως ἀπαντῶμεν), ἐὰν λοιπὸν ἀληθὴς γάμος ἀποσπάσῃ τὴν πλουσίαν ἐκ τοῦ κόσμου, ὥστε δι' ἐμὲ εἶναι ἄξιαι οἴκτου.

— Καὶ ὅμως φαίνονται, ἐὰν δύναμαι ἐκ τῆς μιᾶς νὰ κρίνω περὶ πασῶν, εἶπεν ὁ Μάρκελλος γελῶν, ὅτι εἶναι λίαν εὐχαριστημέναι ἐκ τῆς τύχης των. Τί ἀπαντᾷ ἡ δεσποινὶς Κάτ εἰς αὐτὰς τὰς σκέψεις σας;

— Μὲ περιγελᾷ, ὡς καὶ σεῖς αὐτὴν τὴν στιγμήν, κύριε Λεροά, ἀπήντησεν ἡ Μιννῆ γελῶσα· μὲ ἀποκαλεῖ φιλόσοφον, ὡς καὶ σεῖς εἶσθε ἕτοιμος αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ πράξητε. Ἐν τούτοις σᾶς βεβαιῶ ὅτι αὐτὰ τὰ ὁποῖα σᾶς λέγω τώρα τὰ σκέπτονται ἀπαρεγκλίτως πολλοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὁ μεγαλείτερος τῶν κινδύνων τοῦ τόπου ἡμῶν εἶναι ἡ μεγάλη πολυτέλεια· ἡ πολυτέλεια κυρίως τῶν γυναικῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν δεσποινίδων. Πιθανὸν νὰ μυκτηρίσητε πάλιν σοσιαλίστριαν, ἡ ὁποία ἀκόμη δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν νόμιμον αὐτῆς ἡλικίαν, ἀλλά, κατ' ἐμέ, μέγας πλοῦτος δὲν εἶναι τι ἕτερον ἢ ἁπλῆ παρακαταθήκη, ὀφείλει τις νὰ δώσῃ λογαριασμὸν αὐτοῦ θᾶττον ἢ βράδιον. Ἡ πτωχεία, ἥτις ἐγγίζει τοὺς ἑκατομμυριούχους, δικαιοῦται νὰ καταρᾶται αὐτούς, ὁ δὲ ἑκατομμυριοῦχος, ὅστις δὲν φροντίζει νὰ βοηθῇ τοὺς πτωχούς, εἶναι κακοῦργος. Αὗται εἶναι ἀληθειαι νέαι, τὰς εὑρίσκει ὅμως τις πανταχοῦ. Ὅ,τι ὅμως θὰ ἦτο πολὺ νέον, εἶναι νὰ ἴδῃ τις αὐτὰς ἐφαρμοζομένας, οὐχὶ ὅμως ἀκροθιγῶς πως ἀλλὰ πράγματι καὶ καθ' ὁλοκληρίαν.

Ἡ Μιννῆ, ὑπὸ τὸν κουακερικὸν ἱματισμὸν αὐτῆς, ἐφαίνετο ὡς ἐμπνεομένη.

— Ἀλλά, ἀπήντησεν ὁ Μάρκελλος γενόμενος καὶ οὗτος σοβαρός, τί ζητεῖτε ἐκ τῆς φίλης σας; ὁ πλοῦτος τοῦ πατρὸς αὐτῆς δὲν εἶναι ἰδικός της.

— Ὄχι, ἀλλ' ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἄγει καὶ φέρει ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν. Ἐὰν ἔλεγε, «Ἀφ' ὅτου καθ' ἕκαστον ἔτος μέρος, τὸ δὲ μέρος τοῦτο θὰ ἦτο σπουδαῖον, εἰς νοσοκομεῖον, ἱδρύσατε φιλανθρωπικόν τι κατάστημα οἱονδήποτε, ὅπερ θὰ σᾶς βοηθήσω νὰ διευθύνητε», ὁ πατὴρ αὐτῆς θὰ τὸ ἔπραττε, ὡς θὰ ἔδιδεν αὐτῇ ἀδράμαντας ἐὰν τῷ ἐζήτει. Τοιουτοτρόπως θὰ εἶχεν ἐπασχόλησιν τινα, θὰ ἐβοήθει τοὺς πάσχοντας, θὰ ἐπρομήθευεν ἐργασίαν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς, ἀλλὰ δυναμένους νὰ ἐργάζωνται, ὅλα δὲ ταῦτα δὲν θὰ τὴν ἠμπόδιζον ὥστε νὰ ἦναι ὡραία καὶ θελκτικὴ ὅσον καὶ γυνὴ τοῦ κόσμου καὶ χαρίεσσα. Τουλάχιστον ὅμως ἑκάστη ἡμέρα δὲν θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἡ πανομοιότυπος ἀντιγραφὴ προηγουμένης, παρερχομένης μόνον εἰς ἐπισκέψεις καὶ ἀντεπισκέψεις, εἰς τὴν δαπάνην ποσῶν σπουδαίων μέχρι γελοίου ἄνευ ἀνάγκης, εἰς τὸ νὰ κάμῃ τοὺς ἄνδρας νὰ χάνουν τὰ λογικά των ἐξ ἁπλῆς μόνον περιεργείας.

— Εἴσθε αὐστηρὰ διὰ τὴν καλλιτέραν φίλην σας, εἶπεν ὁ Μάρκελλος ψυχρῶς.

Ἡ τελευταία φράσις τῆς Μιννῆς ἤχει δυσαρέστως εἰς τὰ ὦτά του.

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.